

‘De VMBO leerling aan de macht’

Over de betekenisgeving van VMBO leerlingen aan de toeleiding richting
het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht

– meisjes schoolvoetbalcompetitie –

– zaalvoetbal ‘Feel Good’ programma –

– straatvoetbalkooi sportcampus –

Naam Bram van Lith
Studentnummer 3326373
E-mail adres B.J.vanLith1@students.uu.nl

Datum Juli 2011

Leerjaar Coördinator dr. I.E.C. Claringbould
Scriptie begeleider drs. M.G. van Slobbe
2^e lezer MW. Prof. Dr. A. Knoppers
Begeleidster Utrecht Renate Janssen
Vak Leerkring Sportbeleid & Sportmanagement

Opleiding Bestuurs- & organisatiewetenschap
Master Sportbeleid & Sportmanagement
Universiteit Universiteit Utrecht

Voorwoord

Voorafgaand aan mijn overgang naar groep 3, keek ik uit naar de dag dat ik lid mocht worden van een voetbalclub. Hier maakte ik voor het eerst kennis met het verenigingsleven en de georganiseerde sport. Ik kan me herinneren dat mijn moeder toen al wel eens zei 'Bram, die kan niet stilzitten' en dat was, nu ik eraan terug denk, typerend voor mij als persoon. Ik was maar wat graag in beweging en kon nauwelijks stilzitten, maar trad tegelijkertijd nauwelijks op de voorgrond. Door en tijdens de sport vervaagde deze 'grens' en zo heeft de sport een steeds belangrijke positie in mijn leven veroverd, waarvan deze scriptie een van de uitkomsten is.

Tevens, vormt deze scriptie het einde van mijn studentenperiode, die ik als zeer plezierig ervaren heb. De Fontys Sporthogeschool was hierin de eerste stap. Daar heb ik vooral veel sportspecifieke vaardigheden opgedaan, maar ook veel geleerd over sociale verbanden en ervaring verkregen in het les- en leidinggeven. Een kleine tussenstap in de vorm van een schakeljaar bestuurskunde was nodig, om de laatste stap richting deze Master te maken. Met deze eindscripctie wordt dan ook niet alleen dit onderzoek afgerond, maar wordt mijn gehele studieperiode met een voldaan gevoel afgesloten.

Dit pad, wat ik afgelegd heb, heeft mij helpen te ontwikkelen tot de persoon die ik nu ben, maar dit is niet alleen mijn persoonlijke inbreng geweest. Ik heb heel veel steun van mijn ouders en familie gehad, mijn moeder was er altijd om met me te spiegelen over persoonlijke en studiegerelateerde problemen en mijn vader stond altijd voor mij klaar met interessante krantenknipsels en om mijn stukken met een corrigerende blik te bekijken. Daarnaast heb ik veel aan mijn 'broertje' en 'zusje' gehad, die beide ook actief in de sportwereld zijn en waarvan ik weet dat ze mij onvoorwaardelijke steun bieden.

Speciale dank gaat uit richting mijn stage- en scriptiebegeleiders en collega's van beide organisaties waar ik stage heb gelopen. Frans Vlietman heeft mij in het eerste jaar veel bijgebracht over het 'Amsterdamse' leven en mijzelf leren presenteren als persoonlijkheid. In het tweede jaar heb ik veel steun gehad van mijn beide begeleiders bij de Gemeente Utrecht: Renate Janssen en René Leppink. Ik heb veel van ze geleerd door hun verschil in benadering en ben ze dankbaar voor hun begeleiding. Michel van Slobbe, mijn begeleider vanuit de USBO ben ik meer dan dank verschuldigd. Hij was altijd bereikbaar, wist mij bij elk gesprek verder te enthousiastmeren en kwam tijdens de gesprekken met verschillende inzichten waar ik dan weer op kon anticiperen. Michel, bedankt voor je persoonlijke manier van begeleiding. Ik heb veel profijt van de gesprekken gehad!!

Verder ben ik het Via Nova College op verschillende niveaus binnen de organisatie dankbaar. De onderwijscoördinator Miguel Bellettini ben ik dankbaar voor de geboden mogelijkheden, de sportdocenten John en Nick voor hun betrokkenheid, vrolijke benadering en opgebouwde 'band'. Maar bovenal de VMBO leerlingen die zichzelf zijn gebleven, de sport op hun bevlogen manier beleefden en altijd geïnteresseerd waren in het onderzoek.

Tot slot wil ik mijn vriendin Stephanie en haar familie bedanken. Zij stond (samen met haar familie) vanaf het laatste jaar van de FSH altijd achter de keuzes die ik heb gemaakt en is tevens een inspiratie wat betreft haar inzet en doorzettingsvermogen op verschillende manieren. Ik hoop en ga er stiekem ook een beetje vanuit dat dit nog een lange periode zo zal zijn.

Bram van Lith. Juni, 2011

Samenvatting

Uit eerder onderzoek, praktijkproblemen en wetenschappelijke literatuur is het lastig gebleken om VMBO leerlingen te binden aan sportverenigingen. Deze studie tracht de betekenissen van VMBO leerlingen te achterhalen die zij geven aan toeleiding richting het structurele sportaanbod. De vraag is in hoeverre het voor de lokale overheid waardevol is om de betekenissen van doelgroepen te kennen, bij het maken van doelgroepspecifiek beleid.

Om tot een antwoord te komen op deze vragen zijn er verschillende kwalitatieve onderzoeksmethoden gebruikt. Gedurende een periode van 5 maanden is er participierend geobserveerd bij een sportstimuleringsproject georganiseerd op een VMBO instelling binnen de Gemeente Utrecht. Vervolgens zijn er diepte interviews afgenomen bij een aantal van deze leerlingen, daarnaast zijn er (sport)beleidsdocumenten geanalyseerd en zijn verschillende wetenschappelijk literatuur bronnen gebruikt, om de resultaten uiteindelijk in een bredere maatschappelijk en wetenschappelijk context te kunnen plaatsen.

De empirische bevindingen zijn geanalyseerd aan de hand van het arenamodel van Verweel (1987) en de organisatiecultuurtheorie van Martin (2002) en gestructureerd aan de hand van de begrippen: context, betekenisgeving en macht.

Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat het bij doelgroepenbeleid van essentieel belang is om beweegredenen van de doelgroep te kennen en om met deze doelgroep in gesprek te gaan. Verschillende onderzoekers stellen dat de sporters het uitgangspunt zouden moeten zijn en dat er rekening gehouden moet worden met de lokale behoeftes. Het gebrek hiervan valt deels te verklaren door de missende connectie tussen de experts en de doelgroep. Beleid zou in plaats van aansturen, een vorm van leren moeten zijn.

De betekenissen van de VMBO leerlingen over sport komen in het algemeen, deels overeen met de beleidsvisie van de Gemeente Utrecht. Op het gebied van toeleiding en de betekenis van het georganiseerde en anders- of ongeorganiseerde sportaanbod bestaat wel enig verschil.

Toeleiding geschied volgens de VMBO leerlingen vooral via familie en vrienden. Sportstimuleringsprojecten en sportprofessionals hebben maar beperkte invloed. De sportvereniging wordt gezien als de plek waar vooral veel sporttechnische vaardigheden opgedaan kunnen worden en vormt tevens het podium waar de leerlingen hun talent kunnen etaleren. Daarnaast is de sportvereniging dé plek waar toegang tot de landelijke competitie wordt verschaft, dit is de belangrijkste motivatie voor de leerlingen. Zo kunnen immers dromen verwezenlijkt worden.

De aanbeveling is dan ook om deze bevindingen en het perspectief van de VMBO leerlingen in waarde te schatten, als de doelgroepspecifieke doelen bereikt willen worden. Door in gesprek te gaan met de leerlingen, de onderwijsinstellingen, sportverenigingen en gebruik te maken van de mogelijkheden op het gebied van de aan te stellen combinatiefunctionarissen, kan een 'nieuwe' vorm van structureel sportaanbod georganiseerd worden die aansluit bij de betekenissen en wensen van de VMBO leerlingen. Hierbij moet gedacht worden aan een schoolsportvereniging, georganiseerd door de onderwijsinstelling, lokale sportverenigingen en de Gemeente Utrecht. Op die manier dat deze zo dicht mogelijk aan sluit bij de betekenissen van de VMBO leerlingen en de doelen van de Gemeente Utrecht.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave.....	5
1. Inleiding.....	7
1.1. Aanleiding en vertrekpunt	9
1.2. Leeswijzer	11
2. Doelstelling en vraagstelling van het onderzoek	12
2.1. Centrale doelstelling.....	12
2.2. Wetenschappelijke relevantie.....	12
2.3. Onderzoeksvraag	13
2.4. Definities	13
3. Theoretisch kader.....	15
3.1. Theoretisch perspectief	15
3.1.1. Dialogisch perspectief.....	15
3.1.2. Eigen oriëntatie	16
3.2. Analytisch theoretisch perspectief (analyse kader).....	17
3.3. Literatuur studie	20
3.3.1. Sportdeelname jongeren en VMBO leerlingen.....	20
3.3.2. Sociaal maatschappelijke participatie en sportbeleid.....	21
3.3.3. Sociaal Kapitaal	23
3.3.4. Verhouding beleidsperspectief en perspectief van VMBO leerlingen....	24
3.3.5. Sport als identiteitsvormer	25
3.3.6. Sport participatie; in- en uitsluiting en categorisering	27
3.3.7. De sport als beleidsinstrument voor maatschappelijke particip.....	28
3.3.8. Jongeren en de sportvereniging	28
3.3.9. VMBO als Stigma	31
4. Onderzoeksmethode	34
4.1. Literatuurstudie en documentanalyse	34
4.2. Participerende observatie	35

4.3. Diepte interviews	36
4.4. Achtergrond en kenmerken onderzoekspopulatie	36
4.5. Aanpak analyse	39
4.6. Validiteit en Betrouwbaarheid	39
5. Resultaten	41
5.1. Sportbeleid Gemeente Utrecht	42
5.2. "Sporten is gezond en leuk."	44
5.3. "Diegene die het dichtst bij de goal staat is de keeper."	48
5.4. "Ik zou het heel leuk vinden als ik gescout zou worden."	50
5.5. "Meestal gaat het bij buitensluiting over hoe goed iemand is."	55
5.6. "De Marokkanen bij elkaar, tegen ons."	60
5.7. "Ach het blijven boefjes"	61
6. Analyse, de verbinding tussen empirie en theorie	68
6.1. 'VMBO als afvoerputje'	68
6.2. 'Sport is mijn alles'	70
6.3. 'De macht van de VMBO leerling'	74
6.4. De arena van de sportparticipatie	76
7. De sportvereniging als podium voor talent!	78
8. Onderzoeksverantwoording	80
9. Reflectie	81
10. Bronvermelding	82
11. Bijlagen	86

1. Inleiding

Sporten is belangrijk in het dagelijks leven van de Nederlander. Daar waar de 32% van totale bevolking in 1983 frequent aan sport deed is dit in 2007 toegenomen tot 41%, waarbij de wandel en fietssport niet mee tellen, anders zou 50% van de bevolking frequent aan sport doen (Rapportage sport, 2010). Desondanks zal iedereen een eigen verklaring geven waarom diegene aan sport doet en zal ook de zienswijze van sport voor iedereen anders zijn.

In het recent gepubliceerd boek van Paul Verweel en Marlies Wolterbeek (2011) getiteld *'De alledaagse kracht van de sport'* wordt de zienswijze van sport op een mooie en treffende manier verwoord *'van toneel gericht op competitie en ontmoetingsplek van verschillen, tot het toewijzende aspect van identiteiten en de waardering die daaraan vast hangt'*. Tegelijkertijd impliceert dit dat de sport een complex gegeven is waar verschillende waarden aan vast hangen. De overheid onderkent de waarde van sport steeds meer en zet de sport vaker in als middel om bijvoorbeeld overgewicht te verminderen en sociale cohesie te bevorderen dan dat het als doel alleen wordt gezien. (Rapportage sport 2010, uit: vws 2005, vws 2007)

Het kabinet Rutte I gaat hierin mee en bevestigt dit in haar nieuwe regeerakkoord. Hierin wordt sport (nog) niet als apart hoofdstuk meegenomen, maar vervult de sport wel een belangrijke plek als functie in de maatschappij en wordt sport, naast sport als doel, ook als middel neergezet.

'Sport heeft een belangrijke functie in de maatschappij en de economie. Kinderen en jongeren kunnen zich dankzij sport gezonder en socialer ontwikkelen. Volwassenen en ouderen die sporten blijven fitter en gezonder. Het zijn vooral scholen, sportverenigingen en sportclubs, het liefst zo dicht mogelijk bij mensen in de buurt, die deze positieve impuls mogelijk maken. Sport in alle wijken is goed voor de gezondheid, maar ook voor de veiligheid.'

Het akkoord gaat in op dezelfde kernwaarden van sport als zojuist benoemd en streeft daarnaast naar meer sportlesuren in basis-, beroeps- en voortgezet onderwijs. Verder wordt het (top)sportklimaat apart benoemd, waarbij vooral aandacht uitgaat naar het bereiken van het Olympische niveau in Nederland. De regering steunt hierbij het bid voor de kandidatuur voor het WK voetbal 2018 en het bid voor de Olympische en Paralympische spelen in 2028 (Regeerakkoord, 30 september 2010).

Recentelijk (19-05-2011) kwam Edith Schippers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport met de beleidsbrief Sport. In de beleidsbrief staan de hoofdlijnen van het sport- en beweegbeleid van dit kabinet. Het kabinet ondersteunt de ambitie om de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen en zet daarnaast in op het sporten en bewegen in de buurt, het werken aan een veiliger sportklimaat en uitblinken in de sport.

Een belangrijk punt is de verbinding die Schippers wil leggen tussen sportclubs, scholen, het bedrijfsleven, zorginstellingen en naschoolse opvang die meer en slimmer tot stand moet komen. Daarnaast benadrukt zij, dat sporten en bewegen niet alleen zorgt voor een gezonde en actieve levensstijl, maar ook dat sport een bijdrage levert aan het zelfvertrouwen van mensen, het genereren van sociale vaardigheden en de leefbaarheid in buurten verbetert.

De Gemeente Utrecht heeft eigen ideeën, haar missie is dan ook om een dynamische sportstad te zijn waar iedereen op zijn of haar niveau mee kan doen. Het doel daarbij is om met het sportbeleid de komende jaren meer mensen aan het sporten te krijgen en om de sportbeleving meer dan nu al een wezenlijk onderdeel te maken van het dagelijks bestaan onder de Utrechter.

Uit verschillende beleidsnotities van de G4 (de vier grootste steden van Nederland) komt deze verhoging van de sportparticipatie nadrukkelijk naar voren. De Gemeente Utrecht spreekt in haar nota over het bereikbaar maken van sport en onderstreept het belang van toeleiding naar verenigingen voor blijvende sportbeoefening (beleidsplan Sport in het Hart, 2007–2010, Gemeente Utrecht). In Amsterdam wordt er vooral geïnvesteerd in de jonge Amsterdammers, gericht op zowel de breedte- als de topsport. Extra aandacht gaat hierbij uit naar doelgroepen met achterblijvende sportparticipatie binnen de georganiseerde sport (Sportplan 2009–2012, Gemeente Amsterdam, DMO). Rotterdam heeft als breedtesport- en sportontwikkelingsdoel: bijzondere doelgroepen stimuleren (minder validen, ouderen, kinderen met ouders in achterstandsituaties) zodat de sportdeelname onder hen niet achterblijft (Rotterdamse Sportnota 2010–2016, 2010). In Den Haag is onderzoek gedaan naar de sportparticipatie onder jongeren. Hier is de nota; de sportieve driehoek uit voort gekomen. Deze is erop gericht om de ideeën van jongeren over het sporten binnen de Gemeente te vangen in een samenwerkingsverband tussen de sportvereniging, de school en de welzijnsorganisaties (Nota sportieve Driehoek, Den Haag).

Voor de Gemeente Utrecht geldt dat het Olympisch Plan 2028 een belangrijke pijler binnen het toekomstige sportbeleid van de Gemeente Utrecht vormt. Dit komt onder andere terug in de nieuwe versie van de sportbeleidsnota (In Utrecht staat jouw talent centraal, 2011), het Utrechtse Olympische profiel en de gemeentelijke uitvoeringsplannen. Een andere, maar minstens zo belangrijke pijler is de breedtesportpijler en daarin krijgen de sportverenigingen en de sport in het onderwijs een fundamentele rol toebedeeld (In Utrecht staat jouw talent centraal, 2011).

Sportverenigingen vervullen een specifieke rol in de hedendaagse samenleving en de Nederlandse gemeenten. Putnam (2000) benadrukt dit in zijn analyse 'Bowling Alone' over de studie naar de Amerikaanse samenleving en het belang van de vrijwillige organisatie voor het maatschappelijk leven. Hij pleit ervoor dat (sport) verenigingen een belangrijke rol vervullen in de teloorgang jegens maatschappelijke solidariteit.

Onderzoek van Verweel (2005) laat zien dat sportverenigingen een specifieke context vormen waarbinnen sociale netwerken ontstaan, normen van wederkerigheid tot ontwikkeling komen en sociaal vertrouwen wordt gegenereerd, waarbij de opgedane kennis, vaardigheden en contacten ook buiten de sport van pas komen. Als zodanig fungeren verenigingen als broedplaats voor sociaal kapitaal.

De Gemeente Utrecht onderkent deze rol van sportverenigingen en speelt hier dan ook op in met de volgende doelen; de organisatie structuur van verenigingen te versterken, het stimuleren en faciliteren van vernieuwing van hun sportaanbod, het verminderen van de

regeldruk, stimuleren van het sporten voor mensen met een functiebeperking en het stimuleren van de samenwerking met maatschappelijke partners.

Naast de verenigingen krijgen scholen een fundamentele rol binnen de sportdoelstellingen toebedeeld. In het beleidsplan Sport in het Hart 2007–2011 spreekt men over het bieden van uitdagende sportieve dagarrangementen die de jeugd verleiden tot een blijvend sportieve en gezonde leefstijl. (Sport in het Hart 2007–2010).

Opmerkelijk is dat er nauwelijks over het voortgezet onderwijs wordt gesproken, terwijl leerlingen op het VMBO het minst bewegen van alle schoolgaande kinderen; nog minder dan 40% sport voldoende (trendrapport bewegen gezondheid 2008, 2009 (2010)). Vooral jongeren uit de lagere SES (sociaal economische status) en allochtone jeugd vallen in de risicogroep (Ooijendijk et al, 2002) en daarnaast zijn VMBO leerlingen minder vaak lid van een sportvereniging in tegenstelling tot hun medeleerlingen op de HAVO en het VWO (Duijvenstijn, 2004 in Sport- en bewegingsactiviteiten op het VMBO, pag.4).

Dit onderzoek is daarom gericht op VMBO leerlingen en beschrijft de sport zoals de leerlingen deze ervaren. Er worden allerlei verwachtingen of rollen toebedeeld aan de sport, maar hoe werkt dit door in de dagelijkse praktijk binnen het VMBO onderwijs? Door gedurende de periode van februari tot mei 2011 dichtbij de dagelijkse praktijk te staan, participierend te observeren en door leerlingen te interviewen is inzicht verschaft in de ervaringen van VMBO leerlingen op het gebied van sport.

Het onderzoek richt zich op de praktijk; het sportstimuleringsprogramma 'Feel Good' waar de VMBO leerlingen van het Via Nova College wekelijks vol enthousiasme aan deelnemen. De vraag is of dit programma de doelen behaalt die de gemeente voor ogen heeft en in lijn is met het opgestelde beleid, of dat de jongeren een eigen idee hebben over de invulling van de sport binnen de gemeente. Politici en beleidsmedewerkers van de Gemeente Utrecht kunnen een prachtige route uitstippelen, maar de leerlingen bepalen zelf hoe ze zich tot elkaar en tot de sport verhouden. Door dit nader te onderzoeken wordt getracht inzicht te verschaffen in de dagelijkse praktijk zodat dit waardevol kan zijn voor de gemeente, andere gemeenten of andere (sport) organisaties. Deze ervaringen worden uiteindelijk verbonden met de bredere maatschappelijke context en relevant wetenschappelijke sportonderzoek. Zodoende wordt er getracht een bijdrage te leveren aan het totale spectrum op het gebied van sportonderzoek binnen de Nederlandse samenleving.

1.1. Aanleiding en vertrekpunt

Vertrekpunt voor dit onderzoek zijn twee eerder uitgevoerde onderzoeken binnen de Gemeente Utrecht. De eerste draagt de titel 'Hoe krijg je een puber in beweging' en is een onderzoek naar gemeentelijk sport- en beweegstimuleringsbeleid voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar (van Luxemburg, 2010). De andere is getiteld 'Niemand buitenspel' en gaat dieper in op sportstimuleringsbeleid en -praktijk op inactieve jeugdgroepen in Eindhoven, Nijmegen en Utrecht (Buijserd, Maarse & Taken, 2010).

Beide onderzoeken zijn gericht op het Utrechtse sportbeleid en op beleidsniveau uitgevoerd, met hierbij een kleine verdiepingsslag richting de beleidsuitvoer.

De conclusie op het gebied van toeleiding die voort komt uit het onderzoek van Luxemburg (2010) is dat *'Er veel waarde wordt gehecht aan het lidmaatschap bij een sportvereniging, door de vele positieve invloeden dat lidmaatschap kan hebben op een jongeren. Veel beleid heeft als uiteindelijk doel om de jongeren toe te leiden naar structureel sport- en beweegaanbod. Tegelijkertijd bestaat paradoxaal genoeg het besef onder de beleidsmedewerkers dat toeleiding van jongeren naar sportverenigingen erg lastig is. Met name VMBO jongeren worden erg moeilijk bereikt'* (van Luxemburg, 2010: 48).

Het onderzoek gericht op het sportstimuleringsbeleid binnen (o.a.) de Gemeente Utrecht concludeert dat *'de beleidsinvloed op het bewerkstelligen van duurzame sportdeelname onder kwetsbare, in hun deelname beperkte jeugdigen gering is. Getuige de beperkte rol van het gemeentelijk sportbeleid op de beleidspraktijk van de sportvereniging. Deze uitkomst is toe te schrijven aan een drietal (te bediscussiëren) mogelijke oorzaken: 1) de invloedrijke top-down structuur landelijke-locale overheid, 2) de begrensde reikwijdte van de gemeentelijke beleidspraktijk en 3) de variatie in pedagogische kwaliteit van de georganiseerde sport'* (Buijserd, Maarse & Taken, 2010: 26-27).

De perspectieven van de deelnemers, voornamelijk de jongeren waar het sportstimulerings- en sportbeleid zich op richt is onderbelicht in deze studies en mogelijk biedt dit kansen voor de Gemeente Utrecht. Er worden in beide onderzoeken wel conclusies gepresenteerd over de reden waarom jongeren niet aanhaken bij het structurele sportaanbod binnen de gemeente, maar de kant van de jongeren is niet bevraagd. Deze conclusies worden steeds verondersteld door beleidsuitvoerders en beleidsbepalers.

Er worden echter wel onderzoeken aangedragen, waarbij de kant van de jongeren wordt bevraagd; Van Boessenkool et al. (2007) en Van Bouwknecht (2009). Boessenkool (2007) heeft onderzoek verricht omtrent het project Sport Streetwise, een project waarbij sportverenigingen meer nadruk moeten leggen op het initiëren en uitbouwen van een nieuw soort club waarbij jongeren tussen de 12 en 18 jaar in de achterstandswijken zich echt thuis voelen. Bouwknecht (2009) onderzocht de betekenissen die jongeren gaven aan de sportvereniging. Uitkomst van het onderzoek van Boessenkool (2007) is dat de jongeren aangaven sporten te zien als het lid zijn van een vereniging, maar dat er onvoldoende toegankelijke en betaalbare traditionele verenigingssporten in de buurt waren, wat ervoor zorgde dat zij niet daadwerkelijk lid werden.

Bouwknecht (2009) concludeert ook dat jongeren het liefst sporten bij een sportvereniging en graag lid zijn van een sportvereniging, daar is immers alles georganiseerd, er kunnen sociale contacten opgedaan en onderhouden worden, er kan veel geleerd worden en 'iets' worden bereikt. Dit garandeert echter niet dat ze lid zijn van een sportvereniging. De aangedragen redenen hiervoor zijn een gebrek aan tijd, te verplichtend, te prestatief, andere interesses, vrienden die stoppen bij de sportclub, ontevredenheid over de trainer en te grote reisafstand tot de sportvereniging.

Beide onderzoeken vertellen over de betekenissen van de jongeren die ze koppelen aan de sport en/of sportvereniging, het onderwerp toeleiding komt in beide studies minder aan de

orde, daarom is het interessant om dit nu wel aan bod te laten komen. Daarnaast focust dit onderzoek zich specifiek op de leerlingen van een VMBO onderwijsinstelling. Wellicht hebben de leerlingen van het VMBO onderwijs hele andere ideeën over de organisatie van sport in het algemeen, en geven ze een andere betekenis aan 'toeleiding', richting het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht.

Naast de onderzoeken van van Luxemburg (2010) en Buijserd, Maarse & Taken (2010) is de deelname van VMBO leerlingen in de georganiseerde sport in Utrecht ook een praktisch probleem gebleken, aangekaart door de beweegmakelaars in de Gemeente Utrecht.

In de terugkoppeling van de beleidsuitvoerders (beweegmakelaars), bestaande uit (half)jaarrapportages, wordt de zorgwekkende situatie geuit over deze problematiek. Hierin wordt nadrukkelijk benoemd dat het huidige beleid tekort schiet op het punt van toeleiding onder de 20% gecategoriseerde kwetsbare jeugd en/of bij leerlingen uit het VMBO onderwijs. Specifieke aanleiding voor dit onderzoek, naast de aanbevelingen van de eerder uitgevoerde onderzoeken binnen de Gemeente Utrecht, is dan ook de halfjaarrapportage van de beweegmakelaars (stichting Doenja) uit Kanaleneiland en Leidsche Rijn.

Hun standpunt werd ook nog eens beaamd tijdens een bijeenkomst voor sportprofessionals binnen de Gemeente Utrecht. Waar beweegmakelaars, verenigingsbestuurders en andere sportprofessionals uit de Gemeente Utrecht aanwezig waren. De beweegmakelaar schetste het probleem omtrent een van de doelstellingen vanuit de sportnota 'Sport in het Hart' van de Gemeente Utrecht. Deze is erop gericht om 'Sport bereikbaar te maken' en daarbij wordt vooral de 'toeleiding' naar verenigingen belangrijk geacht, zodoende wordt immers blijvende sportbeoefening gerealiseerd. Uit de betreffende rapportage van stichting Doenja blijkt dat er erg veel jeugd wordt bereikt via huidige sportprojecten, echter voor het grootste deel van de deelnemers, blijft de overstap naar het structurele sportaanbod een stap te ver. Als reden voor het minder succesvol afsluiten van dit traject wordt de financiële situatie van een gezin, de afstand of onbekendheid opgegeven.

In deze studie staan de betekenissen van de VMBO leerlingen centraal en wordt onderzocht in hoeverre het beleid van de Gemeente Utrecht aansluit op deze betekenissen.

1.2. Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk van deze scriptie gaat in op het uitgangspunt, de doelen en de onderzoeksvraag. Vervolgens komt het theoretisch kader aan bod, waarin het perspectief van de onderzoeker wordt belicht en de attenderende wetenschappelijke literatuur beschreven staat. In het volgende hoofdstuk wordt inzicht verschaft in de onderzoeksmethode. In hoofdstuk vijf worden de empirische resultaten gepresenteerd en in hoofdstuk zes wordt de empirie met de theorie verbonden in de analyse. In de conclusie wordt de onderzoeksvraag beantwoord op basis van de voorgaande hoofdstukken en aansluitend daarop wordt deze bediscussieerd. Ten slotte zal terug gekeken worden op het totale onderzoek.

2. Doelstelling en vraagstelling van het onderzoek

2.1. Centrale Doelstelling

De centrale doelstelling van dit onderzoek richting de Gemeente Utrecht is:

Inzicht verschaffen in de problematiek omtrent de toeleiding van VMBO leerlingen richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht.

De Gemeente Utrecht, Team Sport is op het moment van schrijven van dit onderzoek bezig om de sportbeleidsnota voor de komende jaren van 2012 tot 2016 vast te stellen. De leidende beleidsnota van de afgelopen jaren; Sport in het Hart! 2007–2010 stond voor een groot deel in het teken van het op peil houden en het verbeteren van de sportdeelname onder de inwoners van de Gemeente Utrecht. Ondanks het bereiken van deze doelstelling is het lastig om dit ook te bewerkstelligen bij de eerder benoemde doelgroepen.

Op basis van de eerder benoemde onderzoeken en praktijkproblematiek is naar voren gekomen dat de situatie omtrent VMBO leerlingen nader onderzocht dient te worden, omdat de sport- en beweegparticipatie van deze doelgroep achterblijft in vergelijking met hun leeftijdgenoten, terwijl er wel sprake is van een stijgende sport- en beweegparticipatie binnen de Gemeente Utrecht. Heikel punt hierbij is de toeleiding richting het structurele sportaanbod in de gemeente, daar waar er wel successen worden ervaren bij incidentele sportprojecten, activiteiten en initiatieven, lijkt de stap richting het structurele sportaanbod toch lastig.

Het doel van dit onderzoek is dan ook om input te leveren voor de beleidskeuzes die gemaakt worden door het Team Sport van de Gemeente Utrecht, omtrent het thema toeleiding van VMBO leerlingen richting het structurele sportaanbod of de herziening van het bestaande beleid op dit gebied.

2.2. Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek maakt deel uit van het totale spectrum van sportonderzoek in Nederland en staat dus niet op zichzelf. Het sportonderzoek biedt inzicht in de huidige trends en ontwikkelingen op het gebied van sport om van uiteenlopende onderwerpen input te leveren voor de praktijk.

Dit onderzoek richt zich op de onderbelichte perspectieven vanuit de jeugd op de toeleiding richting het structurele sportaanbod, specifiek gezien vanuit de VMBO leerlingen. Verschillende, eerder beschreven, wetenschappelijke onderzoeken hebben deze situatie vanuit een ander perspectief onderzocht of hebben een overlap met het onderwerp, maar geen enkel onderzoek gaat in op deze specifieke doelgroep en het onderwerp.

In die zin is dit onderzoek aanvullend op de voorgaande onderzoeken en biedt het een verduidelijking omtrent het onderwerp. Wetenschappelijk doel is dan ook de kennis omtrent dit thema te vergroten om zodoende een completer beeld te kunnen schetsen van de hedendaagse sportomgeving zoals deze bestaat in de Nederlandse samenleving.

Dit gegeven heeft zich vertaald in de onderzoeksvraag en deelvragen die in de volgende paragraaf besproken worden.

2.3. Onderzoeksvraag

In de voorgaande hoofdstukken is de doelstelling en de wetenschappelijke relevantie ter sprake gekomen. Beide leveren een bijdrage aan het centrale doel van het onderzoek, maar staan ook op zichzelf. De aanleiding en de centrale doelstelling, evenals de wetenschappelijke relevantie hebben richting gegeven aan de centrale onderzoeksvraag zoals deze hieronder is gepresenteerd:

'Hoe verhouden de betekenissen van de VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod zich tot het lokale overheidsbeleid'

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er een viertal deelvragen geformuleerd die als ze beantwoord worden, gezamenlijk een antwoord kunnen geven op de centrale onderzoeksvraag.

1. Welke betekenissen geven de VMBO leerlingen aan het georganiseerde en anders georganiseerde sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht?
2. Welke betekenissen geven VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht?
3. In hoeverre is het voor de lokale overheid van belang om de betekenissen die VMBO leerlingen geven aan 'toeleiding richting het structurele sportaanbod' te kennen?
4. Wat kan de Gemeente Utrecht leren van de gepresenteerde empirisch realiteit?

2.4. Definities

Toeleiding

De definitie van toeleiding richting het structurele sportaanbod is het traject wat VMBO leerlingen afleggen voordat ze lid worden van een sportvereniging. Een voorbeeld is het traject van het deelnemen aan een sportactiviteit tot het lid worden van een sportvereniging (Sport in het Hart, 2007–2010).

Tegelijkertijd wordt er in beleidstermen vaak gesproken van de verhoging van de sportparticipatie binnen het structurele sportaanbod, dit mag dus ook niet uitgesloten worden.

Betekenisgeving

Betekenisgeving is een belangrijk begrip in deze studie. Weick (1995) verklaart het als volgt: 'Sensemaking(...), literally it means the making of sense'. Betekenisgeving is een continu proces waarbij het gaat om het structureren of ordenen van het onbekende. Er wordt betekenis gegeven door de handelingen die mensen verrichten en de interpretatie die zij geven aan eerder voorgevallen situaties en gebeurtenissen te plaatsen binnen een bepaald kader (frame) en dit te koppelen met aanwijzingen (cue's). Betekenissen komen tot stand door de ontstane chaos middels sociale interactie, sociale structuren, de context en haar omgeving te ordenen. (Weick, 1995)

Structurele sportaanbod

Het begrip 'structureel sportaanbod' is lastig te definiëren. De Gemeente Utrecht stelt dat de sportverenigingen een belangrijke basis vormen voor het Utrechtse 'structurele' sportaanbod, maar ontkent tegelijkertijd dat er meer bestaat. Naast het sporten bij de sportvereniging kan er in de hedendaagse maatschappij gesteld worden dat het sporten bij andersoortige sportclubs, fitnesscentra, op school, in de wijk en in de natuur een steeds nadrukkelijker rol gaat spelen. Hier speelt de Gemeente Utrecht met haar nieuwe nota dan ook op in. De definitie van het structurele sportaanbod is in dit onderzoek gelijk getrokken met de definitie zoals deze gebruikt wordt binnen de Gemeente Utrecht, Team Sport (Sport in het Hart, 2007–2010). Hetzelfde geldt voor de begrippen georganiseerde sport en anders georganiseerde sport. Het georganiseerde sportaanbod wordt in deze studie gelijk getrokken met het sporten in verenigingsverband. Andersoortige sportclubs, fitnesscentra, sport op school, in de wijk en in de natuur vormen het anders georganiseerde sportaanbod.

Feel Good programma

Als er in dit onderzoek gesproken wordt over het 'Feel Good' programma, dan gaat het hier over een sportstimuleringsprogramma georganiseerd door het Via Nova College. Dit is een VMBO school met een LOOT status, welke een belangrijke waarde aan sport hecht. Het 'Feel Good' programma is een samenwerking tussen diverse (sport)verenigingen, instanties, (sport)organisaties en de school. De verenigingen, instanties en organisaties geven clinics en workshops, voorheen in eenmalige vorm, thans in de vorm van een langer traject.

3. Theoretisch perspectief

Dit hoofdstuk is opgebouwd uit drie delen, die gezamenlijk het vertrekpunt voor dit onderzoek vormen. In het eerste deel zal het wetenschappelijke perspectief van de onderzoeker gepresenteerd worden. Het tweede deel zal bestaan uit het analyse kader en tenslotte zal het laatste deel in gaan op de relevante wetenschappelijke literatuur.

3.1. Theoretisch perspectief.

Elk individu, van sporter tot beleidsmedewerker tot onderzoeker kijkt anders tegen de werkelijkheid aan, logisch want ieder individu is verschillend. Om te kunnen bepalen wat er gezegd wordt over de werkelijkheid binnen de samenleving is het essentieel om te weten hoe dit gezien of herkend kan worden.

“what we see and judge to be important and accept as adequate depends not only on the evidence available but also on the ‘conceptual lenses’ through which we look at the evidence” (Allison & Zelikow 1999).

Zoals Allison en Zelikow (1999) zeggen is het belangrijk om te realiseren dat hetgeen we zien en als belangrijk beoordelen, niet alleen afhangt van de verkrijgbare data, maar ook van de lens waardoor we kijken naar deze data.

Dit hoofdstuk omschrijft de standpunten van de onderzoeker, deze zijn immers bepalend voor de opzet en de uitvoering van het onderzoek. Zo worden de gemaakte keuzes verantwoord en wordt er inzicht verschaft in de benadering van de onderzoeker.

Dit zal worden toegelicht aan de hand van het werk van Deetz (2000). Deetz omschrijft vier verschillende onderzoeksperspectieven gebaseerd op eerder werk van Burrell & Morgan (1979).

3.1.1. Dialogisch perspectief

Deetz (2000) beschrijft in zijn werk vier verschillende onderzoeksperspectieven die de basis van een onderzoek kunnen vormen. De (levens)ervaringen, voorstelling over de werkelijkheid en gedachtes van de onderzoeker bepalen uiteindelijk dit onderzoeksperspectief van de onderzoeker.

Hij gaat hierbij uit van twee verschillende dimensies beide onderverdeelt in twee extremen. De hamvraag van de eerste dimensie heeft betrekking op het waar en hoe onderzoek concepten ontstaan. De twee extremen hierin zijn dat enerzijds het ‘local/emergent’ concept ontwikkeld wordt in relatie met individuen en getransformeerd wordt tijdens het onderzoeksproces, en anderzijds het ‘elite/a priori’ concept, waarbij individuen betrokken worden bij de ‘interactie’ van de onderzoeker maar verder statisch gehouden worden tijdens het onderzoeksproces. Concepten kunnen zich dus ontwikkelen *met* of toegepast worden *op* individuen.

De belangrijkste elementen bij het ‘local/emergent’ onderzoek zijn ervaringen, betekenisgeving, standpunten en taalgebruik van de individuen. Het onderzoek begint met een aanleiding van de onderzoeker, maar het onderzoek krijgt vervolgens vorm door

hetgeen de onderzoeker waarneemt of aangedragen krijgt binnen de context, in de vorm van de eerder genoemde elementen. Dit in tegenstelling tot het 'elite/a priori' onderzoek, waar de gedachtegang van de onderzoeker en zijn daarbij behorende theoretische concepten en definities de basis vormen van het onderzoek. Rationaliteit en waarheid zijn hier de belangrijkste waarden en de onderzoeker streeft naar generaliseerbare uitkomsten, met daarbij de altijd aanwezige focus op nieuw te vormen theorieën of toepasbaarheid binnen bestaande theorieën.

De andere dimensie, 'dissensus-consensus' vormt samen met de dimensie 'local/emergent-elite/a priori' het uitgangspunt van mijn onderzoeksperspectief. Vanuit de consensus gedachte wordt er voornamelijk gezocht naar orde, wetmatigheden en stabiliteit in natuurlijke en sociale systemen. Onderzoek vanuit de dissensus gedachte tracht de spanningen, worstelingen, conflicten en de aanwezige strijd binnen de natuurlijke situaties onder de bestaande orde, boven water te krijgen.

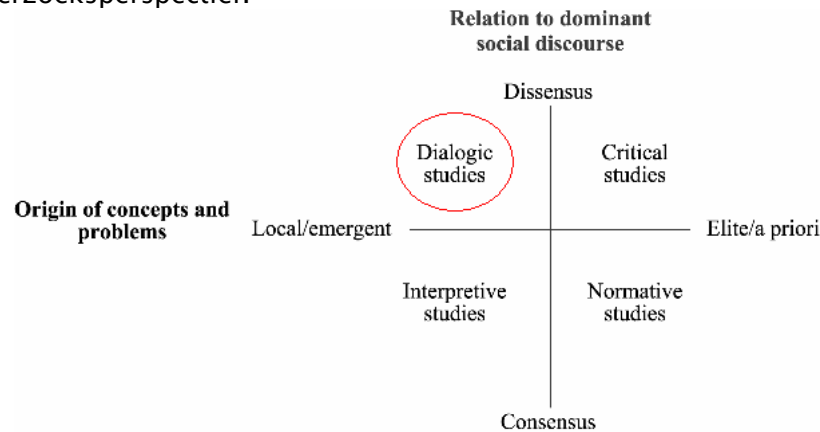
Deze dimensies vormen samen de vier oriëntaties, te weten de 'Dialogic studies', Critical studies', Interpretative studies' en de 'Normative studies'.

3.1.2. Eigen oriëntatie

Mijn gedachtegang is erop gebaseerd dat er voor iedereen een eigen waarheid bestaat en dat ik open sta voor wat ik tegenkom in het dagelijks leven, hierbij hecht ik belang aan de waarde en betekenissen die personen toekennen aan de waarheid die voor hen geldt op dat moment. Deze gedachte is tijdens de interactie met de respondenten leidend binnen dit onderzoek. De interactie, in de vorm van observaties en het afnemen van diepte interviews vormt de data van het onderzoek en wordt in een later stadium met de attenderende theorieën geanalyseerd op basis van de later benoemde modellen in het analyse kader. Deze handelingswijze is volgens Deetz (2000) het beste te plaatsen in het onderzoeksperspectief vanuit de 'local/emergent' benadering, ook omdat het onderzoek van onderaf uitgevoerd wordt en ontwikkeld wordt in relatie met de respondenten.

De keuze van de andere dimensie ('dissensus-consensus') is lastiger vooral omdat er wordt gezocht naar betekenisgeving van individuen, waar bepaalde wetmatigheden naar voren kunnen komen, maar ook naar eventuele spanningen die er leven tussen deze individuen. Eigenlijk wil ik beide niet uitsluiten, maar ik ben wel van mening dat er zich altijd en overall een machts- en/of invloedstrijd afspeelt. Dit kan op kleine en grote schaal zijn, maar wil wel zeggen dat één ieder hier altijd bewust of onbewust mee bezig is. Dit betekent dat er vooral aandacht is voor spanningen, worstelingen, conflicten en de al dan niet zichtbaar aanwezige strijd die zich onder de bestaande orde afspeelt. Dit past het beste bij de 'dissensus' gedachte, waardoor het onderzoeksperspectief volgens het model van Deetz (2000: 137) geplaatst worden in het dialogische perspectief, zie figuur 1. Hierbij moet een kleine kanttekening gemaakt worden, dat ondanks deze keuze de andere perspectieven niet worden uitgesloten en het onderzoek dus ook kenmerken kan bevatten die horen bij een ander perspectief. Dit ligt in lijn met het advies van Deetz, hij stelt dat een onderzoeker perspectieven of kenmerken hiervan kan combineren.

Figuur 1, onderzoeksperspectief.

Bron: Deetz, 2000, p.137.

3.2. Analytisch theoretisch perspectief (analyse kader).

De voorgaande paragrafen hebben het onderzoeksperspectief beschreven en een inzicht geboden op de manier hoe de onderzoeker tegen het onderzoek aan kijkt. Naast dit perspectief is het ook van belang om nader inzicht te verkrijgen in het analyse kader van de onderzoeker, welke overigens mede afhankelijk is van het onderzoeksperspectief. Om zodoende een helder en duidelijk beeld te verkrijgen over de gemaakte keuzes.

In dit onderzoek staan drie concepten centraal: Context, Betekenisgeving en Macht. Volgens Antonissen en Boessenkool (1998) vormen deze oriëntaties gezamenlijk het arenamodel. Verweel definieert de arena als *“de dynamische in- en uitsluitende structuur inclus de regelgeving, die functioneert als concentratiepunt voor de competitieve interactie van die praktijken”* (Verweel, 1987: 96). Terugkoppelend naar dit onderzoek is er binnen de arena sprake van een strijd over de betekenissen die de VMBO leerlingen geven aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod. Om iets over deze strijd van de betekenisgeving te kunnen zeggen, is het van belang de drie uitgangspunten van het arenamodel nader te duiden.

Context

Belangrijk uitgangspunt voor de totstandkoming van deze betekenis is de context waarin deze tot uiting komt. De context staat niet vast, maar komt tot stand door de actoren die zich erin bevinden, tegelijkertijd bepaalt de context mede wat de actoren daadwerkelijk doen en vinden en kan een actor zich in meerdere contexten bevinden. Dit gegeven vertaalt zich in een complexe maar dynamische omgeving die mede bepalend is voor de uitkomst.

Betekeningen

Betekeningen en betekenisgeving staan centraal in dit onderzoek. Weick (1995) stelt dat betekenisgeving een continu proces is waarin individuen een betekenis koppelen aan een gebeurtenis uit het verleden. Dit vormt zich tot een persoonlijk geconstrueerde werkelijkheid waarvan betekenisgeving de basis is.

Betekenisgeving komt tot stand door interacties tussen actoren binnen een bepaalde context waarbij macht, onderlinge verhoudingen en afhankelijkheid een rol spelen en dienen daarom achterhaald te worden.

Daarnaast dient de onderzoeker bedacht te zijn op de mogelijkheid dat er naast consensus op het gebied van betekenisgeving ook een verschil kan bestaan tussen deze betekenisgeving. Dit verschil kan bestaan tussen groepen, ofwel subculturen of op individueel niveau. Om de consensus of de verschillen te kunnen duiden wordt de organisatiecultuurtheorie van Martin (2002) gebruikt. Zij gaat uit van een drietal perspectieven: integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief en hoewel deze theorie bedoeld is om organisatiecultuur processen te verklaren kan deze theorie ook als analysemodel gebruikt worden om overeenkomsten en/of verschillen in betekenisgeving weer te geven.

Integratieperspectief

Binnen het integratieperspectief heeft de onderzoeker vooral aandacht voor die culturele manifestaties die gedeelde en consistente interpretaties inhouden, meestal rondom bepaalde gedeelde waarden. Het perspectief gaat uit van consensus in een organisatie. Belangrijk punt om rekening mee te houden is het bepalen van de grenzen van een organisatie. De vraag is bijvoorbeeld een bepaalde afdeling de grens is of dat er gekeken moet worden naar de hele organisatie.

Voor dit onderzoek betekent dit dat de er tussen de drie uitgangspunten (context, betekenissen en macht) vanuit dit perspectief, consensus bestaat onder de leerlingen van de VMBO onderwijsinstelling. Als dit aan de orde is wordt er gesproken van 'shared values'; gedeelde waarden en zullen de leerlingen de betekenissen delen. Er is sprake van eenzelfde context waarbinnen interactie is, er is geen sprake van strijd, macht is niet aan de orde, wat eensgezindheid impliceert. Waardoor het integratie perspectief uit gaat van gedeelde betekenisgeving onder de VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod.

Differentiatieperspectief

Vanuit het differentiatieperspectief is consensus alleen aanwezig op lager gelegen niveaus, vaak subculturen genoemd, en niet op organisatieniveau. Er wordt gekeken naar machtsverhoudingen binnen een organisatie en ten opzichte van elkaar. Het verschil in culturele manifestaties kan ontstaan door het bestaan van diverse subgroepen binnen een organisatie, maar ook door het een andere zienswijze en/of verschillende belangen.

Waar bij het integratieperspectief sprake is van gedeelde waarden, is dit bij het differentiatieperspectief alleen aan de orde op subcultureel niveau. Deze subculturen hebben eigen belangen waardoor de context mede afhankelijk is van de subcultuur. Dit leidt tot strijd, waardoor machtsverhoudingen en conflicten zichtbaar worden tussen de verschillende subculturen.

Op deze manier biedt het differentiatieperspectief inzicht in de consensus op subcultureel niveau, maar biedt het perspectief tegelijkertijd inzicht in de verschillen tussen de subculturen. Zodoende kunnen de betekenissen tussen de subculturen inzichtelijk gemaakt worden.

Fragmentatieperspectief

De relatie tussen culturele manifestaties is consistent, noch inconsistent bij het fragmentatietheorie. Er is gebrek aan consensus en ambiguïteit is de kern van de zienswijze vanuit het fragmentatieperspectief op organisatieculturen.

Dit perspectief gaat meer uit van het individu waardoor er meer ambiguïteit in betekenisgeving bestaat. Het perspectief negeert gedeelde waarden, maar heeft oog voor de verschillen tussen individuen. De focus ligt op het individu die zijn eigen positie en context bezit en daardoor bepaalde betekenissen geeft aan situaties en verschijnselen. Hierdoor kan inzicht verschaft worden in de betekenissen, contexten en machtsverhoudingen van het individu.

Martin (2002) stelt dat deze drie perspectieven allen hun waarheid bevatten en dat een onderzoeker dus op verschillende manieren naar een organisatie of haar cultuur kan kijken, omdat culturen sociaal geconstrueerde werkelijkheden zijn. Idealiter combineert een onderzoeker deze perspectieven om tot een totaal beeld van de organisatiecultuur van een organisatie te komen om de zogenoemde 'blind spots' te voorkomen.

In dit onderzoek wordt naar de betekenissen van leerlingen op een VMBO school aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht gezocht. De leerlingen zullen hun betekenissen creëren op basis van eerdere ervaringen op het gebied van sport in de Gemeente Utrecht. Deze eigen waarheden zullen tegen elkaar worden uitgezet, zo ontstaat er een beeld van de betekenissen die leerlingen van de VMBO school geven aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht.

Voor dit onderzoek zullen de perspectieven gebruikt worden om de empirische resultaten te analyseren. In hoofdstuk 5 zullen de resultaten uit de analyse van de empirische data gepresenteerd worden.

Macht

Naast het kijken naar de benoemde uitgangspunten: context en betekenissen, is het van belang te kijken hoe mensen, door middel van interacties, betekenis geven binnen een bepaalde context. Verschil hierin ontstaat doordat ieder individu zich anders tot de context verhoudt en doordat de grenzen tussen een individuele identiteit en de identiteit van een organisatie voortdurend verschuift en vervaagt (Parker, 2000). Hierbij spelen machtsrelaties, afhankelijkheidsrelaties en tegenstrijdigheid van belangen een belangrijke rol. Deze strijd van interacties over betekenisgeving binnen de context wordt ook wel 'contested meaning' genoemd. (Anthonissen & Boessenkool, 1998) Daardoor worden de gezamenlijke normen en waarden die betekenis hebben voor de identiteit van een organisatie steeds opnieuw vastgesteld binnen verschillende contexten en situationeel bepaald. (Parker, 2000) Binnen elke context en tijdens interactie bestaan er in verschillende mate verhoudingen tussen de actoren. Deze verhoudingen kunnen de betekenissen die gegeven worden aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod beïnvloeden.

Kijkend naar de uitgangspunten van dit arenamodel: de context, betekenisgeving en macht, kan de Gemeente Utrecht gezien worden als de arena waarbinnen de leerlingen van de VMBO onderwijsinstelling zich bevinden.

3.3. Literatuur studie

De literatuurstudie is onderdeel van het theoretisch kader. Tezamen met het onderzoeksperspectief, het analysekader en de contextbeschrijving vormt dit het theoretische deel, welke voorafgaat aan het empirische onderzoek, in zekere zin biedt dit conceptuele kader een attenderend vertrekpunt voor het empirische gedeelte van het onderzoek.

In de literatuurstudie worden verschillende onderwerpen aangehaald door gebruik te maken van wetenschappelijke artikelen, die in verbinding staan met dit onderzoek. De artikelen verschaffen inzicht over relevante onderwerpen en gezamenlijk vormen ze thema's die attenderend zijn voor het empirische onderzoek. Dit is dan ook het doel van de literatuurstudie.

3.3.1. Sportdeelname jongeren en VMBO leerlingen

In welke mate wijkt de sportparticipatie van VMBO leerlingen af ten opzichte van hun leeftijdsgenoten?

Steeds meer Nederlanders bewegen, het aandeel Nederlanders die bewegen is tussen 2000 en 2009 flink gestegen van 52% naar 68% (Chorus en Hildebrandt, 2010). Dit cijfer is gemeten aan de hand van de combinorm, deze norm houdt in dat men minimaal drie keer in de week 20 minuten intensief actief is en/of minimaal vijf dagen per week een half uur (voor jongeren een uur) matig intensief actief bezig bent. Naast de combinorm bestaan er ook nog de NNMG en de Fitnorm, maar in lijn met de Gemeente Utrecht wordt tijdens dit onderzoek de combinorm aangehouden.

Een onderverdeling in de jongeren van 6 tot 11, jongeren van 12 tot 17 en volwassenen laat zien dat jongeren minder vaak aan de combinorm voldoen, in tegenstelling tot bij de volwassenen. Respectievelijk 55% van de jongeren tussen 6 en 11 voldoen niet aan de combinorm, bij de jongeren van 12 tot 17 is dit 43%, tegen 68% van de volwassenen, maar dit is deels te relativiseren door de relatief strengere norm voor jongeren dan die bij volwassenen wordt gesteld. Hierbij voldoen een aantal 'categorieën' jongeren minder aan de combinorm dan anderen, dit zijn meisjes (allochtone meisjes in het bijzonder), jongeren tussen de 12 en 17 jaar, niet sporters en allochtone jongeren. Zorgwekkend is de slechte score van alle VMBO scholieren, zij lopen op alle beweegnormen achter in vergelijking met hun leeftijdsgenoten. In die mate dat de voorspelling is dat ze op langere termijn onvoldoende gezond zullen zijn. (Stubbe & de Vries, 2010). Vergelijkbare conclusies stelt de Utrecht monitor 2010, daaruit blijkt dat VMBO-leerlingen onvoldoende sporten, minder vaak lid zijn van een sportvereniging of sportschool en ook minder in het bezit zijn van een zwemdiploma.

Eenzelfde beweging is te zien in de deelname aan de lessen lichamelijk opvoeding of het bewegingsonderwijs, deze ligt bij VMBO-(praktijk)leerlingen op 13% terwijl het totaal van alle leerlingen dat niet deelneemt aan deze lessen in het voortgezet onderwijs op 7% ligt. Dit ligt in lijn met het gegeven dat VMBO scholen minder bewegingsmogelijkheden bieden dan Havo of VWO scholen (Middelbeek et al. 2007).

Uit onderzoek van TNO, in opdracht van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen onder bijna 27.000 leerlingen van 78 VMBO scholen. Waarvan al deze scholen deelnemen aan het project 'VMBO in beweging' van het NISB. Blijkt dat maar 41,6% voldoet aan de beweegnorm en dat ze in vergelijking tot hun leeftijdsgenoten het minst bewegen.

3.3.2. Sociaal maatschappelijke participatie en sportbeleid

Hoe wordt er in beleidstermen gesproken over de verhoging van de maatschappelijke participatie onder jongeren door middel van sport?

Eind 2010 kwam het Sociaal en Cultureel Planbureau met de Rapportage Sport 2010, getiteld 'Sport: een leven lang'. Deze titel is onder andere gekozen omdat er vanuit maatschappelijk oogpunt en beleidsperspectief veel aandacht is voor een leven lang (sportief) actief zijn (SCP, 2010). De sociale waarde van sport wordt hierin steeds breder gedragen en daarbij als belangrijk sociaal instrument gezien om bijvoorbeeld de integratie en maatschappelijke participatie te bevorderen, asociaal gedrag en geweld te verminderen, sociale cohesie en veiligheid te genereren en gender ongelijkheid te verkleinen. Dit wordt onderbouwd door verschillende beleidsprogramma's en de doelen van deze programma's, die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd of nog lopen, zoals 'Tijd voor sport', de 'BOS' (Buurt Onderwijs en Sport) regeling, 'Meedoen' (voorheen Meedoen allochtone jeugd), 'VMBO in beweging', 'Impuls brede scholen' en 'Sport en Cultuur'.

Naast deze programma's vertelt de analyse van 'sport' in de gemeentelijke college programma's ons iets over de manier waarop de sport gepositioneerd is in het gemeentelijk beleid. Deze analyse is uitgevoerd bij 104 gemeenten door het Mulier instituut in opdracht van de Vereniging Sport en Gemeenten (2010). Het is een (kwantitatieve) analyse en contextschets omtrent de verwijzing van sport, met daarnaast een focus op aandachtspunten die ten aanzien van sport zijn geformuleerd.

De conclusie uit deze analyse is dat sportprogramma's een belangrijke plek verwerven in veel collegeprogramma's, net onder de aandacht die uitgaat richting de woon- en leefomgeving, economie, maatschappelijke participatie en zorg. Sterke kracht van de sport is de verwevenheid van sport met andere beleidsterreinen, vooral wanneer hierbij nadruk gelegd wordt op het gebruik van sport als middel om andere doelen te verwezenlijken. Voorbeelden van beleidsvelden waarin de sport terugkomt, zijn te vinden op het gebied van sociale cohesie binnen een gemeente, bevorderen van de leefbaarheid in een gemeente, het bevorderen van de gezondheid onder inwoners van een gemeente en als nieuwe instrument op het gebied van citymarketing, om meer toeristen, inwoners en bedrijven te interesseren voor de gemeente.

Deze analyse toont aan dat sport een bijzaak is in het totale spectrum van het gemeentelijke beleid, maar wél de belangrijkste! En dat hierin veel plaats is voor de kracht van sport in de breedste zin van het woord. (Hoekaman en Gijsberts, 2010).

Het gegeven dat de sport steeds nadrukkelijker wordt ingezet voor sociaal beleid kan van twee kanten bekeken worden. De positieve kant is dat de inzet van alle mensen die in de sport werken of de sport beoefenen wordt beloond, met als resultaat de eerder genoemde programma's, de financiële ondersteuning daarvan en de mogelijkheden voor de

ontwikkeling of vernieuwingen van initiatieven en organisaties. De andere kant is dat deze rol ook druk en regelgeving met zich meebrengt voor de organisaties waarin vaak ook vrijwilligers werkzaam zijn. Sharpe (2006) onderschrijft dit en stelt dat verhoogde complexe administratieve eisen steeds professionelere competenties eisen, waarbij volgens Craig (2007) het gevaar bestaat dat beleid vaak top-down ingegeven wordt, zonder dat er rekening gehouden wordt met de lokale behoeftes.

Het belang om de VMBO leerlingen richting de sportvereniging toe te leiden, wordt ondersteund door de gedachtegang over de Civil Society, dit is volgens Kallick (1996) namelijk de ideale plek waar een dialoog gevoerd kan worden. Kallick (1996) stelt dat de Civil society het sterkste mechanisme is om gedrag te veranderen. Daar waar wetgeving namelijk niet tastbaar is en niet in staat is om in dialoog te gaan, is de Civil society dat wel. Hier kunnen namelijk 'echte' contacten tot stand komen en kunnen normen en waarden ervaren worden. Daarnaast is de Civil society innoverend waardoor de normen en waarden juist geïnternaliseerd kunnen worden. (Kallick, 1996).

Sportverenigingen worden vaak in verband gebracht met de Civil society, welke wordt beschouwd als het institutioneel domein van vrijwillige organisaties en associaties (Dekker, 2004). Zo kan een sportvereniging gezien worden als het onderdeel van de maatschappij, waar burgers vrijwillig met elkaar omgaan en ze de dialoog over gemeenschappelijke discussies kunnen aangaan. De andere onderdelen binnen de samenleving zijn onder te verdelen in de markt en de staat. Gezamenlijk vormen de Civil society, de markt en de staat: de samenleving.

Dekker beschouwt de Civil society als noodzaak voor het democratisch functioneren van de samenleving: "...the assumption that for a practice to be part of civil society it must help in achieving or maintaining of democratic practices". (Dekker, 2004: 2)

Op die manier is het voor de staat van belang om de sportverenigingen in stand te houden omdat deze het draagvlak verlenen om haar taken uit te kunnen voeren. De andere kant van het verhaal is, dat de sportverenigingen het controle mechanisme zijn op het functioneren van de staat. Op die manier bestaat er dus een dualiteit tussen de staat en de sportverenigingen, ze beïnvloeden elkaar en staan in wisselwerking met elkaar. De belofte van de Civil society is dat het de democratie in stand houdt, maar daarnaast biedt het ook de kans om sociaal kapitaal op te doen en is er ruimte voor 'bridging' en 'bonding'. (zie paragraaf 3.3.3.)

Allison (2004) is het eens met deze visie, dat er binnen een sportvereniging sociaal kapitaal opgedaan kan worden door deel uit te maken van verschillende vrijwillige functies binnen een sportvereniging waardoor bijvoorbeeld leiderschapskwaliteiten verbeterd kunnen worden. Zodoende wordt bijgedragen aan het functioneren van een democratische samenleving. Door die dualiteit tussen de staat en de sportvereniging wordt de samenleving geproduceerd en gereproduceerd binnen een sportvereniging en is een sportvereniging dus ook op deze manier waardevol.

3.3.3. Sociaal Kapitaal

Wat is sociaal kapitaal en welke perspectieven zijn er op het gebied van de verwerving van sociaal kapitaal te onderscheiden binnen sportonderzoek?

In het onderzoek van Verweel (2005) *'Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen'* wordt sociaal kapitaal gezien als de sociale netwerken waarin (1) maatschappelijke nuttige contacten, kennis en vaardigheden worden verworven, (2) zich normen van wederkerigheid ontwikkelen en (3) vertrouwen in de medemens wordt gegenereerd. Verweel (2005) sluit zich met deze definitie aan bij het werk van Coleman (1990), Lin (2001) en Putnam (2000). Het werk van Putnam (2000) is vooral gericht op het maatschappelijk belang van sociaal kapitaal, in tegenstelling tot het werk van Coleman (1990) en Lin (2001). Zij leggen beide de nadruk op het individuele perspectief. Toch zijn beide perspectieven met elkaar verbonden en heeft sociaal kapitaal voor beide perspectieven een betekenis.

Waar Putnam (2000) de betekenis geeft aan sociaal kapitaal als een maat voor sociale cohesie, waarbij samenlevingen meer of minder sociaal kapitaal kunnen bezitten en sociaal kapitaal ontwikkeld wordt door deelneming aan gemengde activiteiten, in zowel formele (bijvoorbeeld sportverenigingen) als wel bij informele netwerken (bijvoorbeeld informele/ongebonden loopgroepen). Geven Coleman (1990) en Lin (2001) betekenis aan het accent op het vermogen van individuen die sociaal kapitaal verwerven in interactie met hun omgeving, het participeren binnen een type organisatie en etnische groep en de eigen levensgeschiedenis. Hierbij kan de interactie tussen het individu en de omgeving gericht zijn op de participatie van het individu binnen zijn of haar eigen etnische groep, maar ook op etniciteit overschrijdende netwerken.

Putnam (2000) maakt een soortgelijk onderscheid en noemt dit *'bonding* en *bridging capital'*. *'Bonding'* is gericht op de versterking van de eigen en groepsidentiteit en biedt individuen het gevoel en de mogelijkheid om mee te doen. *'Bridging'* is gericht op het vermogen om met andere en andersdenkende om te leren gaan en helpt individuen om vooruit te komen in de samenleving (Verweel, 2005).

Putnam's gedachte over de kracht van sociale cohesie is dat voor individuen en gemeenschappen de *'bridging capital'* lucratiever is dan de *'bonding capital'*, omdat de eerste indicatief is voor de cohesie tussen individuen en groepen. Blackshaw en Long (2005) stellen dat het pleidooi over sociaal kapitaal voor beleidsmakers in Putnam's inzicht zit dat:

'Leisure, whether sport, arts or socialising, does not have to be valued only because it can create employment, generate income or improve health, but because it brings different people together'. (Blackshaw en Long, 2005: 244)

Tegenhanger van deze gedachte over sociaal kapitaal is Bourdieu (1986), beiden *'stormingen'* zijn het echter wel eens over de waarde van sociaal kapitaal met betrekking tot de verbetering van sociale cohesie en benadrukken dat het belangrijk is om te participeren in formele als wel informele gemeenschapsactiviteiten. Bourdieu (1986) stelt echter dat de positieve aspecten die bij een lidmaatschap of sociaal netwerk horen niet beschikbaar zijn

voor iedereen door bijvoorbeeld politieke of economische omstandigheden. Want juist diegene die sociaal kapitaal opbouwen door te participeren in sociale netwerken, sluiten anderen daarmee buiten (DeFilippis, 2001) & (Vermeulen, J. and Verweel, P., 2009)

3.3.4. Verhouding beleidsperspectief en het perspectief van VMBO leerlingen

In hoeverre wordt er gesproken in de wetenschappelijke literatuur over het belang om inzicht te verkrijgen in het perspectief van een doelgroep als er sprake is van doelgroepbeleid?

De ontwikkeling van sport in de afgelopen jaren is gepaard gegaan met een toenemende betrokkenheid van de overheid op sportgebied. In de jaren zestig ging het voornamelijk over de voorwaarden voor het verstrekken van subsidies aan sportverenigingen. In de jaren zeventig werd het recreatieve sporten bij de sportverenigingen gestimuleerd door de overheid. Vervolgens, in de jaren tachtig en negentig werd dit aangevuld met specifiek beleid gericht op bepaalde doelgroepen, zoals gehandicapten en allochtonen. (Stokvis, 1989 in Van Bottenburg, M. 2007)

Dit specifieke beleid wordt door Diehl en Stoffelsen (2008) beschreven als doelgroepenbeleid: *“beleid waar vaak aandacht wordt geschonken aan een dominant kenmerk van een bepaalde minderheidsgroepering.”* (o.a. Diehl & Stoffelsen, 2008, Hendrikse, Van Doorn-Huiskens & Schippers, 2007). Vaak gaat het dan om ‘vrouwen’, ‘allochtonen’, ‘ouderen’ of ‘gehandicapten’. In het sportbeleid van de Gemeente Utrecht is specifieke aandacht gericht aan VMBO leerlingen. In deze paragraaf wordt besproken of het van belang is om het perspectief van de VMBO leerlingen te kennen om het gewenste resultaat te bereiken.

Boessenkool, van Eekeren & Lucassen (2008) stellen in hun onderzoek *‘Moderniseren en professionaliseren met gevoel voor realiteit: diversiteit als uitgangspunt’* dat de optimale beoefening van de sport altijd het uitgangspunt zou moeten zijn. In plaats van het dicteren van boven af (top-down), zouden de sporters het uitgangspunt moeten zijn (bottom-up). Zodoende kan er inzicht verkregen worden in de betekenissen van de sporters en kan iedereen zich ontwikkelen, ongeacht tot welke ‘categorie’ men behoort, op zijn of haar eigen sportieve niveau. (Boessenkool, van Eekeren & Lucassen (2008). Craig (2007) onderschrijft dit en volgens hem bestaat het gevaar dat ook dat beleid vaak top-down wordt ingegeven, zonder dat er rekening gehouden wordt met de locale behoeftes, waardoor de uiteindelijke doelstellingen niet behaald worden.

Volgens Kooiker en Van der Velden (2007) ligt de verklaring hiervoor bij het gebrek aan een connectie tussen experts en de doelgroep.

“Mensen vinden het eng om van het idee van sturen af te raken, omdat je een deel van je eigen macht afstaat, omdat je erkent dat je geen controle hebt over de situatie en iedereen in deze wereld, professional of beleidsmaker wil uiteindelijk controle over de situatie.”

De controle is nodig omdat ze anders politiek afgerekend zouden kunnen worden. Daarnaast zijn beleidsmakers bang om de conclusies te trekken dat ze geen controle zouden hebben over iemands leven, terwijl dit juist de essentie van beleid is. Burgers hebben immers een eigen perspectief op het geheel en daar valt nauwelijks aan te sturen. Mensen uit een

bepaalde doelgroep hebben in hun leven namelijk vaak hele andere prioriteiten dan wat de beleidsmakers interveniëren. Maar juist dit verschil in prioriteiten maakt veel uit voor het al dan niet slagen van een interventie. Om die reden zou beleid juist een vorm van leren en niet van sturen moeten zijn.

Dit denkbeeld wordt Kooiker en Van der Velden (2007) ingegeven door de groter inspirator op dit gebied: politicoloog Herman van Gunsteren. Zij concluderen dan uiteindelijk ook, dat zowel de professionals als de leden van de doelgroep een stem verdienen, zij zijn de belangrijke gesprekspartners en hiermee staat of valt dan ook de normatieve legitimatie van beleid (Kooiker & Van der Velden, 2007).

3.3.5. Sport als identiteitsvormer

Wat zijn identiteiten en hoe kan sport een identiteit vormen?

Volgens Bradley (1996) is sociale identiteit gebaseerd op hoe we onszelf situeren in de maatschappij waarin we leven en de manieren waarop we andere situeren als zijnde 'ons' (Bradley, 1996). Identiteit hangt nauw samen met relaties waarmee we ervaring hebben gehad en in het bijzonder met de sociale dynamiek omtrent macht en ongelijkheid. Hughson (1998) stelt dat identiteit gevormd wordt door de relatie tussen de 'sociale structuren' en de individuele 'subjectiviteit'.

Grof vertaalt richting de huidige maatschappij wordt onze identiteit gevormd door verschillende en soms tegensprekende bronnen zoals onze nationaliteit, de plaats waar we leven, onze etniciteit, geslacht, seksualiteit, sociale klasse, de gemeenschap waarin we leven en onze verschillende voorkeuren, bijvoorbeeld op het gebied van sport.

Identiteit hangt verder samen met relaties die gevormd zijn tussen het individu en verschillende collectiviteiten, deze kunnen gelijk en/of verschillend zijn (Jenkins, 1996). De collectiviteiten zijn veranderlijk op het gebied van de grootte, ze kunnen variëren van nationale tot kleine subculturen in een klas, maar bevatten de eerder genoemde bronnen.

Woodward (1997) suggereert dan ook dat identiteit gedefinieerd kan worden '*by what isn't, that is by difference*' (Woodward, 1997: 2). Met die verschillen wordt aangegeven of iemand beschouwd wordt als insider of als outsider, denk hierbij bijvoorbeeld aan voetbalfans van een bepaalde club, maar vaak worden ook tegenstellingen gebruikt zoals man/vrouw of hetro/homo.

Naar de sociale identiteit bestaat er ook de culturele identiteit, Bradley (1996) beschrijft dit als onze '*sense of belonging tot a particular culture, past or present*'. Stuart Hall (1997) is hier verder op ingegaan en heeft het over twee verschillende manieren om over culturele identiteit 'na te denken'. Vrij vertaalt omschrijft hij de eerste als gemeenschappelijke historische ervaringen en gedeelde culturele codes, welk zorgt voor een stabiele, onveranderlijke en continu referentiefraam en betekenis.

De tweede gaat, naast de beschreven gelijkenissen uit de eerste, meer in op tegenstellingen die ons 'vormen naar wie we werkelijk zijn'. Op deze manier gaat het bij de culturele identiteit niet om het vaststaande, maar kan de identiteit evolueren en suggereert het dat het een proces is wat over het '*becoming as well as being*' gaat (Hall, 1997: 51-52).

Naast de sociologische benadering over sociale of culturele identiteiten bestaat er nog een derde term die hieraan min of meer verbonden is. Deze term wordt door Woodward (1997) ook wel 'identity politics' genoemd. Hiermee bedoelt hij dat een identiteit wordt geclaimd en beschouwd als onderdeel van een minderheid of gemarginaliseerde groep en gebruikt als een politiek statement of als politiek vertrekpunt. Soms wordt identiteit zelfs zodanig gebruikt dat dit een belangrijke factor wordt voor een politieke mobilisatie en dit hangt samen met de overtuiging, dat *'the personal is political'*. Hiermee bedoelt Woodward (1997) dat de persoonlijke identiteit een politiek middel wordt. (Woodward, 1997).

In 1992 wordt er ook over identiteit als politieke term gesproken door Mercer (1992). Hij heeft het erover dat identiteiten, politiek gezien, in crisis zijn doordat de traditionele structuren van lidmaatschappen en het binnen een bepaalde klasse, partij of natie horen in twijfel getrokken worden. Woodward (1997) onderschrijft dit en veronderstelt dat dit komt door de verschillende sociale processen zoals het proces van globalisatie en specifiek gezien de globale bewegingen van vermogen en arbeid.

Deze economische en sociale veranderingen hebben ook hun uitwerkingen op de vorming van identiteiten, het resultaat daarvan wordt door Hall het 'post-modern subject' (1994, p 119) genoemd. Keller (1992, 1995) legt dit op zijn beurt weer uit als 'fracturing' van identiteit in de overgang van de traditionele naar de postmoderne maatschappij. In de traditionele maatschappij stond de identiteit relatief vast en was deze stabiel, terwijl in de moderne, huidige tijd deze mobieler, veelvoudig, persoonlijk, zelfreflecterend en het onderwerp van verandering en innovatie is (Keller, 1992, p141).

Sport en vrije tijd als bron of identiteit 'vormer' is geen postmoderne ontwikkeling, maar in de postmoderne tijd is deze wel geïntensiveerd. Zo wordt de sport meermaals gekoppeld aan een cultureel imago en zijn er talloze studies gedaan die de vorming van identiteit in verband brengen met de heersende subculturen binnen verschillende sporten, denk aan boksen, voetbal, surfen en bodybuilden, dit komt tevens vaak tot uiting in het supporten van een natie, team of atleet. Mede daarom kan er gesteld worden dat identiteiten geconstrueerd worden in en door sport op verschillende manieren, maar kan er niet gesteld worden dat dit alleen een persoonlijke keus is en hangt deze zonder meer samen met sociale structuren (Wagg et al, 2009).

Dit wordt nog eens bevestigd in recent onderzoek van Verweel en van Wolterbeek (2011), zij doken in de 'bijzondere wereld van sport' om de kracht van sport te onderzoeken. Op basis van de resultaten wordt geconcludeerd dat *"bij de sport en bij voetbal in het bijzonder alles draait om identiteit. Elkaar even hartstochtelijk als hardvochtig bestrijden. Maar ook na de wedstrijd samen een biertje of een kopje muntthee drinken. Door samen te sporten kun je je eigen identiteit bepalen."*

Zo biedt sport kansen om nieuwe identiteiten te formeren buiten de vaststaande of bestaande identiteiten. Verweel (2010) spreekt over de termen 'betwixt and between', door de antropoloog Victor Turner zo benoemd. Wat niets anders wil zeggen dan dat er een beweging plaatsvindt tussen twee culturen waardoor een individu niet past of begrepen wordt vanuit één van die twee culturen. In plaats daarvan moet dit gebeuren vanuit een nieuwe mix van opvattingen en gewoonten vanuit beide culturen.

3.3.6. Sport participatie; in- en uitsluiting en categorisering

Hoe wordt er 'in lijn' met Bourdieu gekeken naar de samenhang tussen de vorming van identiteiten en de in- uitsluiting door sport?

In de vorige paragraaf is de vorming van identiteit in het algemeen en binnen de sport nader bekeken. Naast de kansen die sport biedt omtrent de vorming van identiteiten, kan er op een ander manier naar individuen of groepen binnen de sport gekeken worden. Het eerder besproken werk van Bourdieu (1986) sluit hierbij aan en aan de hand van andere studies van Elling (2004 en 2007) Claringbould (2004) en Meij (2009) wordt dit perspectief verder toegelicht.

In het artikel van Elling (2004) *'Wij zijn vrienden in het veld'. Grenzen aan sociale binding en de 'verbroedering' door sport'* staat de relatie tussen teamsportdeelname, sociale binding en sociale ongelijkheid centraal. Hierin wordt op basis van meerdere studies (Elling, 2002; Janssens et.al., 2003; Van der Meulen, 2003) beschreven dat *'participatiepatronen in de sport nog steeds gestructureerd worden door sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding en seksuele voorkeur'*. Er wordt dus ook gecategoriseerd en/of gestructureerd naar aanleiding van sociale of culturele identiteit.

Dicht bij de participatiepatronen of categorisering staan de begrippen in- en uitsluiting. Elling en Claringbould (2004) hebben hier onderzoek naar verricht en definiëren de begrippen als volgt: *"Sociale uitsluiting is een proces dat de toegankelijkheid tot, de inspraak in en/of deelname aan verschillende levenssferen ondermijnt als gevolg van een absoluut of relatief gebrek aan voldoende financiële en/of culturele middelen. Het in voldoende mate bezitten (of de kansen tot het vergaren) van verschillende vormen van menselijk kapitaal (economisch, sociaal en cultureel) draagt daarentegen bij aan sociale insluiting."*

Behalve de toegelichte in- en uitsluiting op basis van sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding en seksuele voorkeur is dit ook afhankelijk van de persoonlijke sportieve vaardigheden, afhankelijk van de tak van sport en de wijze van deelname (bijv. vereniging, straat, school) (Elling, 2004).

Daarnaast kan sociale uitsluiting als gevolg van een absoluut gebrek aan voldoende financiële en/of culturele middelen, ook door zelfuitsluiting tot stand komen; als individuen ergens niet bij willen horen. Elling (2007) stelt dat er 'harde' en ook 'zachte' in- en uitsluitingsfactoren bestaan. Voorbeelden van de harde factoren zijn inkomen, leeftijd, sekse en etniciteit. 'Zachte' factoren zijn factoren zoals cultuur, regels, tradities, waarden en opvattingen (Elling, 2007).

Recent onderzoek van Meij (2008) bevestigt dat deze 'harde' factoren ook invloed uitoefenen op de participatie van kinderen en jongeren in de activiteiten op de playground de Gagel in de wijk Overvecht in Utrecht; *'Categorisering op basis van etniciteit, sekse en leeftijd zijn dus factoren die allen grote invloed uitoefenen op de participatie van kinderen en jongeren in de activiteiten op de Playground'* (Meij, 2008: 40).

Gesteld kan worden, op basis van de voorgaande bronnen, dat de toegankelijkheid van 'de' sport in zijn geheel toeneemt, maar dat niet iedereen zich er even 'thuis' voelt en dat ook niet iedereen even 'welkom' is binnen de sport (o.a. Elling 2007).

3.3.7. De sport als beleidsinstrument voor maatschappelijke participatie

Hoe kan sport een bijdrage leveren aan de maatschappelijke participatie van jongeren?

Daar kan een op het oog eenvoudig antwoord op gegeven worden: door lid te worden van een sportvereniging of te sporten in andersoortig georganiseerd dan wel ongeorganiseerd verband.

Deze vraag en het antwoord staan centraal in het eerder besproken artikel van Vermeulen en Verweel (2009) waarin twee eerdere studies van Verweel en Janssen (2005) en Vermeulen (2008) worden uitgelicht. In de eerste studie wordt onderzoek verricht naar het verschil tussen de ontwikkeling van sociaal kapitaal onder allochtonen die participeren in zogenoemde 'gemengde' sportverenigingen en de 'eigen' sportverenigingen. De tweede studie gaat in op de vorming van identiteiten en de participatie van jongeren op playgrounds in multiculturele wijken in Nederland tijdens sportactiviteiten.

Gebaseerd op de resultaten van deze studies worden er drie punten aangestipt aangaande de rol van sport in het proces van participatie en sociale insluiting in de termen van 'bonding' en 'bridging'.

Het eerste punt is dat er bij beide sportverenigingen (gemengde en eigen) zowel 'bonding' als 'bridging capital' wordt ontwikkeld en op de playgrounds tijdens de sportactiviteiten ook vormen van beide worden gevonden. Daarom wordt er geconcludeerd dat de sport inderdaad een bijdrage levert aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal.

Daarop door geredeneerd wordt gesteld dat 'bonding' en 'bridging' complexere en gedifferentieerdere processen zijn dan wordt aangenomen in de gebruikelijke sociale beleids- en sociale kapitaal theorieën (i.e. Putnam, 2000).

Door de 'bonding' en 'bridging' processen te analyseren kunnen beide punten samengebracht worden en kan gesteld worden dat: participatie in de sport wordt voorgesteld als identiteitsvormer en als dynamisch sociaal interactiesysteem waar in- en uitsluiting plaats vindt.

Daarmee wordt aangesloten bij de stelling name van Blackshaw en Long (2005): *'The 'like us/unlike us' presumption that lies at the heart of the distinction between bonding and bridging is hard to appreciate given the multi-dimensionality of any individual (sex, age, class, occupation, ethnicity, sexual orientation, political belief, abilities, interests).'*

Blackshaw en Long (2005) wijzen erop dat individuen meerdere identiteiten kunnen hebben en deze dynamisch gebruikt kunnen worden tijdens interacties als afbakening van hun identiteit en die van anderen.

3.3.8. Jongeren en de sportvereniging

Zoals eerder aangehaald uit onderzoek van Boessenkool et al. (2007) zijn jongeren hun interesse in het sporten bij een sportvereniging niet verloren en wordt de sportvereniging dan ook gezien als dé plek waar gesport wordt, al het andere wordt gezien als een 'beetje bewegen'. De reden dat jongeren geen lid zouden zijn van een sportvereniging, hangen

volgens de onderzoekers er mee samen dat er onvoldoende sportverenigingen zijn, deze ontoegankelijk zijn en/of onbetaalbaar voor de jongeren.

De reactie van de onderzoekers komt in de vorm van drie aanbevelingen, de eerste is het faciliteren van sport- en beweegmogelijkheden en structureel aanbod in de buurt of wijk, hierbij valt te denken aan de realisatie van Johan Cruijff Courts en Richard Krajicek Playgrounds. Ten tweede wordt de structurele ondersteuning van sportverenigingen genoemd, waarbij gedacht moet worden aan ondersteuning op het gebied van menskracht en het subsidiëren van het lidmaatschap zodat dit goedkoper aangeboden kan worden. Als derde en tot slot wordt de rol van het sporten en bewegen op scholen aangekaart, waarbij gedacht moet worden aan het uitbreiden van het aantal vakleerkrachten, goede sportaccommodaties en voorzieningen (Boessenkool et. Al, 2007).

Het andere reeds benoemde onderzoek is van Bouwknecht (2009) en gaat in op de betekenis die jongeren, in de leeftijd van 12 t/m 15, geven aan het lidmaatschap van een sportvereniging. Er wordt geconcludeerd dat *“De meeste 12-15-jarigen vertellen het liefst bij de sportvereniging te sporten. Ze zijn graag lid van een sportvereniging, omdat daar alles georganiseerd is, ze sociale contacten kunnen opdoen en onderhouden, veel kunnen leren en ‘iets’ kunnen bereiken. Desondanks zijn lang niet alle jongeren lid van een sportclub. Redenen die hiervoor genoemd worden zijn: geen tijd, te verplichtend, te prestatief, andere interesses, vrienden die stoppen bij de sportclub, ontevredenheid over de trainer en te grote reisafstand tot de sportvereniging”*.

Daarnaast wordt er in het onderzoek aangekaart (op basis van eerder onderzoek van Buisman, 1995; Busby, 1997; Frelief & Janssens, 2007; SCP, 2003; Wann, 1997) dat jongeren verschillende redenen hebben om te sporten. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen (1) sociale motieven (bv. contact met vrienden of vriendschap opdoen), (2) nuttigheidsmotieven (bv. gezond en fitheid), (3) bewegingsmotieven (bv. beweging, het hebben van een uitlaatklep en spanning) en (4) leermotieven (bv. dingen aanleren en bereiken). Maar, hetzelfde onderzoek verklaart ook dat er onvoldoende onderzocht is of deze motieven daadwerkelijk gelden voor het lidmaatschap bij een vereniging. Mede daarom is verder onderzoek naar de betekenisgeving van jongeren aan de toeleiding richting een sportvereniging van essentieel belang.

Naast de motieven om lid te worden van een sportvereniging, is ook de betekenisgeving van jongeren aan sport belangrijk. Daar waar het onderzoek van Bouwknecht (2009) dit sportvereniging specifiek tracht te verklaren, maken Vanreusel en Bulcaen (1992) een onderscheid tussen vier soorten betekenissen die aan sport gegeven kunnen worden.

1. de instrumenteel-functionele betekenis (bv. socialisatie, gezondheid);
2. de expressieve betekenis (bv. uiting);
3. de representatief-symbolische betekenis (bv. sportsymbolen);
4. de sociaal-interactieve betekenis (bv. sociale contacten).

Tot slot wordt er in het onderzoek van Bouwknecht (2009) een verschil gemaakt van de invloeden die een belangrijke rol spelen bij het deelnemen aan sport. Dit onderscheid wordt gemaakt tussen persoonlijke kenmerken en omgevingsfactoren. Bij de persoonlijke

kenmerken spelen het geslacht, de leeftijd, de opleiding/sociaal economische status en de etniciteit/afkomst een rol. De omgevingsfactoren die invloed hebben op het al dan niet deelnemen aan sport zijn de familie, vrienden, een trainer/coach, de school en de buurt/wijk. (Bouwknegt, 2009)

De bevindingen van Bouwknegt (2009) op het gebied van betekenisgeving aan sportverenigingen door jongeren zijn ingedeeld naar de resultaten die voort kwamen uit het empirische onderzoek. Hierbij komen de volgende thema's terug;

1. **Sociaal contextuele factoren;** De betekenis die jongeren gaven aan de sociaal contextuele factoren zijn dat *“de jongeren betekenis geven aan het lidmaatschap van een sportvereniging, waarop omgevingsfactoren invloed kunnen uitoefenen. Het gaat om de thuissituatie, ‘goed voorbeeld doet goed volgen’, de sociale druk van vrienden en de relatie tot de trainer/coach. Beiden kunnen een positieve en negatieve invloed hebben op de sportdeelname bij een sportclub, waarbij de negatieve invloed vaak de overhand heeft.”*
2. **Reputatie & sportkeuze;** een opvallende bevinding is dat *“de reputatie van jongeren met betrekking tot de sportkeuze een belangrijke rol speelt onder de 12-15-jarigen. Dit verschijnsel is nog niet eerder in de literatuur genoemd. De jongeren zijn erg veel bezig met de invloed van hun sportkeuze op hun reputatie.”* en dat *“blijkt dat deze jongeren zich graag willen identificeren met een bepaalde reputatie/stijl van de sport. Een sport heeft een bepaalde reputatie en daarin moet iemand zich mee willen profileren. Volgens de jongeren bepaalt dit of iemand wel of niet een sport gaat beoefenen en wel of niet lid is van een bepaalde sportvereniging.”*
3. **Motieven sportlidmaatschap verenigingen;** de jongeren gaven aan *“weg te zijn gegaan bij de sportvereniging omdat hun vrienden er ook af gingen en sommigen gaven aan liever in de buurt te sporten omdat de reisafstand te groot was en de veiligheid daarom ter discussie werd gesteld.”* Andere motieven die door de jongeren werden genoemd waren de verplichting, strenge trainer en selectieprocedure.
4. **Gezondheidsmotieven sportdeelname;** in tegenstelling tot onderzoek van Excel et al (2005) waaruit kwam dat jongeren niet bezig zijn met het doen en laten van bepaalde dingen om gezondheidsrisico's (in de toekomst) te verkleinen kwam in dit onderzoek naar voren *“dat gezondheid wel een belangrijk motief is voor jongeren om aan sport deel te nemen. De 12-15-jarigen noemen als redenen: betere uithoudingsvermogen of conditie te krijgen en fit te worden door te sporten. Wat betreft een slanke lijn is dit voor zowel de 12-15-jarige jongens als meisjes even (on)belangrijk”*. Opvallend verschil hierbij is wel dat alleen allochtone jongens en meisjes (in tegenstelling tot autochtone meisjes en jongens) vertelden dat zij sport beoefenen om slank te zijn of te worden.
5. **Sociaal economische status;** een ander opvallende bevinding is dat uit het onderzoek totaal niet naar voren komt dat jongeren niet lid zijn van de sportvereniging om financiële redenen. *“Geen van de ondervraagden heeft aangegeven niet te sporten of lid te zijn van de sportvereniging vanwege een tekort aan financiële middelen, maar dat ondanks dat geld door de 12-15-jarigen zelf niet werd genoemd, speelt het inkomen van de ouders natuurlijk wel een rol bij het lid zijn van deze jongeren van een sportvereniging.”* Uiteindelijk wordt in dit onderzoek dan ook geconcludeerd dat

de financiële redenen wellicht belangrijk zijn voor het wel of niet lid zijn van een sportvereniging, maar dat er veel meer factoren van belang zijn en dat deze factor waarschijnlijk niet de belangrijkste is. (Bouwknegt, 2009)

Op basis van deze conclusies uit de onderzoeken van Boessenkool et al. (2007) en Bouwknegt (2009), blijkt dat jongeren hun interesse in de sportvereniging nog niet verloren hebben. Ze zijn graag lid van een sportvereniging omdat alles er georganiseerd is, sociale contacten opgedaan en onderhouden worden en er iets geleerd en bereikt kan worden.

Het lidmaatschap van een sportvereniging hangt echter af van een aantal factoren; er zijn onvoldoende sportverenigingen en als deze er zijn, zijn ze ontoegankelijk en/of onbetaalbaar voor de jongeren. Andere redenen zijn het gebrek aan tijd, het te verplichtend of te prestatief is, dat de jongeren andere interesses hebben, rienden stoppen op dezelfde vereniging en soms ontevredenheid heerst over de trainer.

Of dat deze factoren en redenen ook gelden voor VMBO leerlingen is maar de vraag, evenals het de vraag is of de VMBO leerlingen überhaupt lid willen zijn van een sportvereniging. Dit onderzoek tracht daar een antwoord op te kunnen geven.

3.3.9. VMBO als Stigma

“De normale en de gestigmatiseerde zijn niet zozeer twee verschillende personen als wel twee verschillende perspectieven” Erving Goffman (1980).

In dit onderzoek naar de betekenissen van VMBO leerlingen kan het begrip ‘stigma’ niet genegeerd worden. De socioloog Erving Goffman (1963) vertelt in zijn boek *‘Notes on the management of spoiled identity’* dat de oorsprong van het begrip ‘stigma’ te vinden is bij de Oude Grieken. Daar werd de term gebruikt als men tekens op iemands lichaam aanbracht om zo te laten zien dat de persoon in kwestie niet best aangeschreven stond.

In de huidige maatschappij wordt de nadruk gelegd op acceptatie en minder op de reputatie van iemand, daarbij zijn in- en uitsluiting prominent aanwezig. Goffman (1963) stelt dat de term ‘stigma’ gebruikt wordt voor een attribuut dat de bezitter ervan in ver gaande mate diskwalificeert, hierbij moet gedacht worden in termen van relaties in plaats van dat er over attributen gesproken wordt.

Hierbij geldt dat een attribuut welke stigmatiserend werkt, ook een bevestigend attribuut kan zijn om binnen het gebruikelijke patroon te vallen, daarom is een attribuut op zichzelf niet gunstig of ongunstig.

Goffman deelt de stigmata in, in drie categorieën:

1. Lichamelijke gebreken: hieronder vallen alle denkbare fysieke afwijkingen.
2. Ongewenste karaktereigenschappen zoals de samenleving dit ziet: karaktereigenschappen als ‘slachtoffer van zijn lusten’, ‘tegennatuurlijke neigingen’ of ‘twijfelachtige principes’. Vaak worden deze karaktereigenschappen toegeschreven aan een problematische voorgeschiedenis.
3. Collectieve stigmata: bijvoorbeeld het behoren tot een bepaald ras, of het aanhangen van een bepaalde religie. Vaak is een dergelijk stigma erfelijk bepaald.

Dit onderzoek draait om de betekenisgeving van VMBO leerlingen, zij zijn in dit geval de gestigmatiseerden. De 'normalen' zoals Goffman niet-gestigmatiseerden noemt, leggen een verband tussen het gedrag en het collectieve beeld van de VMBO leerlingen.

Op basis van gedragingen die de 'normalen' als kenmerkend zien voor VMBO leerlingen, kennen zij hen bepaalde karaktereigenschappen toe die ze ongewenst vinden. Goffman vindt dit een essentieel en belangrijk thema in de sociologie, op deze manier kan namelijk gesteld worden dat het karakter door zichzelf en anderen wordt bepaald en mede afhankelijk is van de binding met andere of andere sociale groepen. Daarbij is de verhouding tussen gestigmatiseerden en 'normalen' niet iets vaststaands, zo concludeert Goffman (1980) met de woorden:

'Tot besluit zou ik er nogmaals op willen wijzen dat het bij stigmatisering niet zozeer gaat om een aantal concrete individuen die in twee groepen verdeeld kunnen worden, gestigmatiseerden en normalen, maar veeleer om een zeer invloedrijk sociaal proces, waar elk individu -op zijn minst binnen enkele relaties en in sommige perioden van zijn leven- in beide rollen aan deelneemt. De normale en gestigmatiseerde zijn niet zozeer twee verschillende personen als wel twee verschillende perspectieven.' (Goffman, 1980: 183)

Uit het onderzoek van Bouwknecht (2009) blijkt ook dat stereotypering meespeelt bij het sportgedrag van jongeren. De jongeren geven aan dat hun reputatie belangrijk is en ze veel bezig zijn met de invloed van hun sportkeuze op hun reputatie en er belang aan hechten wat anderen van hun sportkeuze vinden en zich daarnaast willen identificeren met een bepaalde reputatie of stijl van een sport.

Verder blijkt uit het onderzoek dat de jongeren anderen graag in 'hokjes' plaatsen vanwege hun sportkeuze en persoonlijke kenmerken. Hierbij werd onderscheid gemaakt tussen groepen op basis van hun sportkeuze, geslacht, opleidingsniveau, sociaal economische status of etniciteit.

De reputatie van de jongeren hield sterk verband met een bepaalde reputatie van een sport of sportvereniging. Zo werd kickboksen als voorbeeld genoemd omdat deze sport als hard en agressief gezien kan worden. Deze sport was onder de jongeren erg populair, wat aantoonde dat de jongeren niet voor de reputatie van de sport terugdeinsden en kickboksen zelfs opnamen als een sport die goed voor hun eigen reputatie is.

In het boek 'het VMBO als Stigma' van Rineke van Daalen (2010) worden de interacties in het dagelijkse leven op een VMBO school en de ontstaansgeschiedenis van het VMBO onderwijs nader bekeken. Centraal hierin staan twee problemen: de grote diversiteit aan leerlingen en het onderscheid tussen hoofd en handen, welke beide cultureel diep verankerd liggen. Ofwel: de spanning tussen het theoretische en praktische onderwijs. Desondanks werken deze oude spanningsvelden, die tot op heden nog steeds als belangrijke organiserende principes worden beschouwd, door in de beoordeling van de schoolprestaties van de scholieren als wel in het zelfbeeld van de scholieren.

In het eerste hoofdstuk schetst Van Daalen (2010) het beeld van het VMBO als stigma, wat voortkomt uit twee eerder geschreven artikelen in samenwerking met Ali de Regt; *'verborgen*

krenkingen in het onderwijs: kanttekeningen bij meritocratieseeering' (2004) en *'een analyse van Nederlandse dagbladen in 2004'* (2006). Vooral dit laatste artikel is relevant voor dit onderzoek, waarin zij zich concentreerden op de uitspraken over VMBO leerlingen.

Zij concluderen hierin dat de media het VMBO als een 'schrikbeeld' afschildert en als *onderwijs dat volgens de geldende meritocratische criteria niet meetelt* of *'als onderwijs voor de verliezers in de kenniseconomie'* en soms zelfs als *'afvoerputje van het onderwijs'* werd aangeduid. De leerlingen van het VMBO worden geportretteerd als *'slechtste'* en *'meest problematische'*.

Deze portretten bleken echter uitvergroot te worden door de journalisten die selectief te werk gingen, door vooral jongens woonachtig in grote steden en in het bijzonder uit immigrantengezinnen in beeld te brengen. De 'rest' van de scholieren binnen het VMBO kwamen nauwelijks in het nieuws, bovendien werden de scholieren afgeschilderd als leerlingen met een praktische instelling. Anderzijds kwam er een dubbelkarakter naar boven, de romantische tegenhanger, namelijk die van de VMBO leerlingen met hun *'gouden handen'*. Van Daalen (2010) concludeerde in haar boek al dat er sinds 2004 weinig veranderd is aan de negatieve berichtgeving over het VMBO. Een rondgang in de kranten tijdens deze onderzoeksperiode bevestigde dit beeld, hieronder volgen ter illustratie enkele voorbeelden. Eind januari (27 januari 2011) verscheen een artikel in de krant met de titel *'West Side Story in de polder'*, met als ondertitel *'Romeo en Julia op het VMBO, de gigantische matpartij tussen scholieren in Alkmaar'*. Hierin wordt een vechtpartij tussen twee leerlingen beschreven, die gelinkt worden aan een VMBO onderwijsinstelling. Een korte passage gaat in op de leerlingen van de school en beschrijft dat er *'goedwillende jongeren op de school zitten, maar ook relatief veel ontspoorde tieners'*. Deze groep geeft het VMBO onderwijs ook haar slechte naam.

Een ander recent artikel over VMBO leerlingen bevestigt eenzelfde beeld, maar biedt daarnaast een andere kijk op het spanningsveld. In het artikel *'ook VMBO'ers excelleren'* geeft Ad van Aniel, ambassadeur van het VMBO en schooldirecteur op een VMBO school, zijn visie over het VMBO onderwijs en haar leerlingen. Hij stelt ook aan de kaart dat er *'verwongen beelden en misverstanden' bestaan over het VMBO onderwijs en dat mensen het inderdaad zien als het 'afvoerputje van het onderwijs'*. Desalniettemin gaat 55% van alle kinderen naar het VMBO en voorziet het VMBO een aanzienlijk percentage werknemers aan het werkveld.

Naast het ontstane, negatieve imago in de media vindt van Aniel het ook de schuld van de mensen die in het VMBO onderwijs werken: *'wij hebben die beelden geaccepteerd en er niets tegenover gesteld'*. Hij pleit ervoor om uit te gaan van de eigen kracht en stimuleert zijn docenten om zich te verbinden met hun leerlingen. De docenten moeten hun leerlingen laten merken dat ze ertoe doen en ze laten excelleren door de leerlingen tijdens hun schooltijd in te zetten bij echte bedrijven.

4. Methodologie

In de voorgaande hoofdstukken is uiteengezet wat het perspectief is welke ten grondslag ligt aan dit onderzoek. Het perspectief stuurt het onderzoek op methodologisch gebied en is leidend voor de aanpak van het onderzoek, de manier van het verzamelen van data, de keuze op het gebied van de respondenten en daarom voor de beantwoording van de hoofd- en deelvragen. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de methode die hieruit voort komt en op de aanpak van de analyse.

Dit onderzoek heeft een kwalitatieve basis, er wordt getracht het 'hoe en waarom'; de betekenissen van de onderzoekspopulatie te achterhalen. Hierbij kan niet generaliseerd worden, maar is het doel om te begrijpen welke betekenissen de onderzoekspopulatie geeft aan toeleiding, in plaats van dit te verklaren.

Om die betekenis te kunnen achterhalen moet dieper worden ingegaan op het onderwerp in vergelijking tot kwantitatieve studies, waar bijvoorbeeld enquêtes afgenomen worden. Bij kwantitatieve studies is dit bijna onmogelijk te bereiken, daar kan namelijk niet doorgevraagd worden. Hierdoor blijft de mening van de participant vaak erg oppervlakkig.

Dit in tegenstelling tot de kwalitatieve methodes waar intensiever en dieper contact is met de participanten. Daarnaast kan de probleemstelling vanuit verschillende perspectieven benaderd worden door gebruik te maken van meerdere dataverzamelingmethoden; triangulatie. Op die manier wordt er meer inzicht verschaft in de problematiek omtrent het onderwerp, wat kan leiden tot een vollediger beeld van de onderzoekssituatie (Glesne 2006). De meest gebruikelijke methode voor kwalitatief onderzoek is het afnemen van (semi-structureerde) diepte interviews, echter voorafgaand aan deze onderzoeksmethode wordt er gestart met participerende observaties binnen het 'Feel Good' programma. Daarnaast zal er door het uitvoeren van een literatuurstudie en een documentanalyse getracht worden om een wetenschappelijk kader te schetsen en zo mogelijk input te leveren voor de topiclijst. Uiteindelijk zal de verkregen empirische data geanalyseerd worden met behulp van het data-analyse programma MAXQDA en zullen de verkregen resultaten verbonden worden met de beschreven theoretische concepten om zodoende een bijdrage te leveren aan de bredere maatschappelijke discussie.

4.1. Literatuurstudie en documentanalyse

Door het in kaart brengen van de relevante wetenschappelijke literatuur omtrent het onderzoeksthema, wordt getracht een kader te schetsen. Deze informatie is echter één onderdeel van het geheel, het andere onderdeel bestaat uit een document analyse. Deze is erop gericht om inzicht te verkrijgen op het gebied van betekenisgeving door de verschillende actoren omtrent het onderzoeksthema. Hierbij valt te denken aan beleidsdocumenten, nota's en andere relevante documenten.

Op basis van beide informatie bronnen kan input geleverd worden voor de topiclijst die later gebruikt zal worden bij de interviews en kunnen de wetenschappelijke thema's als handvat tijdens de observatie periode dienen. Dit wordt door Glesne (2006) en 't Hart et al. (2005) 'sensitizing concepts' genoemd welke zijn oorsprong kent in de studie van Blumer (1954). Glesne omschrijft dit begrip als "*sensitizing concepts merely suggest directions along which to look*" (2006: 7), vrij vertaald gaat het erom dat 'sensitizing concepts' slechts richting

geven aan het onderzoek, in tegenstelling tot het bieden van een vaststaand voorschrift, zoals gebeurt bij de zogenaamde 'definitive concepts'.

Bevindingen uit beide informatiebronnen komen terug in het analyse hoofdstuk en zullen daar gerelateerd worden aan de bevindingen van de empirische data uit de observaties en interviews. Dit om de bevindingen uiteindelijk in een breder perspectief te kunnen plaatsen en om de empirie beter te begrijpen.

4.2. Observerende participatie

Participerende observatie is een methode die zijn oorsprong kent in de antropologie, B. Malinowski en F. Boas zijn de grondleggers van deze methode (Glesne, 2006) welke tot stand is gekomen vanuit hun overtuiging voor het verrichten van onderzoek naar stammen en/of volkeren in het veld. Groot voordeel van de participerende observatie methode is het verkrijgen van de vertrouwde status bij de respondenten, als onderzoeker ben je als het ware deel van de sociale setting. Zo kun je vanuit eerste hand bestuderen hoe respondenten zich gedragen binnen een bepaalde setting.

Omdat je deel bent van een (nieuwe) sociale setting is de eerste fase van cruciaal belang gedurende het onderzoekstraject, er wordt tenslotte van beide kanten een rol aangenomen en de onderzoeker gaat in deze fase een relatie aan met zijn respondenten. Als onderzoeker moet je jezelf bewust zijn van de rol die je aanneemt tijdens de observaties. Om deze zo goed mogelijk neer te zetten richting de respondenten, tracht ik als onderzoeker de vooroordelen weg te nemen en voor zover mogelijk deze objectief te benaderen. Belangrijk daarbij is wel dat je jezelf blijft.

Naar gelang het onderzoekstraject vordert beweeg ik me als onderzoeker tussen het continuüm van uitsluitend observeren tot uitsluitend participeren. Waar ik me als onderzoeker bevind is afhankelijk van de vraag die beantwoordt dient te worden, de context tijdens de observatie en de onderzoeksperspectieven.

In dit onderzoek is er meer sprake van observerende participatie omdat ik als onderzoeker geen VMBO leerling ben en de VMBO leerlingen mij ook niet als dusdanig beschouwen. Zodoende ligt mijn rol als observator dichterbij het observeren, waarbij er af en toe sprake is van de participerende onderzoeksrol.

Tijdens het participerende observatie proces dient er nauwgezet en specifiek geobserveerd te worden waarbij er systematisch, aaneengesloten en tot in detail vastgelegd dient te worden wat er in een context gebeurt. Verder moet ik als onderzoeker continu analyseren welke betekenis een bepaalde observatie heeft, met daarbij het onderscheid tussen beschrijvende (beschrijven van de observatie), analytische (notities, met ideeën, impressies, interpretaties, speculaties en nieuwe doelen) en autobiografische notities (eigen gedrag en emoties gedurende het onderzoeksproces). Belangrijk instrument tijdens het observeren is een notitieboek, hierin kunnen alle notities opgeschreven en getekend worden en is indien mogelijk altijd onderdeel van mijn vaste repertoire.

Gedurende dit onderzoek dragen de observaties bij aan de beantwoording van de onderzoeksvraag. Deze onderzoeksvraag dient daarom altijd in het achterhoofd meegenomen te worden om zo de juiste focus tijdens de observaties te behouden. De

observaties vormen dan ook een basisonderdeel van dit onderzoek en zijn mede bepalend voor de richting van het onderzoek en de beantwoording van de hoofd- en deelvragen.

Er zal geobserveerd worden binnen het 'Feel Good' programma om in eerste instantie een indruk te krijgen hoe het programma in elkaar steekt om vervolgens dichterbij het onderzoeksobject uit te komen. Dit met het uiteindelijke doel om geschikte leerlingen te vinden voor de interviews, maar ook om relevante informatie voor het onderzoek te verkrijgen die daarmee een bijdrage kan leveren aan de beantwoording van de onderzoeksvraag.

4.3. Diepte Interviews

Als derde methode worden er (semi- gestructureerde) diepte-interviews afgenomen bij jongeren van 12 tot 15 jaar van het Via Nova college in Utrecht. De reden om diepte-interviews uit te voeren is om de jongeren naar hun betekenis te vragen die ze toekennen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod. De interviews worden vooraf halfgestructureerd opgesteld waarbij de topics worden aangehaald. De topics worden zoals Glesne (2006) beschrijft, gevormd vanuit de participerende observaties en komen mogelijk deels voort uit de literatuurstudie.

De deelnemers zijn vooraf geselecteerd op basis van de observaties bij het participerend observeren, dit is wat Patton (2005) 'purposefully' selecteren noemt. Wat in feite neerkomt op het doelbewust selecteren van personen, omdat dit leidt tot informatie rijke cases. Met informatie rijke cases worden personen bedoeld die veel informatie en kennis hebben over het centrale thema, welke van belang is voor het onderzoek (Patton 2002). Nadeel hiervan is dat er geen statistische representativiteit bereikt kan worden, dit is echter ook niet het doel van dit kwalitatief onderzoek, het gaat vooral om betekenisgeving (Morse, 1998).

De locatie waar de interviews afgenomen worden, bevindt zich in het schoolgebouw. Hier wordt een rustige ruimte opgezocht, bij voorkeur gesloten (zoals een vergaderzaal of kleedkamer) zodat de geïnterviewde zo min mogelijk beïnvloed wordt door de omgeving waar hij zich op dat moment in bevindt.

Voorafgaand aan het interview wordt aan de schoolleiding toestemming gevraagd of de interviews afgenomen mogen worden bij de leerlingen van de school. Voor de interviews wordt aan de leerling uitgelegd wat de bedoeling is en of zij hiermee akkoord gaan. Daarnaast wordt vermeld dat de gegevens in vertrouwen worden behandeld.

4.4. Achtergrond en kenmerken onderzoekspopulatie.

Voor een correct en volledig beeld van het onderzoek, gaat deze paragraaf dieper in op de achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulatie.

Een aantal achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulatie gedurende de observaties zijn lastig vast te stellen. Tijdens de interviews is dit een ander verhaal omdat een aantal van die kenmerken direct kon worden bevraagd. Voor de volledigheid van dit onderzoek zijn in deze paragraaf in eerste instantie de gegevens die wel voorhanden zijn omtrent het

observatieproces weergegeven en tenslotte wordt er dieper ingegaan op de onderzoekspopulatie, waarbij de kenmerken door middel van interviews achterhaald zijn.

Observatie kenmerken

Er is gedurende zes maanden geobserveerd. In eerste instantie zijn de observaties verricht bij het 'Feel Good' programma op het Via Nova College, dit is een wekelijks programma op de vrijdagmiddag. Na een kleine maand is de intensiteit waar mogelijk verhoogd en is er ook tijdens de sportacademie uren en tijdens een naschoolse meidenvoetbal training op donderdagmiddag geobserveerd. Na twee maanden kwam daar af en toe een sport evenement (extern georganiseerd) bij en zijn er ook observaties gedaan bij de reguliere gymlessen. Uiteindelijk zijn er zo'n 35 momenten geweest waarop er is geobserveerd. De locatie was meestal de gemeentelijke sporthal: sportcampus (gelegen aan de school), en tijdens de extern georganiseerde toernooien was de locatie verschillend (voetbalvereniging, andere sporthal etc.)

Een kenmerk welke centraal staat in dit onderzoek en welke geldt voor de hele onderzoekspopulatie, is dat alle leerlingen les krijgen op een VMBO school. Dit gegeven is een specifiek gegeven waar het binnen dit onderzoek om draait.

Een ander kenmerk welke bij alle leerlingen die deelnamen aan het 'Feel Good' programma voorkwam is dat zij allen zeer geïnteresseerd zijn in sport in het algemeen. In vergelijking met de gymlessen die gegeven worden op het onderwijsinstituut spat het enthousiasme eraf tijdens het programma en werd er tijdens de observaties meerdere keren aangegeven dat sport zeer belangrijk is in het leven van de leerlingen.

Daarnaast kozen elke week (op een enkele uitzondering na) dezelfde leerlingen de sportactiviteiten van het 'Feel Good' programma. Hierdoor is een goed beeld verkregen van deze groep VMBO leerlingen, maar is de groep die niet deelneemt aan de 'extra' sportactiviteiten niet of nauwelijks meegenomen in dit onderzoek.

Concreet wil dit voor het onderzoek zeggen dat de geobserveerde en geïnterviewde onderzoekspopulatie, sportactieve leerlingen zijn op de VMBO school en dat er geen bevindingen zijn en er dus geen uitspraken gedaan kunnen worden over nauwelijks sportactieve leerlingen binnen deze onderwijsinstelling.

De leeftijd van de leerlingen binnen de onderzoekspopulatie is ook een vaststaand kenmerk binnen de groep. Alle leerlingen die deelnamen aan het 'Feel Good' programma vielen binnen de leeftijdscategorie tussen de 12 en 15 jaar en zaten daarmee in de onderbouw van het Via Nova College.

Er zijn echter ook kenmerken die niet gelden voor de hele onderzoekspopulatie of die moeilijker zijn vast te stellen, maar derhalve niet minder interessant zijn voor het onderzoek. Een van die kenmerken is de etniciteit van de onderzoekspopulatie of afkomst van de ouders van de leerlingen. Deze is lastig vast te stellen op basis van observatie, maar wat wel gezegd kan worden over de onderzoekspopulatie is dat deze gemixt is en er dus geen eenduidige etniciteit te verbinden is met de onderzoekspopulatie. Opvallend gegeven is echter wel dat de onderzoekspopulatie hoofdzakelijk bestaat uit leerlingen met een andere etniciteit of ouderlijke afkomst dan de Nederlandse.

Een ander kenmerk is het geslacht van de onderzoekspopulatie. Eigenlijk waren er altijd meer jongens dan meiden aanwezig tijdens het 'Feel Good' programma. Daarentegen waren de meiden die aanwezig waren er ook altijd, als soort van 'harde kern'. Deze 'harde kern' bestond niet alleen uit meiden, er hoorde ook jongens bij, diegene die er ook altijd waren. Naast de harde kern bestond de groep ook uit jongens die er meestal waren, maar af en toe ook aan een andere activiteit deelnamen en meiden en jongens die sporadisch deelnamen aan de sportactiviteiten.

Er is tijdens de observatie ook gevraagd naar het aantal leerlingen dat lid was van een sportvereniging, en procentueel kwam dit neer op ongeveer 65% van de op dat moment aanwezige leerlingen (door middel van vingers opsteken). Dit was meer een schatting dan een exacte weergave, tijdens de interview kenmerken wordt hier daarom dieper op in gegaan.

Interview kenmerken

Een aantal kenmerken die benoemd zijn bij de observaties komen ook weer terug bij de interviews. Zo zijn het opleidingsniveau en de leeftijd hetzelfde, maar zijn een aantal kenmerken ook dieper bevraagd. De leerlingen zijn geselecteerd op basis van meerdere 'informele' gesprekken en de eventueel verkregen band gedurende het observatie proces. Maar daarnaast ook om een goede afspiegeling te krijgen van de onderzoeksgroep zoals deze zich binnen het 'Feel Good' programma manifesteert.

Om een goede afspiegeling van de onderzoekspopulatie te krijgen, bestaat de helft van de geïnterviewde leerlingen uit meiden en de andere helft logischerwijs uit jongens, allen in de leeftijd van 12 tot 15 jaar. In totaal zijn er veertien interviews afgenomen. Op dat moment werd ook het punt bereikt dat er nauwelijks nieuwe informatie naar voren kwam.

Van de veertien geïnterviewde leerlingen is een kleine meerderheid lid van een sportvereniging. Hierbij is opvallend dat het merendeel van de niet leden uit meiden bestaat. De etniciteit van de geïnterviewde leerlingen verschilt. Een enkeling is geboren in een ander land, maar de betreffende leerling woont al wel vanaf jonge leeftijd in Nederland. De andere leerlingen hebben allen ouders die niet in Nederland geboren zijn op één jongen na, hij heeft Nederlandse ouders en is zelf ook in Nederland geboren. Alle leerlingen zijn echter wel geboren en getogen in Utrecht, maar wel in totaal verschillende wijken, verspreid over heel Utrecht.

4.5. Aanpak analyse

De onderzoeksmethoden zoals eerder in dit hoofdstuk beschreven zullen allen op hun eigen manier data genereren. De documentanalyse biedt een kort, omschreven beeld van de betreffende documenten (nota's, notities etc.) en zullen terugkomen in het resultaten hoofdstuk.

De participerende observatie wordt volledig uitgeschreven evenals de interviews, waarbij in het laatste geval gebruik wordt gemaakt van een digitale audiorecorder zodat dit bewerkstelligd kan worden.

Tijdens het onderzoekstraject zullen verschillende onderwerpen boven komen drijven uit onder andere de documentanalyse, de wetenschappelijke literatuur en de participerende observatie. Deze thema's zullen attenderend gebruikt worden tijdens de interviews en een attenderende rol spelen gedurende het proces van de participerende observatie. Deze thema's staan beschreven in de hoofdstuk 5.

Met behulp van het data-analyse programma MAXQDA zal vervolgens de empirische data gecodeerd worden, zodat de data uiteindelijk onder topics geschaard kan worden en de resultaten gestructureerd gepresenteerd kunnen worden aan de hand van de opgestelde thema's.

4.6. Betrouwbaarheid en Validiteit

De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verkregen door de gemaakte keuzes zo te beschrijven dat dit onderzoek voor andere onderzoekers duidelijk en overzichtelijk is, zodat het in principe herhaald zou kunnen worden.

Hiervoor worden de bronnen die ten grondslag liggen aan de gebruikte theorieën en begrippen beschreven in de bronnenlijst en vermeld in de onderzoekstekst. Daarnaast staan de argumenten voor de keuze van de doelgroep beschreven en zijn de voorbereidende stappen tot de dataverzameling inzichtelijk. De interviews zijn digitaal opgenomen, volledig uitgetypt en verwerkt aan de hand van het data analyse programma MASQDA. Hetzelfde geldt voor de data van de observaties, al zijn deze zo snel als mogelijk opgeschreven in mijn logboek en vervolgens dezelfde dag uitgetypt en op eenzelfde manier geanalyseerd als de interview data. Ook zijn de stadia, keuze voor de thema's en gebruikte concepten verklaart in het hoofdstuk methodologie. Op deze manier is het onderzoek zodanig uitgevoerd dat het onderzoeksproces voor andere onderzoekers en de keuzes hierbinnen gemaakt, nagegaan kunnen worden.

Bij de bestudering van de validiteit is er sprake van een interne en externe vorm van validiteit. De interne validiteit van een onderzoek, hangt af van de *'deugdelijkheid van de argumenten (verzamelde data) en de redenering (de onderzoeksopzet en de analyse) die tot de onderzoeksconclusies geleid hebben'* (Maso & Smaling 1998: 71).

Om de interne validiteit van dit onderzoek te vergroten is voorafgaand aan dit onderzoek een onderzoeksvoorstel geschreven, waarin het probleem werd geschetst en de opzet van het onderzoek uiteengezet is. De deugdelijkheid van de empirische data die tot de onderzoeksconclusies hebben geleid zijn gebaseerd op basis van verschillende onderzoeksmethoden: door gebruik te maken van attenderende literatuur, documentanalyse, participerende observatie én door middel van interviews.

De observaties zijn bijgehouden in een logboek, waarin zowel mijn eigen ervaringen als wel de observatie van het studieobject beschreven staan. De interviews zijn opgenomen en letterlijk uitgetypt om de kans op vertekening te minimaliseren. Hierop is de analyse gebaseerd waardoor de interne validiteit gewaarborgd blijft.

Onder externe validiteit wordt de '*generaliseerbaarheid van de onderzoeksconclusies naar andere personen, fenomenen en situaties dan die van het onderzoek*' (Maso & Smaling 1998: 73) verstaan.

Des te groter de externe validiteit, des te meer de uitspraken van de onderzoekspopulatie geldig zijn voor de gehele populatie waar de onderzoekspopulatie deel van uit maakt. De respondenten zijn 'purposelly' geselecteerd op basis van de bevindingen uit de observatie periode. Op die manier is getracht informatie rijke cases te verkrijgen. Er is getracht de onderzoekspopulatie representatief te laten zijn voor de algehele populatie VMBO leerlingen. Derhalve is vanwege de beperkte omvang niet getracht een valide uitspraak te doen geldend voor alle VMBO leerlingen in Nederland en kan er niet gesproken worden van een volledige gewaarborgde externe validiteit.

De komende paragrafen zal dieper worden ingegaan op de empirische bevindingen, welke zijn gestructureerd aan de hand van thema's. In eerste instantie wordt de sportbeleving van de leerlingen nader toegelicht en daarna volgen de andere thema's zoals deze in de inleiding van het betreffende hoofdstuk zijn benoemd. Hiervoor zijn citaten uit de interviews opgenomen en mogelijk versterkt aan de hand van de beschrijvende data welke verkregen is tijdens de observaties.

5. Resultaten

De voorgaande hoofdstukken stonden hoofdzakelijk in het teken van de opzet van dit onderzoek. Dit hoofdstuk vormt het eerste deel van de analyse en hierin komen de onderzoeksresultaten aan bod, bestaande uit empirische bevindingen. Deze bevindingen komen voort uit verschillende (beleids)documenten, observaties, interviews en foto's.

Het hoofdstuk is gestructureerd aan de hand van thema's die vaker terugkwamen in de literatuur en omdat het maatschappelijke en wetenschappelijke relevante thema's zijn. Daarnaast zijn dezelfde thema's meermaals door de VMBO leerlingen benoemd tijdens de interviews, kwamen ze terug in de praktijk situaties gedurende de observaties en zijn ze gelieerd aan de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek.

De thema's zijn verduidelijkt aan de hand van citaten van de leerlingen;

1. Sportbeleving: *"Sporten is gezond en leuk."*
2. Georganiseerde sport: *"Diegene die het dichtst bij de goal staat is de keeper."*
3. Toeleiding: *"Ik zou het heel leuk vinden als ik gescout zou worden."*
4. In- en uitsluiting: *"Meestal gaat het bij buitensluiting over hoe goed iemand is."*
5. Etniciteit: *"De Marokkanen bij elkaar, tegen ons."*
6. VMBO stigma: *"Ach het blijven boefjes", "Ja, het blijven VMBO leerlingen".*

Gezamenlijk vormen deze thema's de afspiegeling van de betekenissen die VMBO leerlingen van het Via Nova College toekennen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht.

Om de bevindingen te verduidelijken worden er in dit hoofdstuk interview citaten en observatie fragmenten gebruikt en zullen de belangrijkste overeenkomsten en tegenstellingen per thema beschreven worden.

Deze paragrafen vormen tegelijkertijd de basis voor de analyse waarin de empirische resultaten gekoppeld worden aan de beschreven literatuur uit hoofdstuk drie. Zo kan er dieper op de resultaten ingegaan worden en kunnen de bevindingen in een breder maatschappelijk en wetenschappelijk perspectief geplaatst worden. In hoofdstuk zes, 'de analyse', zal dit verder toegelicht worden.

In de eerste paragraaf worden de resultaten uit de document analyse omtrent het beleid van de Gemeente Utrecht over jongeren en toeleiding beschreven. Dit wordt gedaan aan de hand van de oude ('Sport in het Hart 2007-2010') en de nieuwe ('.....') sportnota, de beleidsnota 'jongeren en vrije tijd', de GG&GD nota; 'Beweging in gezondheid', 'Utrecht gezonder in 2010' en het Collegeprogramma 2010 - 2014 'Groen - Open en Sociaal'.

Dit om weer te geven hoe het beleid van de Gemeente Utrecht met betrekking tot jongeren en toeleiding is geformuleerd. De daaropvolgende paragrafen staan ieder in het teken van één van de eerder genoemde thema's.

5.1 Sportbeleid Gemeente Utrecht

Het sportbeleid van de Gemeente Utrecht wordt vertegenwoordigd door de wethouder Rinda den Besten (jeugd, sociale zaken en sport) en het Team Sport van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Omdat dit onderzoek zich richt op de VMBO leerlingen binnen de gemeente worden in deze paragraaf de relevante beleidsdoelstellingen omtrent dit thema besproken om een beeld te schetsen van de beleidscontext.

Het College van burgemeester en wethouders vindt dat talentontwikkeling een prominente plaats krijgt binnen het beleid van de gemeente. Op het gebied van sport wordt gesteld dat *"Sport je kan vormen, sport verbreedert, het levert mensen sociale contacten op, helemaal als mensen zich inzetten voor een vereniging. Daarom moet Sport voor iedereen toegankelijk en betaalbaar zijn."* (Collegeprogramma 2010 – 2014 'Groen – Open en Sociaal, 2010).

Het sportbeleid staat daarnaast omschreven in verschillende nota's, leidend voor de afgelopen periode is de beleidsnota sport; Sport in het Hart 2007–2010. Op het moment van schrijven worden de laatste stappen gemaakt in de vaststelling van de nieuwe nota, getiteld: In Utrecht staat jouw talent centraal!¹.

Beide nota's geven een weerspiegeling van het sport- en beweegbeleid binnen de Gemeente Utrecht. In de nota Sport in het Hart! is vooral de ambitie over het 'bereikbaar' maken van de sport relevant. Dit wordt getracht te bereiken door diverse projecten op te starten of verder te ontwikkelen, zoals Enjoy Sports! (workshops en sportdagen op VMBO scholen) en de Utrechtse Sportdagen (Sport Experience Utrecht; dagpresentatie van sportaanbieders uit Utrecht). Uiteindelijke doel van deze initiatieven en projecten is de toeleiding van jongeren richting het structurele sportaanbod.

Naast deze ambities is er in de nota ook nog speciale aandacht voor de toeleiding van jongeren richting het structurele sportaanbod vanuit landelijk geïnitieerde programma's, zoals 'Meedoen Allochtone Jeugd door Sport' (tegenwoordig Meedoen alle jeugd door sport), de BOS- impuls, de Alliantie School, het Nationale actieplan Sport en Gezondheid, het programma van 'Probleemwijk naar Prachtwijk' en het programma 'VMBO in beweging'.

De nieuwe nota legt de aandacht op talentontwikkeling. Uit de evaluatie van de vorige nota blijkt dat de sportparticipatie 4% is gestegen onder jongeren in de leeftijdscategorie van 13 t/m 16 jaar (van 63% naar 67%). Kanttekeningen hierbij is dat meiden minder vaak lid zijn van een sportvereniging en dat VMBO scholieren elke dag langer achter de computer en voor de TV zitten dan hun leeftijdsgenoten.

In beide nota's wordt het begrip toeleiding nadrukkelijk benoemd. Sport en bewegen op een sportvereniging wordt belangrijk geacht omdat dit vele voordelen biedt. Zo wordt er naast het bevorderen van de gezondheid, ook karakter gevormd, verbreedert de sport en levert het sociale contacten op, helemaal als mensen zich inzetten binnen een sportvereniging. Zo wordt beschreven:

¹ De eerste concept versie is inmiddels goed gekeurd door wethouder Rinda den Besten, de laatste stap is vaststelling door de Raad.

*"Doorstroming naar het structurele reguliere sportaanbod heeft dus vele voordelen en **toeleiding** naar sportverenigingen is dan ook een belangrijk doel in het Utrechtse breedtesportbeleid."*

In de praktijk blijkt het echter moeilijk bepaalde doelgroepen succesvol bij een sportvereniging te krijgen en daar ook te houden. Deze groepen moeten volgens het beleid wel in beweging worden gebracht. Als dit niet bij een sportvereniging kan, moet er gekeken worden of dit wel kan bij anders georganiseerd sportaanbod. (concept sportnota In Utrecht staat ieders talent centraal, 2011)

Voor de komende jaren is het interessant dat verschillende initiatieven omtrent straatvoetbal gecombineerd worden tot de FC Utrecht Street League, er ingezet wordt op het stimuleren van diversiteit binnen het sporten en er aandacht is voor sportparticipatie van jongeren op de VSU netwerkbijeenkomsten. Verder worden er in combinatie met de GG&GD diverse initiatieven voortgezet met het thema gezondheid als centraal punt en wordt meer geïnvesteerd in combinatiefunctionarissen en beweegmakelaars die het sporten en bewegen in de wijk verbind met het onderwijs en de sportverenigingen. Bijkomend aandachtspunt zijn de ouders van kinderen, waar doormiddel van de vreedzame wijk/vreedzame sportvereniging op wordt ingezet. Bestaande programma's zoals 'Enjoy Sports!', 'VMBO in beweging' en 'SportU' worden uitgebouwd, versterkt en door middel van studentensportverenigingen betrokken binnen de sport en het onderwijs. Tot slot worden er in combinatie met schoolbesturen, sportbonden en de VSU, kaderopleidingen voor jongeren op poten gezet om het vrijwilligerswerk binnen de verenigingen te versterken en verbreden.

In de beleidsnota 'Jongeren en vrije tijd' die geschreven is naar aanleiding van de uitkomsten van de visitatiecommissie 'Jongerenwerk' en de notitie 'meiden doen mee' van de fracties PvdA en GroenLinks komen twee Ushake (Utrechtse jongeren denktank) onderzoeken aan bod, welke relevant zijn voor dit onderzoek.

De Ushake raadpleging 2009 concludeert dat er genoeg te doen is in de stad, maar dat jongeren informatie 'op maat' missen. Sporten is voor velen wel de favoriete tijdsbesteding, al hangt dit wel af van de kosten, motivatie en de beschikbaarheid van de specifieke sporten. Daarbij wordt vooral lidmaatschap van (sport)verenigingen als te duur ervaren.

In de wijk Leidsche Rijn is in opdracht van de gemeente en de wijkwelzijnsorganisatie 'Doenja' een tweede Ushake onderzoek verricht. Dit was een kwalitatief onderzoek naar de beleving van jongeren over hun eigen wijk. Hieruit bleek dat *"de sportfaciliteiten in Leidsche Rijn door de jongeren erg gewaardeerd worden. Zowel jongens als meisjes maken hier veelvuldig gebruik van. Dit komt ook tot uiting in de wachtlijsten die enkele sportverenigingen hebben in deze wijk"*. Er is nog wel behoefte aan een jongeren ontmoetingsplek, geopperde ideeën vanuit de jongeren zijn een poolcentrum of jongerencafé.

De oplossingsrichtingen die aansluiten op deze conclusies bestaan uit (1) het bereiken van de 'zappende' jongeren middels een belangrijke partner: het onderwijs en (2) op het inzetten van jongerenwerk binnen sportverenigingen. Om de eerste oplossingsrichting te bereiken wordt er vanuit sport meer ingezet op het sportaanbod onder en direct na het onderwijsaanbod, specifiek het VMBO (omdat er zich daar de meeste kwetsbare jeugd

bevind). Het onderwijs kan daarnaast een veilige en betrouwbare omgeving voor meiden en ouders bieden, waardoor ook deze specifieke doelgroepen beter bereikt kunnen worden. Oplossingsrichting twee richt zich op het jongerenwerk omdat daar de kracht en expertise op pedagogisch gebied al in huis is om op de juiste manier om te kunnen gaan met de jongeren.

5.2. "Sporten is gezond en leuk, vooral het bewegen en actief bezig zijn."

Voor een compleet beeld van de betekenissen die VMBO leerlingen geven aan sport en toeleiding richting het structurele sportaanbod is het ook van belang hoe de leerlingen sport beleven. Deze paragraaf gaat daarom dieper in op de betekenis die de VMBO leerlingen toekennen aan sport in het algemeen en hun persoonlijke belang van sport.

Over één ding zijn de leerlingen het allemaal eens en dat is dat sport vooral leuk is om te doen. In verschillende interviews werd dit benoemd, hieronder volgen een aantal citaten:

Jongen (13): *"...ik vind ook sport leuk, dat is het enige wat ik doe, omdat ik er plezier in heb."*

Jongen (14): *"Ik vind sporten en dan vooral voetbal leuk, omdat ik het goed kan."*

Meisje (13): *"Sporten is gezond en leuk, vooral het bewegen en actief bezig zijn."*

Zoals hierboven aangegeven is sporten leuk als je het goed kan, je moet er plezier in hebben en daarbij is vooral het bewegen en actief bezig zijn belangrijk. Behalve dat het sporten leuk is om te doen werden er nog andere redenen en/of verklaringen gegeven waarom sporten leuk is en wat de leerlingen belangrijk vinden aan het sporten. Hieronder zijn weer enkele citaten weergegeven.

Jongen (14): *"Sporten is belangrijk voor je, het is goed voor je gezondheid."*

Meisje (15): *Sport is zeker belangrijk, ik voel me er lekker door en kan al mijn energie kwijt."*

Jongen (13): *"Sporten is gezond, je kan je energie kwijt en het is goed voor je spieren."*

Een meisje beaamt dit en weet er nog een toevoeging aan te geven, waar vaak ook in beleidscontext (bijv. de beweegnorm) aan gerefereerd wordt:

Meisje (14): *"Sporten is gezond en je moet een uur per dag bewegen."*

In alle gevallen benoemen de leerlingen dat sporten en bewegen gezond voor je is en een enkeling kan dit enigszins onderbouwen, maar de antwoorden blijven redelijk oppervlakkig. Naast dat het sporten belangrijk is voor je gezondheid, is het volgens de leerlingen ook nog belangrijk op andere manieren:

Meisje (13): *“Je leert samenwerken en ook als je boos bent kan je ook sporten om je te uiten. Je schiet die bal bijvoorbeeld hard op doel om te uit te leven.”*

Jongen (13): *“Bij voetbal moet je leren om bij elkaar echt goed ingespeeld te zijn ennuh weten hoe je moet spelen. Bij Thai boksen of worstelen moet je zelf goed nadenken wat je moet doen, je eigen weg zeg maar en ben je op jezelf aangewezen.”*

Jongen (13): *“...als je nu begint met sporten heb je straks ook geen kans op overgewicht.”*

Tenslotte kan sport ook een persoonlijk belang dienen met het oog op de toekomst en ook daar werd een aantal keer over gesproken:

Meisje (14): *“Sporten is mijn alles, ik kan niet meer zonder en doe het 5 dagen in de week en ik wil verder gaan in de sport(...) Uiteindelijk wil ik een baan in de sport, ik loop nu stage bij de sportdocenten en geef soms les aan eerste jaars en ik ben ambassadeur voor het project VMBO in beweging.”*

Jongen (13): *“Ik wil later iets met sporten gaan doen...Gymleraar of voetbaltrainer worden, in ieder geval iets met sport.”*

Jongen (13): *“Ik wil profvoetballen worden als het lukt, maar anders een gewone baan, maar als het lukt dan profvoetballer... Iedereen zou het willen.”*

Al deze citaten tonen aan dat de VMBO leerlingen sport op hun eigen manier belangrijk vinden. Deze vallen echter samen met de door Bouwknecht (2009) reeds benoemde motieven om te sporten (sociale motieven, nuttigheidsmotieven, bewegingsmotieven en leermotieven) (op basis van eerder onderzoek van Buisman, 1995; Busby, 1997; Frelief & Janssens, 2007; SCP, 2003; Wann, 1997).

De volgende paragraaf zal daarom dieper ingaan op de keuze van de VMBO leerlingen om te sporten binnen het georganiseerde sporten en/of het ongeorganiseerde sporten.

Foto 1: Sport is competitie!

Foto 2: Maar sport is meer dan dat...

Foto 3: Het eerste en tweedejaars jongens schoolvoetbalteam

Foto 4: Het eerste en tweedejaars meiden schoolvoetbalteam

5.3. *“Diegene die het dichtst bij de goal staat is de keeper.”*

Om iets te kunnen zeggen over de betekenis die VMBO leerlingen toekennen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht is het van belang om te weten hoe de leerlingen het georganiseerde en ongeorganiseerde sporten überhaupt zien. Deze paragraaf geeft de betekenissen weer die de leerlingen toekennen aan het sporten bij een vereniging, in de wijk of op straat, op school en andere sportaanbieders en het belang wat zij daaraan toe kennen.

Als eerste wordt hier uiteengezet welke betekenissen de leerlingen aan een sportvereniging toekennen en hoe ze de sportvereniging zien.

Meisje (15): *“Als plek waar je kan trainen, veel kan leren en voetballen.”*

Jongen (13): *“Gewoon een club waar je leert voetballen.”*

Meisje (13): *“Je voelt je er thuis, je hebt een eigen team waarmee je lacht en je wordt begroet op de club door andere mensen als die je zien van ‘Hallo’ enzo.”*

Over het algemeen zijn alle leerlingen het hier min of meer mee eens, dat de sportvereniging dé plek is waar je vooral veel kan leren wat betreft de technische aspecten van de desbetreffende sport. Dat wil tegelijkertijd niet zeggen dat de leerlingen het unaniem eens zijn dat je om te sporten lid moet zijn van een sportvereniging.

Hieronder volgen eerste enkele citaten over het belang van het lidmaatschap van een sportvereniging, maar ook enkele waarin naar voren komt dat dit niet zo is. Vaak werd er een tegenstelling gezocht om de verschillen duidelijk te maken, denk hierbij aan het sporten op straat.

Meisje (15): *“Tuurlijk vind ik het belangrijk om lid te zijn van een sportvereniging daar kan je wedstrijden spelen.”*

Jongen (13): *“Een vereniging is leuk omdat daar meestal wel gezellige mensen zijn en op straat heb je meestal niemand.”*

Jongen (13): *“Bij een vereniging moet je meedoen aan een wedstrijd, oefenwedstrijd of competitie, dan ga je voor de beker spelen en het is gezellig als je tegen anderen speelt. Soms ga je naar Den Haag voor een toernooi, dat is leuker dan dat je op straat met je vrienden voetbalt.”*

Jongen (13): *“...omdat ik daar omhoog kan en het samenspel en samenwerking, dat soort dingen zijn belangrijk om lid te zijn bij een vereniging.”*

Meisje (13): *“Daar (vereniging) krijg je veel oefeningen en je hebt daar veel meer mensen die je leert kennen en soms komen er van die KNVB trainers,*

twee keer per jaar of zo en die komen je dan ook trainen. En er zijn ook toernooien en van die voetbalkampen.”

Jongen (13): *“Ik bedoel als je op een vereniging zit heb je trainingen, ben je samen met je teamgenoten, op zaterdag doe je wedstrijden en heb je toernooitjes. Maar als je buiten gaat dan hang je zeg maar gewoon. Dan kan je wel zeggen dat je ook buiten een wedstrijd of een toernooi kan spelen, maar dan ben je zeg maar wel elke keer met dezelfde mensen”.*

Jongen (13): *“Ik wil winnen bij een vereniging, op straat speel je meer voor de lol”.*

Maar zoals gezegd was niet iedereen het daarover eens:

Meisje (13): *“Je hoeft niet echt lid te zijn van een sportvereniging als je maar sportief bent.”*

Meisje (14): *“Ik wil niet lid worden van een sportvereniging, ik leer hier op school ook al genoeg, ik sport 5 dagen in de week en in het weekend heb ik rust nodig.”*

Alle leerlingen zijn het zoals in de vorige paragraaf gesteld er over eens dat sporten goed is voor je lichaam, gezondheid en conditie, maar daarvoor hoef je niet lid van een sportvereniging te zijn. In de voorgaande citaten wordt vooral gesproken over het wedstrijd- of prestatie element waarvan de leerlingen vinden dat dit belangrijk is aan het sporten bij een vereniging. Een aantal keren wordt er ook gesproken over ‘gezelligheid’, en het belang van het ‘samenspelen met vrienden of vriendinnen’. In enkele gevallen werd dit specifiek benoemd:

Meisje (13): *“Nou ik vind het voetballen wel belangrijk, maar niet het voetballen alleen, maar ook de vriendinnen in je team. Ja, je kan wel gaan voetballen met mensen, maar als je ze niet mag dan heb je zo van, je weet wel dat is ook irritant”.*

Meisje (13): *“Dat er vrienden of vriendinnen zitten is wel belangrijk, want dan ben je niet echt alleen.”*

Maar op dezelfde vraag, of het sociale aspect bij een vereniging belangrijk was voor de leerling kreeg ik van een enkeling het antwoord dat dit totaal onbelangrijk was voor hem.

Het verschil tussen het georganiseerde sporten en ongeorganiseerde sporten werd door de leerlingen vaak ook verbonden met de geldende (informele) regels en omgangsnormen tijdens het uitvoeren van de sport. Deze jongens beschrijven het treffend:

Leerling (13): *“Op school wordt bijvoorbeeld veel harder gespeeld en dat vind ik dan ook minder leuk, op de vereniging is het allemaal heel netjes, iedereen weet wat hij moet doen en wat er verwacht wordt; er wordt bijvoorbeeld echt op positie gespeeld en met tactiek. Maar straatvoetbal vind ik het leukst, daar gaat het meer om panna's en truckjes. Daar zijn minder regels en dat is makkelijker, want de bal kan bijvoorbeeld niet uit gaan.”*

Jongen (14): *“Hier op school ben ik niet ingespeeld op mijn teamgenoten en bij mijn voetbalclub wordt er op het veld gespeeld en iedereen krijgt daar een opdracht mee het veld in en ben ik wel ingespeeld op mijn teamgenoten.”*

Dit sluit aan bij de betekenissen die andere leerlingen toekennen aan het verschil tussen het georganiseerde en ongeorganiseerde sporten. Bij het sporten op de vereniging (georganiseerd sporten) leer je volgens de leerlingen vooral sporttechnische aspecten en ben je bezig om jezelf te ontwikkelen op sportgebied. Daarbij zijn vrienden en vriendinnen ook een belangrijk aspect waarom de leerlingen lid zijn van een sportvereniging.

Een minderheid van de leerlingen vindt het niet belangrijk om lid te zijn van een sportvereniging, al stellen ze dan wel dat het van belang is om op een andere manier te sporten of bewegen.

Het ongeorganiseerde sportaanbod is veel vrijblijvender, omdat er geen trainingen wedstrijden en competitie georganiseerd worden. Dit geldt ook voor de spelregels en deze dragen dan ook bij aan de vrijblijvendheid van het ongeorganiseerde sporten. Zo zijn deze regels niet vastgelegd en leer je door te ervaren:

Jongen (13): *“Gewoon veel spelen, hoe vaker je speelt hoe beter je ze kent, maar ze kunnen per buurt verschillen, dus daar loop je dan soms tegenaan.”*

Een voorbeeld van zo'n regel is:

Jongen (13): *“Diegene die bijvoorbeeld het dichtst bij de goal staat is de keeper.”*

Daarnaast is voor de leerlingen het belangrijkste motief om ongeorganiseerde sporten (bijvoorbeeld op de straat), omdat het gewoon leuk is om te doen. In tegenstelling tot het georganiseerde sportaanbod, waar het belangrijkste motief van de leerlingen vooral het verwezenlijken van bepaalde doelen is. Daarmee is overigens niet gezegd dat het sporten op een vereniging niet leuk is.

5.4. “Ik zou het heel leuk vinden als ik gescout zou worden.”

Nu we meer weten over de betekenisgeving van de VMBO leerlingen omtrent het belang van sporten en de sportverenigingvereniging, wordt in deze paragraaf uiteengezet welke betekenissen de VMBO leerlingen geven aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod.

Toeleiding is een lastig te vatten begrip, in beleidstermen wordt er doorgaans gesproken over het verbeteren van de 'toeleiding van jongeren richting het structurele sportaanbod' of het 'verhogen van sportparticipatie van jongeren binnen het georganiseerde sportaanbod', vaak wordt hier ook een aandachtsgroep aan gekoppeld.

De grote vraag van dit onderzoek is hoe VMBO leerlingen toeleiding zien en hoe het in de praktijk werkt. Om daar achter te komen zijn de leerlingen bevroegd omtrent de toetreding binnen de sportvereniging. De bevindingen van de interviews laten drie manieren zien hoe de toeleiding in de praktijk werkt. Een vaak terugkomend antwoord was dat dit via familie of vrienden gebeurde:

Meisje (13): *"... Ik kwam een oude vriendin van me tegen die moest trainen en ik had toch niets te doen, dus toen vroeg ik of ik mee mocht. En toen had ik verteld dat ik aan het voetballen was in de zaal met school enzo. En toen zei ze toevallig, wij hebben ook nog een keeper nodig voor volgend seizoen. En toen dacht ik dan kan ik wel mee. Eerst mocht ik niet meetrainen van de trainer, maar toen hij mij zag voetballen en keepen toen zei hij 'ja hoor, Jij wordt de nieuwe keeper voor volgend seizoen'. Zo ben ik lid geworden van de sportvereniging."*

Jongen (13): *"Via een vriend, en toen heb ik me uiteindelijk ingeschreven."*

Meisje (13): *"Omdat mijn nicht daar ook op zat en in het begin vond ik het echt heel leuk en toen ging ik ook een keer mee en toen ben ik lid geworden."*

Meisje (13): *"Ik ben gaan dansen door mijn zus, zijn nam me een keer mee en toen heb ik dat twee jaar gedaan bij een vereniging. Bij thaiboksen hetzelfde alleen heb ik dat maar 1 jaar gedaan en met een andere zus."*

Naast dat de toeleiding naar een vereniging vaak via familie of vrienden loopt zijn er ook vaak sportprofessionals bij betrokken. Dit gebeurt via verschillende wegen, zoals onderstaande citaten laten zien:

Meisje (14): *"Ik heb op straat leren voetballen en deed dat vaak samen met een oudere broer en voetbal vind ik gewoon het leukst om te doen. Later ging ik meedoen bij Portes (Wijk Welzijnsorganisatie), zij kwamen met een bus in de wijk en dan kon je meedoen met partijtjes. Daarna hebben ze mij gevraagd om een keer mee te trainen bij Elinkwijk en daar voetbal ik nu."*

Jongen (13): *"Toen ik 10 was heb ik eerst zwemles gehad. Toen vonden ze dat ik snel en goed kon zwemmen en toen kwam er een trainer en die vroeg of ik bij hem wedstrijden wilde zwemmen, ik heb meegedaan aan wedstrijden en daarvoor moest ik lid worden van de vereniging."*

Jongen (13): *"Door de trainer, ik ken hem via zijn zoontje dat is een vriend van mij. Eerst ging ik gewoon meetraineren. Hij vond me goed, toen zei die wil je met ons spelen, schrijf je maar in. Toen ging ik me inschrijven en toen mocht ik mee bij een oefenwedstrijd en later met echte wedstrijden".*

Ten slotte verloopt de toeleiding richting een sportvereniging in een aantal gevallen ook via sportstimuleringsprojecten vanuit verenigingen in samenwerking met onderwijsinstellingen of juist geïnitieerd door de onderwijsinstellingen:

Meisje (13): *"Nou we kregen drie lessen basketbal, op de basisschool en toen zei de trainster dat je eerst een paar lessen gratis kon volgen en kijken hoe je het vindt. Dat heb ik gedaan, vond het leuk en zat erop."*

Meisje (13): *"Via school ze zeiden dat er een vereniging was en dat je een keer kon komen kijken als je het leuk leek. Toen ben ik ernaar toe gegaan met een paar vriendinnen en daarna leek het me wel leuk en deed ik mee."*

Er zijn echter ook motieven om af te zien van een lidmaatschap. Hierover spreekt Bouwknecht (2009) ook in haar onderzoek naar de betekenis van jongeren aan de sportvereniging. Een vaak gehoord motief om af te zien van een lidmaatschap is de reisafstand, maar dit betekent niet dat er helemaal afgezien wordt van het sporten bij een vereniging:

Meisje (13): *"Eerst zat ik bij een vereniging, in Hoograven alleen naar een tijd gingen we verhuizen en ik vond het niet echt leuk om helemaal vanaf hier daarheen te reizen. Zoveel vond ik het niet waard dus toen ben ik hier in de buurt op voetbal gegaan."*

Jongen (13): *"Mijn broertje voetbalt bij Elinkwijk speelt en als mijn vader ons gaat brengen is het eentje daar en eentje daar en toen zijn we samen naar Elinkwijk gegaan."*

De afstand lijkt dus geen beperking om te sporten bij een vereniging, wel voor de keuze van een vereniging. Een bevinding die daar nauw mee samenhangt is de aanwezigheid van vrienden of vriendinnen:

Jongen (13): *"Eerst wilde ik bij een vereniging waar ik dichtbij woonde, maar die andere was beter. Toen ging ik toch naar die ene die dichterbij was, maar toen kwamen er een paar vrienden op die andere club en later nog meer en toen leek het me leuk om daar ook bij te gaan en ben ik lid geworden van de club die verder weg is, maar waar ik wel met mijn vrienden kan voetballen."*

Meisje (13): *"Doordat ik veel meisjes (vriendinnen) kende en ze zaten erover te praten dat het heel leuk was. Toen ben ik ben er een keer samen met ze gaan kijken en toen ging ik me inschrijven."*

Dit werd nog eens bevestigd tijdens het observeren van het 'Feel Good' programma:

Tijdens een pauze tussen twee wedstrijden zijn twee jongens (vrienden) aan het praten over hun sport. Een van de jongens heb ik geïnterviewd en hij worstelt op hoog internationaal niveau.

Hij vraagt aan de andere jongen waarom hij niet een keer komt kijken bij het worstelen, omdat het een hartstikke leuke sport is. Dan kan je gelijk mee doen en snel daarna wedstrijden spelen. Bovendien laat hij foto's zien op zijn telefoon van nieuwe ontwikkelingen op worstelgebied en plaatsje van andere vriendjes die ze beide kennen in worstelactie.

Een ander motief om lid te worden van een sportvereniging is het aanbod van de vereniging en de vraag richting de vereniging. Vooral bij het meidenvoetbal speelt dit een nadrukkelijke rol:

Meisje (13): *"VSC heeft nog geen meisjes, maar misschien komt er volgend seizoen meisjesvoetbal. Komt dat er niet dan ga ik naar Zwaluwen, maar ik wil liever dichterbij voetballen."*

Meisje (13): *"Mijn broertje zat bij UVV en ik dacht als hij daar zit dan kan ik ook bij die vereniging, maar het bleek dat daar geen meisjes teams waren en toen zei mijn vader van laten we kijken waar dat wel kan en toen vonden we VV de Meern en die hadden jongens en meisjes en ben ik daarbij gegaan."*

Tenslotte wordt een motief genoemd welke samenhangt met de toeleiding richting het structurele sportaanbod door sportprofessionals. De leerlingen omschrijven het als volgt:

Jongen (13): *"Ik werd gescout om bij een andere vereniging te voetballen, mijn vader vond het ook goed, omdat je daar meer kans hebt om profvoetballer te worden."*

Meisje (13): *"Alleen helaas komen hier niet echt van die scouts. Want ik zou het wel heel leuk vinden als ik gescout zou worden."*

Jongen (13): *"Ik ben op straat aangesproken door een bekende die ook vrijwilligers werk doet voor de club. Hij heeft mij gescout voor de D1 van deze club."*

De term 'scouten' is ook naar voren gekomen in de observaties. Onderstaand voorbeeld toont een gesprek tussen enkele leerlingen en de docenten tijdens een meiden schoolvoetbal toernooi:

Een van de meiden vraagt aan een docent "Waarom regelen jullie nooit een scout, er zijn hier genoeg meiden die goed kunnen voetballen in het team en die misschien wel meer willen?" De leraar blijft een antwoord schuldig, maar vertelt dit later ook aan de docent die het onderbouw team begeleidt. Daarbij komt ook dat de bovenbouw leraar vindt dat het niveau van de onderbouw leerlingen hoger ligt dan dat van de bovenbouw leerlingen, zeker bij de tegenstanders.

Er werden ook tal van persoonlijke ervaringen benoemd op het gebied van 'scouting', zo is mij tijdens de observaties meermaals gevraagd of ik een scout was en waarvoor ik kwam kijken. Meestal legde ik dan uit wie ik was en wat ik kwam doen, maar een enkele keer ging ik erop in om te kijken naar de reactie van de leerlingen. Op dat moment liepen de leerlingen meestal naar een andere leerling om het verhaal te vertellen of een bevestiging te krijgen en dan werd mijn verhaal ongeloofwaardig. Dit omdat er altijd wel een leerling was die het echte verhaal kende,.

In de ogen van de VMBO leerlingen is gescout worden een belangrijk motief om aan te sluiten bij een sportvereniging.

Sportstimuleringsprojecten kunnen concurreren met de toeleiding richting het structurele sportaanbod. Zo was een van de VMBO leerlingen lid van een voetbalvereniging, maar moest daarmee stoppen omdat ze haar ouders een belofte had gedaan over haar schoolprestaties en het lid zijn bij een voetbalvereniging.

Nu sport ze vooral veel op school tijdens het 'Feel Good' programma, maar is ze daarnaast ook een speelster van het vrouwenvoetbalteam van de school. Ze zegt hierover het volgende:

Meisje (13): *"Dit is eigenlijk ook een soort van verenigingsvoetbal, hier beleef ik ook genoeg plezier aan"*

Dit beeld wordt nog eens versterkt door een eerder aangehaald citaat en het feit dat een aantal leerlingen het leuk vinden om een aantal sporten te doen in een relatief korte tijd. De bevinding over het stoppen bij een vereniging vertellen voornamelijk dat de leerlingen stoppen omdat ze het saai vinden worden, meer afwisseling willen en andere sporten willen leren:

Meisje (14): *"Ik wil niet lid worden van een sportvereniging, ik leer hier op school ook al genoeg, ik sport 5 dagen in de week en in het weekend heb ik rust nodig."*

Meisje (13): *"Toen zat ik er een half jaar op en toen leek het me leuk om andere activiteiten te doen en ben ik van die vereniging af gegaan."*

5.5. *"Meestal gaat het bij buitensluiting over hoe goed iemand is."*

In- en uitsluiting komt binnen het VMBO onderwijs bij sport in het algemeen op verschillende manieren tot uiting. Bij de bevindingen is het opvallend dat alle geïnterviewde personen binnen de onderzoekspopulatie zelf niet ondervonden zijn aan uitsluiting. Insluiting is daardoor een ander verhaal, maar zal niet zo snel letterlijk door de leerlingen verwoord worden. In deze paragraaf zal eerst in worden gegaan op de uitsluiting en later komt insluiting aan bod.

Met betrekking tot uitsluiting worden er zoals eerder benoemd alleen bevindingen gedaan door de leerlingen en de signalering daarvan bij andere:

Meisje (14): *"Meestal gaat het bij buitensluiting over hoe goed iemand is."*

Jongen (13): *"Omdat ik goed kan keepen en net bijvoorbeeld vroegen ze of ik bij hun in het team wilde komen, zo gaat dat meestal."*

Meisje (13): *"Misschien worden andere door het verschil of iemand goed of slecht is buitengesloten."*

Hierbij is vooral ambiguïteit op uitsluitingprocessen naar persoonlijke sportieve vaardigheden, waar de interview respondenten zelf ook aan meewerken:

Meisje (13): *"Als er bijvoorbeeld meisjes tussen zitten die het niet echt kunnen dan zeggen ze van ga jij maar iets anders doen, wat je kan het niet."*

Jongen (13): *"Als we voetballen en iemand is slecht zeggen we gewoon ga er even uit."*

Meisje (13): *"(naam) kan niet echt voetballen eigenlijk dus dan heeft het geen zin om dingen over voetbal tegen haar te zeggen, want ze houdt toch niet van sport. Daardoor wordt ze soms een beetje buitengesloten."*

Het sekse verschil speelt daarbij een minder belangrijke rol dan de persoonlijke sportieve vaardigheden. Al lijken de meiden bij bijvoorbeeld het voetbal zich wel eerst te moeten bewijzen. Op het moment dat ze dat bewezen hebben sluiten ze zichzelf zelfs in. Wat betekend dat ze vechten voor hun plek om mee te mogen doen, maar dat dit ook gewaardeerd wordt door de andere (jongens):

Meisje (13): *"Meestal tijdens gym enzo als de jongens aan het voetballen zijn, dan sluiten wij gewoon achter aan in de rij aan en doen we gewoon mee enzo en als het bijvoorbeeld te lang duurt ofzo, dan zeggen we meteen 'jullie gaan te lang door'. En dan zeggen ze 'Oké', en gaan we wisselen, dus we worden wel gewaardeerd."*

Jongen (13): *"Sommige meisjes sporten niet en andere weer wel, daar zie ik geen verschil in. Net als bij jongens, dus of je een meisje of jongen bent maakt niet uit."*

Een kleine kanttekening hierbij is dat tijdens de observaties bij de verschillende sportactiviteiten nooit sprake was van een gemixt team tijdens een voetbalactiviteit. Er waren altijd jongensteams en één à twee meiden teams.

Desondanks bestaat ook hier ambiguïteit over, een grote meerderheid ziet geen verschil in het sporten tussen jongens en meiden, het is belangrijkste motief om iemand in- of uit te sluiten hangt samen met zijn of haar persoonlijke sportieve vaardigheden. Etniciteit speelt eveneens nauwelijks een rol bij de bevindingen vanuit de interviews met de VMBO leerlingen:

Meisje (13): *"Nee, want onze school bestaat wel uit best wel veel buitenlanders, dus dat is niet echt een probleem."*

Deze beelden worden nog eens onderbouwd door de bevindingen tijdens de observaties. Hieruit blijkt dat wanneer het niveau verschil kleiner is tussen meiden en jongens, (bijvoorbeeld bij de sportacademie) er meer gemixt gesport wordt en ook de sociale omgang tussen meiden en jongens positief verandert. Onderstaande observatie is verricht tijdens de sportacademie les toen er een handbal les werd gegeven.

Tijdens de sportacademie les wordt het verschil meisje/jongen kleiner. Bij het handballen wordt iedereen betrokken, de bal wordt rondgespeeld waarbij nagenoeg iedere speler in het team (teams zijn gemixt) betrokken wordt bij een aanval. De teams die gevormd zijn door de leraar worden ook echt teams en als er niet gespeeld wordt zijn alle spelers druk aan het discussiëren hoe ze de volgende wedstrijd beter kunnen spelen. Ook voor en na de les gaan de jongens en meiden met elkaar om alsof er geen verschil bestaat. Er ontstaan geen zo gezegde kampen, maar de meeste leerlingen praten met elkaar ongeacht het meiden of jongens zijn. Zodra ze uit de gymzaal lopen is dit 'over' en gaan ze in kleine heterogene groepjes naar de volgende les of richting huis.

In tegenstelling tot bij de reguliere gymlessen, zijn de leerlingen die in de sportacademie zitten of veel meedoen met alle andere sportactiviteiten prominent aanwezig. Meiden en jongens die minder sportief zijn aangelegd worden tijdens de gymlessen niet of nauwelijks betrokken door de groep actieve sporters. Anderzijds keren de minder sportactieve leerlingen zich ook tegen het sporten door tegenstrijdig gedrag te vertonen dan wat de docent van ze vraagt; niet actief mee te doen in de les en meer met andere activiteiten bezig zijn dan met de sportactiviteiten.

Insluiting:

Insluiting is voor de VMBO leerlingen moeilijker vatbaar dan de uitsluitingprocessen. Op het moment dat je dit rechtstreeks bevroegt krijg je antwoorden als:

Jongen (13): *"Ik hoor er gewoon bij!"*

Op een vervolgvraag, "waar hoor je dan bij?" wordt het ineens veel lastiger. "*Bij de sporters*" was vaak het antwoord. En de sporters zijn dan de leerlingen die vaak deelnamen aan de verschillende sportactiviteiten op het Via Nova College en goed genoeg worden bevonden om hier ook aan mee te mogen doen. Schrijnend is het dat dit geen formele regel is, maar dat minder sportieve leerlingen die een poging wagen om mee te doen bij een sportactiviteit, door de andere leerlingen hierbij nauwelijks worden betrokken.

Foto 5: Persoonlijke sport competenties zorgen voor in- en uitsluiting

Foto 6: Sportklas leerlingen helpen andere leerlingen tijdens de verschillende sportactiviteiten

Foto 7: Een Marokkaans meisje staat op doel, met op de achtergrond het FC Utrecht stadion

5.6. "De Marokkanen bij elkaar, tegen ons."

Zoals eerder aangehaald is de etniciteit, of ouderlijke achtergrond van de leerlingen wisselend. Daarom is ook de vraag gesteld hoe de leerlingen het vinden om met leeftijdsgenoten te sporten met een andere etniciteit. Over het algemeen stelde de leerlingen het volgende:

Meisje (13): *"Gemixt sporten is fijner, dan kan je dingen over andere culturen te weten komen."*

Jongen (13): *"Eerst zat ik op de voetbalclub HMS, allemaal Marokkanen die allemaal slecht waren, allemaal geruzie enzo en schelden tegen elkaar. Toen ben ik naar een andere vereniging gegaan, daar waren gewoon Marokkanen en Nederlanders onder elkaar en die konden goed met elkaar omgaan, toen ben ik daar gaan proberen en dat beviel wel en toen ben ik bij die club gegaan."*

Meisje (15): *"Ik wil niet in een team met alleen maar Marokkanen, dan kan het verkeerd gaan, weet je. Dan kan het uit de hand lopen, ik sport liever gemixt, het is voor mij ook niet belangrijk van welke afkomst iemand is."*

Maar er werd ook vaak gesteld dat het over het algemeen niet uitmaakte met wie er gesport werd en/of welke afkomst diegene had, maar dat het sporten zelf het belangrijkste was:

Meisje (13): *"Welke afkomst iemand heeft boeit mij niet echt, het maakt niet echt zoveel uit."*

Jongen (13): *"Als we voetballen, voetballen we gewoon, wie er meedoet maakt niet uit het gaat om het voetballen."*

Meisje (13): *"Ik zie niet echt een verschil, want uiteindelijk ben je gewoon aan het voetballen en daar gaat het om."*

Voorbeelden die de leerlingen gaven van situaties waar de etniciteit soms een rol speelde en hoe er dan naar gehandeld werd vormden nooit een obstakel om wel of niet te (kunnen) sporten:

Meisje (13): *"Ja, bijvoorbeeld bij een barbecue, dan moeten ze wel denken dat soort vlees mogen ze niet, maar daar houden ze wel rekening mee en je hebt soms ook volgens mij van die Marokkaanse meisjes die niet met een korte broek mogen sporten, dan doen ze altijd een legging eronder."*

Jongen (13): *"Nee, mij maakt het niet echt uit. Want ik vind het wel fijn dat het team bijvoorbeeld niet helemaal Grieks of Turks is, want dan gaan ze die taal ook spreken. En ik kan er dan niks van verstaan. Soms heb ik zo*

iets van ik sta er bij kunnen jullie ook Nederlands praten, niet dat ik iets tegen ze heb, maar soms is dat wel een beetje irritant. Dan vraag je jezelf toch af, praten ze nou over mij?"

Meisje (13): *"Bij ons heb je een meisje die dat eigenlijk niet mocht douchen van haar ouders en die was volgens mij Grieks of Macedonisch. Maar dan wachten we of wacht zij wel netjes. We zijn een team dus we gaan met z'n allen terug."*

Maar er waren ook voorbeelden van situaties waarin de etniciteit wel naar voren kwam. Meestal ligt hier beeldvorming aan ten grondslag, zoals in de volgende citaat:

Jongen (13): *"Vaak hoor je bijvoorbeeld van Nederlanders: 'daar heb je weer een team met van die Marokkanen'."*

Jongen (13): *"Ik heb bijvoorbeeld ook veel Marokkanen in het team en dan zeggen ze: 'weer die Marokkanen, die spelen vies'."*

Op straat en in andere situaties wanneer er teams gevormd worden, bijvoorbeeld in de gymles is de etniciteit een scheidingsmiddel en zie je vaak dat er op basis van de afkomst een team wordt gemaakt.

Jongen (13): *"Op straat speel ik meestal gewoon met de jongens die er zijn, maar anders speel ik met hem [wijst een jongen aan] en de teams worden gewoon automatisch gevormd, de Marokkanen bij elkaar, tegen ons (Nederlanders)."*

5.7. "Ach het blijven boefjes".

Deze paragraaf bestaat uit twee delen. Het eerste deel staat in het teken van de antwoorden van de VMBO leerlingen en het tweede gedeelte gaat in op de observatie periode, maar is gebaseerd op gesprekken met de sportdocenten van de VMBO school. Omdat er tijdens de interviews en de observatie is gebleken dat de VMBO leerlingen zelf nauwelijks inzien of ze gestigmatiseerd worden en dit wel nadrukkelijk terug kwam vanuit de docenten, is er besloten dit thema op deze manier te beschrijven.

Het beeld van de VMBO leerlingen omtrent hun stigmatisering is beperkt, wat wel duidelijk naar voren kwam is de vergelijking tussen leeftijdsgenootjes op de Havo en het VWO onderwijs. Hieronder volgen enkele citaten waarin dit duidelijk naar voren komt:

Jongen (13): *"Omdat de Havo en VWO-ers meer huiswerk hebben, hebben ze minder tijd om te sporten."*

Meisje (13): *"Ja, kijk naar mijn broer, die doet Havo en in de eerste drie jaar kon hij gewoon normaal voetballen, toen moest hij examens doen en moest*

hij eraf. Het ging echt niet samen, school en voetbal voor hem.”

Jongen (13): *“Ik heb een vriend die woont ongeveer naast mij en die doet gymnasium en hij is echt slim. Hij heeft veel huiswerk en is niet heel vaak buiten. Hij moet veel leren, veel toetsen en heeft weinig tijd voor zichzelf. Dus ook weinig tijd om te sporten.”*

Het onderstaande citaat toont aan dat minder sporturen op school ook een verklaring kan zijn waarom Havo en VWO leerlingen juist vaker lid zijn van een sportvereniging, volgens de VMBO leerlingen:

Meisje (14): *“Havo en VWO-ers sporten minder op school, die moeten meer tijd besteden aan andere vakken zoals Engels en geschiedenis en als ze dan toch willen sporten dan moeten ze lid worden van een vereniging. Dat is het verschil waarom VWO en Havo leerlingen waarschijnlijk vaker sporten bij een sportvereniging.”*

In de observaties kwam de stigmatisering soms ook aan de orde, in het onderstaande voorbeeld geven de VMBO leerlingen hun mening over leerlingen van andere (Havo/VWO) scholen (deze observatie is verricht tijdens een scholen voetbaltoernooi):

Terwijl we als groep wachten op de sportdocenten die de team programma boekjes aan het ophalen zijn raak ik in gesprek met een groepje eerste jaars. Mij is het woord 'snoepies' ten oren gekomen en ik vraag aan ze wat dat betekent. 'Snoepies, zijn de andere leerlingen'. Als ik vraag hoe je het verschil ziet en waar ze op doelen, dan antwoorden ze: 'dat kan je aan hun loop en koppies zien', gelijktijdig springt er een andere jongen in de conversatie en roept: 'we eten ze straks op net als dit broodje, hap!'. Hiermee bedoelen ze Havo en/of VWO leerlingen mee die zich 'anders' gedragen als zij zelf.

Ook bij het meidenvoetbal (meiden school voetbaltoernooi) kwamen dergelijke situaties naar voren. Hier betrof het een voetbalwedstrijd tegen een VWO school:

De eerste wedstrijd wordt gespeeld tegen het Christelijk Gymnasium Utrecht (CGU) en de eerste reacties van de meiden als ze horen dat dit de tegenstander is: 'die zijn wel slim hoor', 'die spelen toch in hockey outfit, met rokjes' en 'ze zijn er weer met die hockey dingen, vorig jaar waren ze ook al zo'.

Beide voorbeelden, ook versterkt door de eerdere interview citaten, tonen aan dat er volgens de VMBO leerlingen wel degelijk een verschil bestaat tussen VMBO leerlingen en de andere leeftijdsgenootjes op Havo en/of VWO scholen. Op sportief gebied komt dit vooral tot uiting doordat dit verschil benoemd wordt door de VMBO leerlingen aan de hand van andere kenmerken, zoals opleidingsniveau en gedragskenmerken. Het verschil in sportbeoefening is volgens de VMBO leerlingen te wijten aan het huiswerk van de Havo en VWO scholieren en de daarmee samenhangende tijdsdruk. Tegelijkertijd kan het ook zo zijn doordat de Havo en

VWO leerlingen minder op school sporten, ze daardoor eerder lid zijn van een sportvereniging. In het volgende hoofdstuk, de analyse en verdieping wordt hier uitvoerig op ingegaan.

Sportdocenten

De voorbeelden in deze paragraaf komen uit de observaties periode, waarin er ook vaak gesproken is met de sportdocenten en hun mening over het sporten door de leerlingen op een VMBO school en het VMBO onderwijs breed gezien aan bod kwam. Omdat hier in eerste instantie niet de focus lag, maar er wel interessante informatie uit voortkwam is dit ook meegenomen tijdens de analyse van de observaties. Vanuit de leerlingen bleek het moeilijk om in te gaan op het onderwerp stigmatisering, terwijl het bij de docente regelmatig ter sprake kwam. Om die reden worden deze resultaten in deze paragraaf gepresenteerd.

Al in het eerste oriënterende gesprek over de uitvoer van mijn onderzoek op de desbetreffende VMBO school kwam de stigmatisering van VMBO leerlingen aan de orde. In dit gesprek vertelde de sportcoördinator over de visie van de school en dan met name over het sportbeleid van de instelling. Er werd gevraagd naar de gedachte van het 'Feel Good' programma omdat er uiteindelijk tijdens dit programma geobserveerd ging worden:

Achterliggende gedachte is het groot stedelijke probleem dat het VMBO en ook de wijk Leidsche Rijn met zich mee draagt. De sportcoördinator wil dit veranderen in een positief beeld en zodoende betrokkenheid in de wijk creëren, zo zegt hij dat als er zeven jongeren uit de wijk naar school gaan in een andere wijk, de school het slecht doet. 'Wij ambiëren een positief beeld van de school waar de jongeren graag komen en waardoor de school goed aangeschreven staat. Dit willen we ondermeer bereiken met het 'Feel Good' programma en dat doen we door actieve partners te zoeken in de vorm van (sport) verenigingen en instanties die bereidt zijn enkele opeenvolgende weken lessen te verzorgen voor de scholieren om zo die betrokkenheid te creëren'.

Het beeld van de school in de wijk is negatief te noemen. Vanwege enkele incidenten is het lastig om dit positieve beeld in de wijk te realiseren. Mede door die reden zitten er relatief gezien ook weinig leerlingen uit de wijk Leidsche Rijn, ten opzichte van andere wijken uit de stad. Door het 'Feel Good' programma tracht de school de verbinding met de wijk te zoeken om zodoende een positiever beeld in de wijk te krijgen en onder de stigmatisering van de VMBO instelling uit te komen.

Ook tijdens verschillende sportactiviteiten kwam de stigmatisering naar boven. De sportdocenten hebben het hier regelmatig over en doen er alles aan om de stigmatisering de boventoon te laten voeren. In nagenoeg alle gevallen willen ze het beeld of imago van de school niet beschadigen en het gestigmatiseerde beeld ontkrachten. Voorafgaand aan een externe sportactiviteit bespreken ze onderling hoe ze dit kunnen bewerkstelligen en achteraf evalueren ze de gegevens. In onderstaand voorbeeld worden deze kwesties door een van de sportdocenten verwoord:

De docent zegt dat er 'in het verleden een enkel incident heeft plaats gevonden tijdens zulke sportdagen'. Afgelopen maandag is namelijk een meisje wat eigenlijk ook bij de (voetbal) wedstrijdselectie zat, tijdens een atletiek activiteit van 'Mission Olympic' in gevecht geraakt met iemand van een andere school. Op zulke momenten baal ik want we krijgen vaak de zwarte piet toegespeeld terwijl wij in dit en eerdere gevallen niet de eerste klap uitdeelde. De leerlingen zijn vaak niet de eerste die zich roeren, wel wordt er door de leerlingen heel snel op zulke dingen ingegaan en vormen de leerlingen gezamenlijk een blok: ze komen voor elkaar op en zijn dan ook bereid om klappen uit te delen. Daarom wil ik ervoor zorgen dat dit niet kan gebeuren door de leerlingen nu en aanstaande vrijdag, door ze apart en rustig langs de kant te hebben, zodat er geen aanleiding kan zijn en we moeten het ook niet op gaan zoeken. Ik hoop dat dit ook doorwerkt in het veld en dat de leerlingen zich gedragen.

Na afloop van de sportevenementen wordt het gedrag van de leerlingen geëvalueerd zodat er lering uit getrokken kan worden:

De leerlingen hebben zich voorbeeldig gedragen, in tegenstelling tot sommige voorgaande toernooien, al vereist het wel scherpe regels en oplettendheid van ons. Er is echter wel een klacht geweest omdat een van de leerlingen op een prullenbak heeft gezeten, maar daar lachen de docenten om.

Een opmerking van een leerling die 'kanker' zei en waarover een klacht was, werd eveneens gebagatelliseerd omdat de docenten zelf ook arbiter waren bij andere wedstrijden en ze dat woord vaak genoeg om hun heen gehoord hebben.

Door de sportdocenten wordt dan ook gesteld dat:

Het gedrag van de VMBO leerlingen wordt onder een loep uitvergroot. 'Zelf hebben wij 1 docent als begeleider per team, terwijl andere één docent meenemen en oudere jaars de verantwoording over een team geven, daarnaast letten we uiterst scherp op, we laten ze minimaal in contact komen met andere leerlingen (buiten de wedstrijden) en ze mogen zonder toestemming nergens heen'.

Af en toe bevestigde de sportdocenten het gestigmatiseerde beeld ook, zoals de directeur al stelde:

Als afsluiting zeggen de docenten tegen elkaar: 'het kan dus wel met 35 VMBO leerlingen op stap, als je maar duidelijk bent en de regels naleeft. Gisteren heb ik ze dit al verteld en je ziet hoe het is gegaan'. 'Ach het blijven boefjes', 'ja, het blijven VMBO leerlingen'.

Foto 8: De prijzenuitreiking van OlympiaNova, een sportactiviteit door en voor de hele school, geïnspireerd op de Olympische spelen

Foto 9: Sport verbreedert, de meidenteams tonen belangstelling voor elkaar

Foto 10: Sportklas leerlingen bezig met de organisatie van sport tijdens een gymles

Foto 11: Sport is ook leren samenwerken, deze foto is een grappig voorbeeld

Foto 12: Een van de sterspelsters in actie

6. Analyse, de verbinding tussen empirie en theorie

In het voorgaande hoofdstuk zijn de empirische resultaten gepresenteerd, die tot stand zijn gekomen uit de meningen, inzichten en betekenissen van leerlingen uit het VMBO onderwijs. Dit hoofdstuk zal in het teken staan van de analyse en interpretatie van deze onderzoeksresultaten. Om dit te structureren wordt er gebruik gemaakt van het arenamodel, die door Verweel is omschreven als *“de dynamische in- en uitsluitende structuur inclus de regelgeving, die functioneert als concentratiepunt voor de competitieve interactie van die praktijken”* (Verweel, 1987: 96).

De eerste paragraaf zal in het teken staan van context waarin de leerlingen van de VMBO onderwijsinstelling zich bevinden. Als deze helder is, kunnen de betekenissen aan de hand van de drie perspectieven van Martin (1992) geanalyseerd worden, wat zal gebeuren in de tweede paragraaf. De derde paragraaf gaat in op de onderlinge machtsverhoudingen en onderhandelingen over de betekenissen, ofwel ‘contested meaning’ (Parker, 2000).

6.1. ‘VMBO als afvoerputje’

Betekeningen worden gevormd door een **context** waarin een individu zich bevindt, zo ook bij de VMBO leerlingen. Om deze betekenissen te kunnen achterhalen is het van belang om te begrijpen dat een individu zich in verschillende contexten kan bevinden, bijvoorbeeld op de VMBO school, een sportvereniging of een straatvoetbalpleintje in de buurt.

De Gemeente Utrecht heeft met haar beleid een bepaald doel voor ogen, de vraag is of deze overeenkomt of verschilt met de betekenisgeving vanuit de VMBO leerlingen. Daarom wordt in deze studie getracht te achterhalen welke betekenissen de VMBO leerlingen geven aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht.

De onderzoekscontext kan gezien worden als de organisatie van het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht in het algemeen, welke wordt bepaald door verschillende actoren die op hun beurt een eigen context bezitten. De VMBO leerlingen zijn één van deze actoren en geven betekenis aan de context die van invloed is op de organisatie van het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht. Vanuit de VMBO leerlingen kan consensus bestaan binnen de context, derhalve kan er ook binnen subculturen of individueel niveau betekenis gegeven worden aan de organisatie van het structurele sportaanbod. In deze context beschrijving wordt dit vanuit de perspectieven van de VMBO leerlingen beschreven.

Om de onderzoekscontext en de perspectieven vanuit de VMBO leerlingen te kunnen duiden zijn de onderzoeksresultaten van wezenlijk belang. In eerste instantie gaat het bij de organisatie van sport en bewegen om de betekenis van sport in het algemeen. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de VMBO leerlingen het belangrijk vinden om te sporten en bewegen en dat sporten voor veel leerlingen een belangrijk en structureel onderdeel van hun dagelijks bestaan is. Dit resultaat ligt in lijn met de gedachte van de Gemeente Utrecht.

De leerlingen hechten daarbij vooral belang aan gezondheidsmotieven, maar ook aan onderlinge samenwerking en aan een bepaald doel wat ze uiteindelijk willen bereiken. Dit is vergelijkbaar en komt overeen met de eerder gepresenteerde onderzoeken van Bouwknegt (2009) die haar bevindingen relateert aan eerdere onderzoeken van o.a. Buisman, 1995;

Busby, 1997; Frelief & Janssens, 2007; SCP, 2003 en Wann, 1997. Hierbij worden door de onderzoekers dezelfde motieven beschreven als door de VMBO leerlingen:

1. Sociale motieven (bv. contact met vrienden of vriendschap opdoen)
2. Nuttigheidsmotieven (bv. gezond en fitheid)
3. Bewegingsmotieven (bv. beweging, het hebben van een uitlaatklep en spanning)
4. Leermotieven (bv. dingen aanleren en bereiken).

Een ander belangrijk punt in de organisatie van het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht is de stigmatisering en/of categorisering van (doel)groepen in het algemeen en het VMBO onderwijs in het bijzonder. Van Daalen (2010) concludeert in haar onderzoek naar de stigmatisering van het VMBO onderwijs dat dit wordt aangeduid als '*afvoerputje*' van het onderwijs en dat de leerlingen van het VMBO onderwijs worden geportretteerd als slechtste en meest problematische. Ad van Andel (ambassadeur van het VMBO onderwijs) bevestigt dit beeld en stelt daarbij dat de werknemers binnen het VMBO onderwijs dit beeld ook niet trachtten te ontcrachten.

Ditzelfde gegeven is ook meermaals bekrachtigd gedurende de observaties tijdens de onderzoeksfase. Het eerste opvallende onderzoeksresultaat is dat het gestigmatiseerde beeld van de VMBO leerlingen, door de school en de sportdocenten bevestigd wordt en de organisatie van het 'Feel Good' programma daar mede van afhankelijk is. Om een goed beeld neer te zetten binnen de wijk van de VMBO school en de leerlingen wordt er gezocht naar samenwerkingsverbanden binnen de wijk om betrokkenheid te creëren. Daarnaast werkt dit door in de organisatie van de externe sportactiviteiten bij de docenten. Zij zijn zich bewust van het negatieve imago van de VMBO leerlingen en proberen dit negatieve beeld tijdens deze activiteiten te ontcrachten. Desalniettemin wordt het gedrag van de VMBO leerlingen door anderen vaak onder een loep bekeken en uitvergroet en liggen er vooroordelen ten grondslag aan de omgang met deze groep leerlingen. Onderling geinen de docenten hier wel eens over, maar naar buiten toe proberen ze dit negatieve imago te ontcrachten. De VMBO leerlingen zijn hier zelf totaal niet mee bezig en lijken tijdens deze levensfase weinig idee te hebben van het gestigmatiseerde beeld wat bestaat over VMBO onderwijs en haar leerlingen.

Stigma, categorisering en participatiepatronen hangen nauw samen met in- en uitsluiting binnen de sport. Verscheidene onderzoekers (o.a. Elling, 2002; Janssens et.al., 2003; Van der Meulen, 2003) hebben de in- en uitsluiting binnen de sport nader bekeken en gesteld dat deze nog steeds gestructureerd wordt door sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding en seksuele voorkeur (harde factoren) en cultuur, regels, tradities, waarden en opvattingen (zachte factoren) (Elling, 2007). Echter zij, concluderen ook dat de toegankelijkheid van 'de' sport in zijn geheel toeneemt, wat niet wil zeggen dat iedereen zich er even 'thuis' voelt en dat ook niet iedereen even 'welkom' is binnen de sport (o.a. Elling 2007).

Opvallend punt welke enkele keren in de interviews, maar vaker tijdens de observaties naar voren kwam, betreft de in- en uitsluiting naar etniciteit. De voorkeur van het gemixt sporten kwam vooral naar voren bij het sporten in verenigingsverband en tijdens schoolactiviteiten waarbij de sportdocent de indeling maakt (georganiseerde sport). Is dit niet aan de orde, bijvoorbeeld bij het voetballen op straat of als leerlingen een eigen team mogen

samenstellen bij de sportactiviteiten op school, dan worden er hoofdzakelijk groepen gevormd met leerlingen met dezelfde etnische achtergrond. Dit verschijnsel komt vaker aan de orde bij de jongens dan bij de meiden en kan beschreven worden als een soort van natuurlijke selectie. 'Niets meer en niets minder', want de jongeren hechten hier geen waarden aan en geven er geen betekenis aan. Het verschil in ethische zin doet er volgens de leerlingen simpelweg niet toe.

Als we dit verschijnsel naast de ideeën over sociaal kapitaal leggen dan sluiten de denkbeelden van de VMBO jongeren over het sport verenigingsleven dichter aan bij de betekenis die Putnam (2000) en Verweel (2005) geven aan sociaal kapitaal. Alleen heerst er een sterk onderscheid tussen de formele en de informele netwerken. Dat wil zeggen dat de VMBO leerlingen zelf aangeven liever gemixt te sporten en dat dit ook sociaal kapitaal oplevert in een formele setting waardoor er '*bridging*' plaatsvindt. Maar dat er in informele setting vaak een beroep wordt gedaan op '*bonding*'; het versterken van de eigen etnische groepsidentiteit.

Naar aanleiding van de resultaten kan gesteld worden dat in- en uitsluiting bij de VMBO leerlingen vooral plaatsvindt op basis van het bezitten van de juiste persoonlijke sportieve vaardigheden, meer dan dat dit wordt gedaan op basis van sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding en seksuele voorkeur (al is de laatste niet aan de orde geweest). Kanttekening bij bovenstaand punt is dat er in een informele setting een 'natuurlijke' scheiding plaatsvindt, bijvoorbeeld op basis van etnische achtergrond.

Gekeken naar de formele setting vindt er wel in- en uitsluiting plaats. Denk bijvoorbeeld aan jongens- of meidenvoetbal en verschillende leeftijdsklassen, maar uiteraard ook op basis van persoonlijke sportieve vaardigheden. Dit sluit o.a. aan bij het onderzoek van Verweel (2007), Respect in en door sport en kan daarnaast aangehaakt worden op de stelling van Elling (2007) dat '*de toegankelijkheid van 'de' sport in zijn geheel toeneemt, maar dat niet iedereen zich er even 'thuis' voelt en dat ook niet iedereen even 'welkom' is binnen de sport.*

6.2. 'Sport is mijn alles'

De context heeft invloed op de **betekenissen** die de leerlingen van de VMBO onderwijsinstelling geven aan toeleiding richting het structurele sportaanbod. Er kan consensus bestaan, maar er kan ook verdeeldheid heersen op (sub)groepsniveau of tussen individuen. Dit gegeven wordt in deze paragraaf beschreven aan de hand van de organisatiecultuurtheorie van Martin (2002). Haar theorie is van origine bedoeld om de processen binnen een organisatiecultuur te verklaren, maar kan ook als analysemodel gebruikt worden om overeenkomsten en/of verschillen in betekenisgeving weer te geven. Martin (2002) maakt hierbij onderscheid tussen het integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief.

Integratieperspectief

Bij het integratieperspectief ligt de focus op de culturele manifestaties die consistente interpretaties inhouden, meestal rondom bepaalde gedeelde waarden. Het perspectief gaat uit van consensus in een organisatie en omdat het belangrijk is om de grenzen van een 'organisatie' te bepalen, zal dat de eerste stap in deze paragraaf zijn.

De empirische resultaten zijn verkregen bij één VMBO school, dit vormt in zekere zin een grens binnen dit onderzoek. Echter wil dit niet zeggen dat de resultaten niet in een bredere context geplaatst kunnen worden. Zo kunnen de processen rondom de betekenisgeving aan toeleiding richting het structurele sportaanbod, die maatschappelijk en wetenschappelijk relevant zijn, voor andere partijen zichtbaar gemaakt worden.

Wanneer er gekeken wordt naar de resultaten vanuit het integratie perspectief, dan blijkt er niet vaak gedeelde consistentie te bestaan onder de geïnterviewde VMBO leerlingen. Hooguit bij de betekenis van sport zoals in de vorige paragraaf over de context beschreven. Een mogelijke verklaring daarvoor zijn de vele verschillen tussen de leerlingen. Van Daalen (2010) geeft in haar boek aan dat er een enorme gelaagdheid bestaat tussen de leerlingen op het VMBO onderwijs. Logisch ook als je bedenkt dat het VMBO onderwijs over het algemeen uit vier verschillende leer(traject)niveaus bestaat: basisberoepsgerichte leerweg, kader beroepsgerichte leerweg, de theoretische leerweg en de gemengde leerweg. In de onderbouw (eerste twee jaar) is deze scheiding nog niet doorgevoerd, maar in de bovenbouw is dit wel aan de orde. Wellicht dat dit het gebrek aan consensus verklaart, maar het is niet de bedoeling dat vast te stellen met dit onderzoek.

Differentiatieperspectief

Het differentiatieperspectief kijkt naar consensus op lager gelegen niveaus, ook wel subculturen genoemd, waarbij de focus ligt op de cultuurverschillen tussen deze subniveaus. Op basis van de resultaten kan er gesteld worden dat er een aantal subculturen aan de orde zijn binnen de organisatie van de VMBO school.

De meest voor de hand liggende subcultuur binnen de betreffende VMBO school zijn de sportactieve leerlingen, die dus ook deelnemen aan de sportactiviteiten binnen het 'Feel Good' programma. Ter illustratie: er bestaat ook een dansgroepje en een aantal technisch aangelegde leerlingen die tijdens het 'Feel Good' programma bezig zijn met hun eigen passie. De interviews zijn afgenomen bij de sportactieve leerlingen, maar er zijn meerdere algemene observaties gedaan in de school en ook tijdens de reguliere gymlessen.

Omdat de focus ligt op de sportactieve leerlingen wordt er in dit onderzoek niet teveel uitgeweid over de subculturen buiten de sportactieve leerlingen. Echter bestaan er binnen de sportactieve leerlingen ook verschillende subculturen.

Zo zijn er vrienden of vriendinnengroepjes die, indien mogelijk, samen sporten tijdens het 'Feel Good' programma. Er zijn sportacademie leerlingen die extra en verdiepende sportlessen krijgen. Je hebt het meidenvoetbalteam die twee keer per week buiten school uren getraind worden door de docenten, waar de bredere selectie van het jongensvoetbalteam tegenover staat.

Daarmee kan aangesloten worden bij het punt van Verweel en van Wolterbeek (2011), zij stellen dat in de sport alles draait om identiteiten en dat je door sport je eigen identiteit kan bepalen. Zo ook op het VMBO onderwijs, verschillende leerlingen zijn intensief bezig met sport en behoren tot verschillende (sport) subculturen, waarmee identiteiten gevormd

worden en ook als zodanig beschouwd worden. Het meest treffende voorbeeld kan beschreven worden aan de hand van een simpel citaat: *“Ik hoor er gewoon bij”*. Dit vertelde een jongen toen we het over in- en uitsluiting hadden. Op de vraag waar hij dan bij hoorde zei hij: *“bij de sporters”*.

In- en uitsluiting is daarmee nauw verbonden aan de subculturen zoals deze bestaan op de VMBO school. Zoals Elling (2007) aangeeft is dit voor een deel te verklaren omdat er ook zelfuitsluiting bestaat: als een leerling ergens zelf niet bij willen horen. Dit is sterk het geval bij leerlingen die bijvoorbeeld in een toneelgroepje zitten of bij de niet sportactieve leerlingen. Die kiezen er bewust voor om niet deel te nemen aan de sportactiviteiten, maar kiezen bewust voor een andere activiteit, zo zijn er nog tal van voorbeelden te geven.

Consensus op subcultureel niveau op het gebied van in- en uitsluiting is vooral aan de orde bij de leerlingen die ‘erbij’ horen. Leerlingen horen binnen een bestaande subcultuur, bijvoorbeeld de meiden die onderdeel zijn van het meidenvoetbalteam. Deze consensus is gebaseerd op persoonlijke sportieve competenties (Elling, 2004), waarbij leerlingen die niet goed genoeg zijn, zonder pardon, niet in het team komen en ook vaak buitengesloten worden tijdens de gymlessen of andere sportactiviteiten.

Fragmentatieperspectief

Dit perspectief gaat uit van het individu, waarbij ambiguïteit in betekenisgeving de kern is van de zienswijze vanuit het fragmentatie perspectief. Veruit de grootste ambiguïteit binnen de onderzoeksresultaten kwam terug bij betekenisgeving aan het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht.

Binnen de verschillende subculturen bestaat ambiguïteit onder de betekenisgeving aan het belang van een sportvereniging en toeleiding richting het structurele sportaanbod. Daarnaast heerst er bij enkele leerlingen consensus, maar komen deze niet uit dezelfde subculturen. Bijvoorbeeld bij de betekenis aan het belang van een sportvereniging: daar wordt de gezelligheid van een vereniging gewaardeerd, de toegang tot en deelnemen aan de landelijke competitie, het leren van nieuwe vaardigheden en het realiseren van gestelde doelen.

Alle respondenten gaven andere betekenissen aan het belang van het lid zijn bij een sportvereniging, maar enkele betekenissen overlappen elkaar wel. Naast dit verschil in betekenisgeving waren er ook leerlingen die geen belang hechtten aan het lidmaatschap van een sportvereniging, terwijl er wel consensus was over het belang van sporten en bewegen.

Een ander thema zoals vastgesteld binnen de resultaten waar veel ambiguïteit over bestond onder de VMBO leerlingen is het begrip toeleiding.

In een eerder uitgevoerd onderzoek binnen de beleidsafdeling en uitvoerende tak van de Gemeente Utrecht, stelt van Luxemburg (2010) dat succesvolle toeleiding aan drie randvoorwaarden moet voldoen:

1. De afstand tot een sportvereniging moet niet te ver zijn.
2. De financiële drempel moet niet te hoog zijn.
3. Een ‘warme’ overdracht is noodzakelijk.

Essentieel is dus de samenwerking tussen school, welzijn en de sportvereniging en dan nog biedt dit geen garanties.

De resultaten van de leerlingen van het VMBO onderwijs laten zien, dat het belangrijkste aspect bij toeleiding richting het structurele sportaanbod de hulp van familie en vrienden is. Daarnaast spelen sportprofessionals een belangrijke rol en vindt toeleiding plaats bij sportstimuleringsprojecten waar de verenigingen zelf actief aanwezig zijn. Bij de laatste twee punten nemen familie en vrienden echter wel een belangrijke plaats binnen het proces van de toeleiding in.

Reflecterend naar de beleidsuitgangspunten van de Gemeente Utrecht kan dit opgevat worden als de 'warme' overdracht waar in beleidstermen over gesproken wordt. Met daarbij de kanttekening dat het echt moet gaan om personen die nauw betrokken zijn bij de sportvereniging of nauw verbonden zijn met de sport in het algemeen.

Het eerste punt, de afstand tot de sportvereniging, wordt door de empirische resultaten ontkracht of moet iets genuanceerder omschreven worden: een leerling wordt inderdaad geen lid als de sportvereniging te ver weg is, maar dit betekent niet dat de leerling geen lid van een andere vereniging wordt. In de meeste gevallen wordt er namelijk naar een alternatief gezocht. Het tweede punt is totaal niet benoemd door de leerlingen en lijkt daardoor geen randvoorwaarde. Echter in het onderzoek van Bouwknecht (2009) werd dit ook niet benoemd, maar wel aangehouden als randvoorwaarde omdat het inkomen van de ouders 'natuurlijk' wel een rol speelt. Binnen de context van de Gemeente Utrecht speelt de U-pas mee, die maakt het makkelijker om te sporten voor kinderen waarvan de ouders een laag inkomen hebben.

Naast de drie randvoorwaarden waar succesvolle toeleiding aan moet voldoen, zitten er bij toeleiding richting het structurele sportaanbod ook nog een aantal hobbels op de weg waardoor VMBO leerlingen niet aan sluiten bij een sportvereniging: de afstand, de vraag aanbod verhouding en de aanwezigheid van scouts.

De eerste hobbel, de afstand is volgens de empirische resultaten nauwelijks bepalend voor het lidmaatschap van een sportvereniging, maar wel voor de keuze van een sportvereniging. De vraag aanbod zijde is te verklaren aan de hand van een voorbeeld: op het moment dat een meisje lid wil worden bij een sportvereniging, maar er geen meidenvoetbal team bestaat zal zij ook niet lid worden van een sportvereniging.

Het laatste punt 'scouting' speelt een opmerkelijke rol in de beleving van VMBO leerlingen, toeleiding en het belang van een sportvereniging. Dit komt ongeveer neer op het volgen en selecteren van sporters vanwege waardevolle kwaliteiten die van toevoeging zouden kunnen zijn binnen het selectieteam van een vereniging. Of er kan gescout worden door een andere vereniging van buiten af, die versterking of uitbreiding noodzakelijk acht. In de professionele sportwereld zie je dit veel gebeuren bij betaald voetbal ondernemingen die bijvoorbeeld talenten proberen te 'scouten' in Afrika of binnen het amateur voetbal. Het gaat in deze studie dan niet zozeer om scouting naar professionele teams, maar meer in algemene zin, bijvoorbeeld ledenwerving bij sportverenigingen.

Door redenerend op het belangrijkste onderscheidende motief om aan te sluiten bij het georganiseerde sportaanbod is het wedstrijd of competitieve element waarmee een doel bereikt kan worden, die binnen het anders- of ongeorganiseerde sportaanbod niet behaald kan worden en welke zich uit in de toegang tot de landelijke competitie.

Hiermee wordt bijvoorbeeld de voetbal competitie bedoelt waaraan de leerlingen mee kunnen doen en daardoor hogerop kunnen komen om zodoende hun doelen te bereiken.

Veel leerlingen hebben de droom om profvoetballer te worden en koppelen dat doel aan het voetballen bij een vereniging, want rechtstreeks vanaf de straat wordt niemand profvoetballer. Hier komt ook de voorbeeldfunctie van het profvoetbal om de hoek kijken. Zij spelen immers competitie wedstrijden en daarom 'moet' een VMBO leerling dat ook. Wellicht dat hierdoor het 'scouten' ook zo hoog in het vaandel van de VMBO leerlingen staat.

Ook het samenwerken en het leren van sporttechnische vaardigheden wordt meer in verband gebracht met het georganiseerde sportaanbod dan bij het anders- of ongeorganiseerde sportaanbod. Het ongeorganiseerde of anders georganiseerde sportaanbod is toch vooral voor de 'lol'.

6.3. 'De macht van de VMBO leerling'

Machtsrelaties op het 'veld' van de arena zijn onvermijdelijk indien zich er meerdere actoren bevinden. Net als bij de context zijn de machtsrelaties en/of verhoudingen van invloed op de betekenisgeving en geldt dit andersom ook.

Parker (2000) stelt dat betekenissen voortdurend aan verandering zijn onderhevig en geconstrueerd worden tijdens interactie en communicatieprocessen waar macht en onderhandeling een wezenlijk rol in spelen. Hij noemt dit 'spel' van macht ook wel 'contested meaning'; onderhandelde betekenisgeving, immers proberen actoren gedurende de onderhandeling hun betekenissen en de betekenissen van andere te beïnvloeden om zo de context aan te kunnen passen. (Anthonissen & Boessenkool, 1998)

Binnen de groep van VMBO leerlingen spelen machtsonderhandelingen en verhoudingen op verschillende manieren een rol. De eerste is in wisselwerking met de Gemeente Utrecht. Al zal deze machtsrelatie niet vaak worden uitgesproken, hij bestaat wel degelijk. Het gaat hier om het aanbod van de gemeente en de vraag vanuit de VMBO leerlingen.

De intentie van dit onderzoek geeft het al een beetje weer: de Gemeente Utrecht heeft moeite om de VMBO leerlingen te betrekken bij het structurele sportaanbod of überhaupt om de VMBO leerlingen te betrekken bij de sport. Dit is niet alleen een gemeentelijk probleem, maar geldt voor het hele land (o.a. Stubbe & de Vries, 2010, Middelbeek et al. 2007). De ontwikkelde projecten en programma's zijn mede tot stand gekomen vanuit de vraag van de VMBO leerlingen en kennelijk verschilt de vraag van de VMBO leerlingen met de huidige organisatie van de sport binnen de gemeente.

Daarom kan er gesproken worden van een wisselwerking op het gebied van macht en afhankelijkheid tussen de Gemeente Utrecht en de VMBO leerlingen. In de praktijk komt dit bijvoorbeeld neer op het gerealiseerde 'VMBO in beweging' programma. Dit programma is het resultaat van de bewegingsachterstand onder VMBO leerlingen en geeft weer dat de leerlingen de macht in handen hebben. De Gemeente Utrecht past zich namelijk aan deze situatie aan door een nieuw programma (VMBO in beweging) te realiseren. Andersom geldt

natuurlijk dat de gemeente de macht heeft om dit programma naar haar idee in te vullen en de macht om dit soort programma's überhaupt te realiseren. Belangrijke machtsmiddelen vanuit de Gemeente Utrecht zijn kennis, geld, faciliteiten en haar netwerk.

De tweede machtsonderhandeling speelt zich af tussen de VMBO leerlingen zelf. De betekenisgeving aan in- en uitsluiting op grond van persoonlijke sportieve vaardigheden (Elling, 2004) is tegelijkertijd onderdeel van de machtsverhoudingen tussen de VMBO leerlingen. Diegene met de beste persoonlijke sportieve competenties heeft ook meer macht bij sportieve activiteiten en binnen de sportcultuur van de VMBO school.

Tegelijkertijd bestaat er een machtsstrijd tussen de verschillende subculturen, zoals eerder gepresenteerd, en bij leerlingen die aan willen sluiten bij een subcultuur. In het eerste geval gaat het erom welke subcultuur de beste sportieve vaardigheden bezit en in het tweede geval gaat het erom of een individu de juiste persoonlijke sportieve vaardigheden bezit om in de subcultuur opgenomen te kunnen worden.

De macht die een leerling bezit (binnen de sportcontext) is afhankelijk van zijn persoonlijke sportieve vaardigheden, maar met die macht kan de leerling wel zijn eigen betekenissen en die van andere beïnvloeden.

Een leerling bezit zelf ook macht en kan door middel van zelfuitsluiting (Elling, 2004) bepalen of er meegedaan wordt aan het structurele sportaanbod. Er bestaan tegenwoordig immers tal van andere manieren om te sporten.

Naast de VMBO leerlingen en de Gemeente Utrecht zijn er tal van partijen die de gezamenlijk betekenis geven aan de sportcontext in de Gemeente Utrecht, waarbij iedereen zijn eigen belangen behartigd en tracht de context te beïnvloeden door zijn positie te versterken aan de hand van betekenisgeving. Vanuit die optiek bezien is de macht van de context erg sterk, maar daarbij kunnen de betekenisgeving en de machtsonderhandelingen niet vergeten worden. Echter, voor dit onderzoek is er vooral ingezoomd op de positie van de VMBO leerlingen ten opzichte van het beleid van de Gemeente Utrecht op sportgebied. Hierdoor kunnen er nauwelijks uitspraken gedaan worden over de andere partijen die van invloed zijn op de sportcontext binnen de Gemeente Utrecht, desalniettemin moet niet vergeten worden dat ook deze partijen een bepaalde invloed hebben op de context, betekenissen en de machtsonderhandelingen op het gebied van de organisatie van sport binnen de Gemeente Utrecht. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de sportverenigingen.

Een partij die wel nader belicht dient te worden is de VMBO school zelf. Deze partij bevindt zich in een complexe machtscontext waar nu niet te diep op wordt ingegaan. Wat belangrijk is om te vertellen is dat de betreffende onderwijsinstelling, waar dit onderzoek is uitgevoerd, veel sportactiviteiten organiseert en zich profileert als 'sport' school en dit in de toekomst nog sterker wil benadrukken. Op die manier kan de macht van een VMBO school ook meespelen binnen de context van de machtsrelatie tussen de VMBO leerlingen en de Gemeente Utrecht.

6.4. De arena van sportparticipatie

De huidige organisatie van het structurele sportaanbod en de sportparticipatie in de Gemeente Utrecht kan gezien worden als de arena zoals Verweel deze definieert (Verweel, 1987). Volgens hem zijn binnen deze arena een aantal elementen van belang:

- Het strijdperk waarin de actoren zich bevinden;
- De posities van de verschillende actoren;
- De formele en informele of sociale regels die gehanteerd worden;
- De wapens en vaardigheden die een actor in de strijd gooit;
- De machtsrelaties die tussen de actoren spelen.

In de analyse wordt gesteld dat de context van invloed is op de betekenisgeving en andersom. Daarnaast speelt macht een belangrijke rol in de context en is macht van invloed op de betekenisgeving. Deels zijn de betekenissen die de VMBO leerlingen geven aan toeleiding richting het structurele sportaanbod, te verklaren vanuit de context waarin zij zich bevinden. Deze context is gecreëerd door de Gemeente Utrecht in onderhandeling met de VMBO leerlingen en diverse andere actoren die ook een eigen context bezitten. Vanuit het arenamodel kan de geconstrueerde context gezien worden als het strijdperk of het veld waarin de VMBO leerlingen, de Gemeente Utrecht en de andere actoren zich gezamenlijk manifesteren.

De formele regels zijn (deels) vastgesteld door de Gemeente Utrecht, in de vorm van het sportbeleid (de Nederlandse wet is een ander voorbeeld). Dit wil echter niet zeggen dat de VMBO leerlingen dezelfde betekenissen geven aan het structurele sportaanbod of het beleid van de gemeente. Verweel (1987) stelt dat deze praktijken uit het veld niet direct in verband hoeven te staan met de beleidsprocessen binnen de arena, maar deze wel van invloed kunnen zijn op de beleidsprocessen.

De betekenissen van de VMBO leerlingen zijn geanalyseerd aan de hand van Martin's (2002) cultuurorganisatie model en ingericht naar het integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief. Bezien vanuit het integratieperspectief, bestaat er consensus over de betekenis aan sport vanuit de VMBO leerlingen en ligt deze op één lijn met de beleidsvisie van de Gemeente Utrecht. Vanwege de gelaagdheid binnen het VMBO onderwijs en de verschillen tussen de leerlingen is consensus verder lastig te bereiken.

Er bestaan echter ook subculturen binnen de VMBO onderwijsinstelling die van invloed zijn op de context en de daaraan gerelateerde betekenisgeving. Om een interventie te plegen op het gebied van de organisatie van sport in de Gemeente Utrecht is het noodzakelijk om inzicht te hebben in deze verschillende subculturen en dat de Gemeente Utrecht zich bewust is van deze subculturen.

Voor het individuele niveau geldt hetzelfde, want daar bestaan vooral veel verschillen in betekenisgeving die belangrijk zijn voor de organisatie van sport in de Gemeente Utrecht en de toeleiding richting het structurele sportaanbod. Deze verschillen tonen aan dat er 'meerdere wegen naar Rome leiden' en de betekenissen van de doelgroep aan de georganiseerde en ongeorganiseerde sport binnen de Gemeente Utrecht niet overeenkomt met het vastgestelde beleid.

Deze betekenissen zijn de wapens en vaardigheden van de VMBO leerlingen. De regels worden aan de hand van de betekenisgeving op hun eigen manier geïnterpreteerd. Dit bepaalt de beweegredenen en vertaalt zich uiteindelijk naar concrete acties. De wapens en

vaardigheden van de Gemeente Utrecht betreffen kennis, financiële middelen, haar netwerk, de sportfaciliteiten en het besluitvormingsproces.

Deze wapens en vaardigheden hangen samen met het laatste belangrijke onderdeel van de analyse: macht. De macht in de context is sterk en hierover wordt onderhandeld door verschillende partijen die zo gezamenlijk, maar ook afzonderlijk betekenis geven aan de context. Deze macht hangt nauw samen met de posities die de actoren in nemen of toegewezen krijgen. In dit onderzoek is echter ingezoomd op de context van de VMBO leerlingen en de Gemeente Utrecht. Gezamenlijk bezitten zij een wederzijdse afhankelijke machtspositie, die gekeken naar het verleden, vaak veranderd is en zich in de toekomst verder zal ontwikkelen.

De uiteindelijke invulling van de organisatie van de sport binnen de Gemeente Utrecht staat hier op het spel, idialiter is dit een uitonderhandelde situatie die aansluit bij de perspectieven van de VMBO leerlingen, als wel van de Gemeente Utrecht.

7. De sportvereniging als podium voor talent!

Dit onderzoek heeft als doel inzicht te verkrijgen aan de verhouding tussen het gemeentelijke sportbeleid en de betekenisgeving van VMBO leerlingen aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht. De hoofdvraag luidt:

'Hoe verhouden de betekenissen van de VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod zich tot het lokale overheidsbeleid'

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er een viertal deelvragen opgesteld die eerst beantwoord dienen te worden om een gefundeerd antwoord op de hoofdvraag te kunnen geven. De eerste twee deelvragen zijn meer empirisch van aard en luiden: 'welke betekenissen geven de VMBO leerlingen aan het georganiseerde en anders georganiseerde sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht?' en 'welke betekenissen geven VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod in de Gemeente Utrecht?'. De derde is een meer theoretische vraag: 'in hoeverre is het voor de lokale overheid van belang om de betekenissen die VMBO leerlingen geven aan 'toeleiding richting het structurele sportaanbod' te kennen?' en tot slot is de vierde vraag meer aanbevelend voor de Gemeente Utrecht: 'wat kan de Gemeente Utrecht leren van de gepresenteerde empirisch realiteit?'

De derde is een meer theoretische vraag: 'in hoeverre is het voor de lokale overheid van belang om de betekenissen die VMBO leerlingen geven aan 'toeleiding richting het structurele sportaanbod' te kennen?' en tot slot is de vierde vraag meer aanbevelend voor de Gemeente Utrecht: 'wat kan de Gemeente Utrecht leren van de gepresenteerde empirisch realiteit?'

Het merendeel van de VMBO leerlingen vindt het belangrijk om te sporten binnen het georganiseerde sportaanbod: de sportvereniging. Het belang daarvan hangt samen met het opdoen of verbeteren van hun persoonlijke sportieve competenties of technische vaardigheden. Enkele leerlingen vinden het sporten bij een sportvereniging minder belangrijk omdat ze op school en binnen het anders georganiseerde sportaanbod al genoeg sporten en daarnaast bestaat er een groep leerlingen die niet wenst deel te nemen aan het sportaanbod en past de zogenoemde zelfuitsluiting toe.

De betekenissen van VMBO leerlingen aan toeleiding richting het structurele sportaanbod zijn onder te verdelen in drie categorieën. Toeleiding geschied volgens hen hoofdzakelijk via familie of vrienden, af en toe via sportprofessionals en in mindere mate door sportstimuleringsprojecten. Daarbij komt ook nog dat er in het geval van toeleiding richting het structurele sportaanbod via sportstimuleringsprojecten of de sportprofessionals, dit ook vaak in relatie staat met vrienden of vriendinnen die erbij betrokken zijn.

Vergeleken met de motieven om af te zien van een lidmaatschap bij een sportvereniging uit eerdere onderzoeken moeten deze motieven op grond van de empirische resultaten scherper geformuleerd worden, wat nauw samenhangt met de dialoog tussen de gemeente en de VMBO leerlingen of een doelgroep in het algemeen.

Naast deze bevindingen geven de VMBO leerlingen een opmerkelijke betekenis aan het scouten of gescout worden. Leerlingen koppelen het scouten aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod. Hierbij gaat het niet altijd over de sportieve persoonlijke competenties, maar zou scouting bijvoorbeeld ook ingezet kunnen worden om verenigingsleden te werven bij sportstimuleringsprojecten. Bij de observaties tijdens sportstimuleringsprojecten werd regelmatig gevraagd waar de 'scouts' waren en ook in de

interviews kwam geregeld terug dat een leerling lid is geworden omdat deze gescout is voor een club. Nog opmerkelijker was, dat er ook een aantal keren tijdens het observatie proces aan mij persoonlijk gevraagd werd of ik een scout was.

Dit alles hangt nauw samen met de betekenis die door de VMBO leerlingen wordt gegeven aan het georganiseerde sportaanbod. Leerlingen worden lid van een sportvereniging zodat ze deel kunnen nemen aan de landelijke competitie, hun sporthelden doen hier immers ook aan mee. Via de sportvereniging hebben ze toegang tot de competitie (het podium) om zo hun talent te presenteren. In de ogen van de leerlingen speuren scouts langs de velden en zalen op zoek naar de talenten hopende dat hun talent wordt ontdekt. Het gestigmatiseerde beeld van de VMBO leerling draagt hier niet aan bij, maar echte talenten komen toch wel boven drijven, bovendien herkennen de VMBO leerlingen dit gestigmatiseerde beeld niet.

Dit perspectief maakt de leerlingen vooral afhankelijk van de sportvereniging omdat ze die nodig hebben om hun droom te kunnen verwezenlijken. De Gemeente Utrecht heeft beleid op dit gebied, maar om de VMBO leerlingen daadwerkelijk richting het structurele sportaanbod toe te leiden, is het verstandig om de betekenissen van de VMBO leerlingen te onderkennen en hierop in te spelen. Vanuit de gepresenteerde literatuur wordt duidelijk dat doelgroepenbeleid in samenwerking met en door overleg met de doelgroep vastgesteld moet worden, voor de beste resultaten. Daarnaast valt op het gebied van de toeleiding richting het structurele sportaanbod veel winst te behalen door sportprofessionals en sportstimuleringsprojecten beter of prominenter in te zetten en, indien mogelijk, de school op een andere manier te laten functioneren binnen de organisatie van sport in de Gemeente Utrecht.

De gemeente Utrecht kan op basis van de empirische resultaten lering trekken uit de betekennissen die de VMBO leerlingen geven aan de toeleiding richting het gestructureerde sportaanbod. Door met de doelgroep in gesprek te gaan kan een gedragen visie ontwikkeld worden waardoor de doelgroep beter bereikt kan worden en de beleidsdoelstellingen behaald kunnen worden. Dit onderzoek vormt een mooie aanleiding om hiermee aan de slag te gaan. Daarbij is het belangrijk om het VMBO onderwijs niet als het gestigmatiseerde 'afvoerputje' te beschouwen, maar juist de individuele talenten van de VMBO leerlingen op hun waarde te beoordelen.

Deze discussie zou, in eerste instantie, tussen de VMBO leerlingen, de onderwijsinstellingen, lokale sportverenigingen en de Gemeente Utrecht moeten gaan. Het centrale punt hierin zou de organisatie van het structurele sportaanbod moeten zijn. Een idee voor de nieuwe 'vorm' van het structurele sportaanbod binnen de Gemeente Utrecht, zou de schoolsportvereniging kunnen zijn. De drempel om hierbij aan te sluiten moet laag zijn, wat bereikt kan worden door gehoor te geven aan de belangrijkste motieven van de VMBO leerlingen, om lid te worden van een sportvereniging. Op die manier kan de toeleiding door deelname aan sportstimuleringsprojecten en dankzij sportprofessionals, vanuit de onderwijsinstellingen richting de sportvereniging op een 'warme' manier gerealiseerd worden. Deze visie sluit tevens naadloos aan bij de gedachte over sport van het huidige kabinet en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Edith Schippers

8. Onderzoeksverantwoording

Op basis van de empirische data is in de conclusie een antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen. In dit hoofdstuk zal de discussie plaatsvinden op basis van de in dit onderzoek gepresenteerde bevindingen. In feite vormt de beantwoording van de hoofd- en deelvragen de aanleiding voor discussie omtrent de organisatie van de sport binnen de Gemeente Utrecht. Omdat de betekenissen van de VMBO leerlingen niet aansluiten bij het beleid en de visie van de gemeente is het raadzaam deze discussie met de betrokken actoren en de VMBO leerlingen aan te gaan.

De hieronder beschreven punten zijn ook meer een onderzoeksverantwoording en punten waar in de toekomst wellicht meer onderzoek naar gedaan kan worden, dan echte discussie punten.

Dit onderzoek is uitgevoerd bij een sportstimuleringsprogramma welke werd uitgevoerd op een VMBO onderwijsinstelling. Leerlingen konden zichzelf opgeven voor de sportactiviteiten, maar daarnaast ook voor tal van andere activiteiten die minder of niets met sport te maken hadden. De leerlingen die voor andere dan de sportactiviteiten kozen, zijn dan ook niet opgenomen in dit onderzoek en zijn door mij eerder als de minder- of niet sportactieve leerlingen bestempeld. Om een vollediger beeld te kunnen geven over de betekenissen van de leerlingen van het VMBO onderwijs aan de toeleiding richting het structurele sportaanbod is het noodzakelijk om ook dieper in te gaan op de betekenisgeving van deze groep leerlingen. Dit bleek vanwege de inrichting van mijn onderzoek nauwelijks mogelijk en zodoende is er gekozen voor de focus op de sportactieve leerlingen.

Een ander discussiepunt is de rol van andere actoren die zich in de context van de organisatie van sport in de Gemeente Utrecht bevinden. Vooral de rol van de sportverenigingen en de onderwijsinstellingen zelf kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het onderzoek naar de organisatie van sport en de verhoudingen tussen de lokale overheidspartijen, specifieke doelgroepen en andere actoren.

Tot slot is dit onderzoek afhankelijk geweest van een bepaalde tijdsperiode. Dit zorgt ervoor dat bepaalde keuzes op basis van de tijdsperiode gemaakt zijn, daar waar dit anders niet het geval geweest zou zijn. Hetzelfde geldt voor de keuze van het programma en de onderwijsinstelling. Beide zijn uiterst interessant en relevant voor onderzoek in het algemeen, idealiter had dit onderzoek ook leerlingen van andere VMBO instellingen bevroegd en/of over een langere tijdsperiode plaatsgevonden.

Deze punten zijn door beargumenteerde keuzes buiten dit onderzoek gehouden, zodoende is het inzichtelijk voor andere onderzoekers en blijft de betrouwbaarheid en validiteit gewaarborgd.

9. Reflectie

Ten eerste is het uitvoeren van dit onderzoek een uiterst leerzame ervaring geweest. Tijdens het onderzoek heb ik mezelf ontwikkeld op het gebied van persoonlijke en academisch vaardigheden. Naast deze leerzame ervaringen is het ook een geweldige interessante en leuke ervaring geweest die ik niet graag gemist zou willen hebben. Het enthousiasme van de betrokkenen heeft mij goed gedaan en bevestigden meermaals dat ik de goede kant op ging met het onderzoek, wat aanstekelijk werkte.

Een gedegen voorbereiding heeft mij geholpen in het handhaven van de tijdsplanning van het onderzoek, iets waar ik voorafgaand aan dit onderzoek nog wel eens moeite mee had. Vooral de deadlines, de afspraken en het inleveren van stukken met mijn begeleider hebben bijgedragen aan continuïteit van dit onderzoek.

Mijn rol als onderzoeker staat voor een belangrijk deel centraal tijdens dit onderzoek en komt tot uiting in het wetenschappelijk perspectief en in mijn rol als observator en interviewer. Naarmate het onderzoek vorderde ging het observeren me steeds beter af. In het begin was het veel aftasten en was het lastig om de focus op de hoofdvraag te behouden. Door veel tijd en energie in deze fase van het onderzoek te stoppen heeft mij dit uiteindelijk tot een waardevolle dataverzameling geleid. In deze fase van het onderzoek waren daarom de competentie bijeenkomsten van toegevoegde waarde. Hierin konden problemen besproken worden en was er ruimte om van gedachte te wisselen met mede studenten, wat het onderzoek ten goede kwam.

Tijdens deze dataverzameling zijn theoretische concepten aangeboord, waar ik voorafgaand aan dit onderzoek, niet aan had gedacht. Dit bevestigt de local/emergent zienswijze en daarom sluit dat perspectief goed aan op dit onderzoek. Hetzelfde geldt voor de topic lijst die ik opstelde voor de interviews. Na enkele gesprekken is deze bijgeschaafd en is daarnaast ruimte vrijgelaten, waaraan de respondenten zelf invulling konden geven.

Uiteindelijk heeft dit onderzoek meer vragen beantwoord en discussie opgeleverd dan vooraf gedacht, op basis van de 'vastgestelde' hoofd- en deelvragen. Door de hoofdvraag op korte termijnperiode voor inlevering van de definitieve versie te veranderen is de focus deels veranderd en hebben er veranderingen in de hoofdlijn van het onderzoek plaatsgevonden, wat enerzijds zorgde voor een stressvolle afwikkeling, maar anderzijds ook bijdroeg aan de focus en de kwaliteit van het eindproduct, in positieve zin.

10. Bronvermelding

- ❖ Allison, L. (1998), *Sport and Civil Society*, *Political Studies*, vol. 46, no. 4, pp. 709–726.
- ❖ Allison, G.T. and P.D. Zelikow (1999). *Essence of decision: explaining the Cuban Missile Crisis*. New York etc.: Longman.
- ❖ Anthonissen, A. & J. Boessenkool (1998), 'Betekenisconstructie en handelen in de arena', in: *Betekenissen van besturen*, Utrecht: ISOR, pp. 207–239.
- ❖ Blumer, H. (1954). What is wrong with social theory? *American Sociological Review*, 18, 3–10.
- ❖ Boessenkool, J., Kuitenbrouwer, N. & Ytrehus, E. (2007), *Onderzoeksrapportage Sport Streetwise, Onderzoek naar sport en jongeren in de steden Assen, Culemborg, Den Haag, Haarlem, Rotterdam en Utrecht*, Utrecht: Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap.
- ❖ Boessenkool, J., Eekeren, F. van & Lucassen, J. (2008) 'Moderniseren en professionaliseren van sportverenigingen: met gevoel voor realiteit graag!'. In: *SportKnowhow*, April 2008.
- ❖ Bottenburg, M. van (2007). 'Om de sport verenigd: instituties in de sportwereld'. In: J.W. Duyvendak & M. Otto (red.) *Sociale kaart van Nederland. Over maatschappelijke instituties* (pp. 225–239). Amsterdam: Boom.
- ❖ Bourdieu, P. (1986) The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (New York, Greenwood), 241–258.
- ❖ Bouwknecht, M. (2009) 'Jeugd en de Sportvereniging, een onderzoek naar de betekenisgeving van 12–15-jarigen aan het lidmaatschap van de sportvereniging', Utrecht: Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap.
- ❖ Bradley, H. (1996) *Fractured Identities: Changing Patterns of Inequality*. Cambridge: Polity Press.
- ❖ Buijserd, P.R., Maarse, J., Taken, T. (2010), 'Niemand buitenspel' Sportstimuleringsbeleid en – praktijk op inactieve jeugdgroepen. Utrecht: Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap.
- ❖ Burrell, G., & Morgan, G. (1979). *Sociological Paradigms and Organizational Analysis*, London: Heinemann, pp1–37

- ❖ Deetz, S. (2000), 'Describing Differences in Approaches to Organization Science: Rethinking Burrell and Morgan and Their Legacy', in: Frost, P.J., A.Y. Lewin & R.L. Daft (2000), *Talking About Organization Science*, London: Sage Publications, pp. 123–152.
- ❖ Dekker, P.(2004). De civil society als terrein en taak, In de Marge– Tijdschrift voor levensbeschouwing en wetenschap, vol. 13, no.1, pp. 15–21.
- ❖ Dekker, P. (2002) De oplossing van de civil society, Over vrijwillige associaties in tijden van vervangende grenzen, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, augustus.
- ❖ Diehl P. J. & J. M. Stoffelsen (2008). Diversiteit in 100 vragen. Alphen aan den Rijn, Kluwer.
- ❖ Donnelly, P. (2008). Sport and Social Theory. In *B. Houlihan, Sport and Society* (pp. 11–33). Londen: SAGE Publications Ltd.
- ❖ Duijvenstijn, 2004; Ros, 2003; Vos de, 2001, In: *TNO, 2004, Sport- en bewegingsactiviteiten op het VMBO*. 4
- ❖ Elling, A. (2002). 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd'. In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit. Nieuwegein/Den Bosch: Arko Sports Media/Mulier Instituut.
- ❖ Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- ❖ Elling, A., & Claringbould, I. (2004). In- en uitsluitingsmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bij horen? In *R. Kunnen, Sport in beweging* (pp. 45–60). 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- ❖ Gemeente Utrecht (2010), Groen, Open en Sociaal, *Collegeprogramma 2010–2014*, Goudriaan: De Groot Drukkerij bv.
- ❖ Glesne, C. (2005), 'Becoming qualitative researchers an introduction', White Plains, NY: Longman.
- ❖ Goffman, E. (1980). Stigma. Aantekeningen over het omgaan met een geschonden identiteit. Utrecht: Bijleveld
- ❖ Hall, S. (1997) 'Cultural Identity and Diaspora', in *K. Woodward (ed.) Identity and Difference*. London: Sage, in association with the Open University. pp. 51–9. Originally published 1990.
- ❖ Hoekma, R. & Gijsberts, M. (2010), 'Sport in collegeprogramma's: belangrijke bijzaak Analyse van sport in collegeprogramma's gemeenten 2010–2014', © W.J.H. Mulier Instituut, 's-Hertogenbosch, in opdracht van Vereniging Sport en Gemeenten (VSG).

- ❖ Hughson. (1998) *“Soccer support and social identity: Finding the ‘Thirdspace’*. in *International Review for the Sociology of Sport*. December 1998 33: 403–409.
- ❖ Janssens, J., Elling, A. & Kalmthout, J. van (2003). “Het gaat om de sport”: Een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- ❖ Jenkins, R. (1996) *Social Identities*. London: Routledge.
- ❖ Kallick, D. (1996): Why Civil Society? In: *Social Policy* 26, 4, pp. 2–7.
- ❖ Kellner, D. (1992) 'Popular Culture and the Construction of Postmodern Identities', in *S. Lash and J. Friedman (eds) Modernity and Identity*. Oxford, UK and Cambridge, USA: Blackwell. pp. 141–77.
- ❖ Kooiker, S., Van Der Velden, K (2007), Een nuchtere kijk op gezond gedrag, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- ❖ Maso, I & Smaling A, *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*, Boom, Amsterdam 1998
- ❖ Martin, J. (2002), *Organizational Culture, Mapping the Terrain*, California: Sage Publications, Inc.
- ❖ Meer ruimte voor sport en bewegen in de buurt (2011, 19 mei) Edith Schippers (VWS) in de Beleidsbrief Sport
- ❖ Meij van der, N. *Buitenspel. Over jeugdparticipatie op de playground*. Master thesis. Utrecht: Utrecht University, 2008.
- ❖ Mercer, K. (1992) 'Back to My roots: A postscript tot the 80's', in D. Bailey and S. Hall (eds) *Critical Decade: Black British Photography in the 80's*, Ten–8, pp. 32–9.
- ❖ Meulen, R. van der (2003). *Beoefening*. In K. Breedveld (red.) *Rapportage Sport 2003* (pp. 71–97). Den Haag: SCP.
- ❖ Obbink H. (2011, 5 januari) Ook VMBO’ers excelleren. Trouw
- ❖ Parker, M. (2000) *Organizational Culture and Identity: Unity and Division at Work*, London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- ❖ Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. *Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science*. John Wiley & Sons, Ltd

- ❖ Putnam, R.D. (2000), 'Bowling Alone; The collapse and revival of the American community'. New York: Simon & Schuster.
- ❖ 'Vrijheid en verantwoordelijkheid'.(2010, 30 september) regeerakkoord
- ❖ Stokvis, R. (1989). De sportwereld. Een sociologische inleiding. Alphen a/d Rijn: Samsom.
- ❖ Tiessen–Raaphorst A.,Verbeek D.,Haan J. en Breedveld K. (2010) Sport:een leven lang. Rapportage sport 2010. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, W.J.H. Mulier Instituut.
- ❖ Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2008–2009. (2010) TNO
- ❖ Van Buren, L.P., Toet, J., Van Ameijden, E.J.C (2010), Jeugdmonitor Utrecht 2008–2009, Gemeente Utrecht.
- ❖ Van Luxemburg, J (2010), 'Hoe krijg je een puber in beweging?', Onderzoek naar gemeentelijk sport- en beweegstimuleringsbeleid voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar.
- ❖ Vermeulen, Jeroen and Verweel, Paul(2009) 'Participation in sport: bonding and bridging as identity work', *Sport in Society*, 12: 9, 1206 — 1219.
- ❖ Verweel. P. (2007). Respect in en door sport, (Oratie te Utrecht), Amsterdam: ASWP uitgevers.
- ❖ Verweel, P., Janssens, J., Roques, C. (2005) Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. in: *Vrijtijdstudies*, 4, 7–21.
- ❖ Verweel, P. en Wolterbeek, M (2011), *De alledaagse kracht van de sport*, Amsterdam: SWP.
- ❖ Wagg, S. Brick, C. Wheaton, B. & Caudwell, J. (2009) Key Concepts in sport studies.
- ❖ Weick, K.E. (1995). Sensemaking in Organizations. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- ❖ West Side Story in de polder, Romeo en Julia op het VMBO, de gigantische matpartij tussen scholieren in Alkmaar' (2011, 27 januari) *Volkskrant*
- ❖ Woodward, K. (ed.) (1997) Identity and Difference. London: Sage, in association with the Open University.

11. Bijlagen

Bijlage 1.

Topiclijst interviews

Vertel eens iets over jezelf..?

1. Wat is je naam?
2. Wat is je leeftijd?
3. Waar ben je geboren?
4. Waar zijn je ouders geboren?
5. Wat doen je ouders voor de kost?
6. Waar woon je?
7. Heb je broertjes of zusjes?
8. Hebben jullie een sportief gezin, sporten je ouders/broertjes/zusjes?
9. Hoe ben je (toen je jong was) voor het eerst in aanraking gekomen met sport?
10. Bestaat er volgens jou een verschil tussen sport en bewegen?
11. Vind je het belangrijk om te sporten en/of bewegen, en waarom?

Vertel eens iets over je de sport die je doet?

12. Welke sport(en) heb je in het verleden beoefend en welke sport(en) beoefen je nu?
13. Beoefen je deze sporten bij een sportvereniging, welke?
14. Waarom heb je gekozen voor deze sport, wat vind je leuk of niet leuk aan (de) sport?
15. Welke betekenis heeft sporten voor jou?
16. Welke redenen heb je om te sporten?
17. Kun je aangeven of sport belangrijk is in je leven en hoe uit zich dat?
18. Wil je iets met sport bereiken..? zo, ja wat?
19. Vind je dat er een verschil bestaat tussen team en individuele sporten, welk verschil?
20. Sport je ook wel eens op straat in de wijk, of ergens anders en wat doe je daar dan?

Waarom ben je lid van een sportvereniging?

21. Hoe komt het dat je lid bent van een vereniging?
22. Zou je uit kunnen leggen hoe jij de sportvereniging ziet?
23. Hoe ziet jou team of trainingsgroep eruit?
24. Door wie ben je lid geworden bij deze sportvereniging?
25. Vind je het belangrijk om lid te zijn van een vereniging?
26. Doe je nog andere dingen naast het sporten bij de vereniging?
27. Welke dingen (aspecten) zijn belangrijk bij het keuze voor een sportvereniging?
28. Hoe zie je deze teamgenoten, zijn dit vrienden?
29. Zit er verschil in met wie je liever sport als je kijkt naar de etnische achtergrond?

Waarom ben je geen lid van een sportvereniging?

- 30. Hoe komt het dat je geen lid bent van een sportvereniging?
- 31. Vind je het belangrijk om lid te zijn bij een sportvereniging?
- 32. Zijn er plannen om wel lid te worden van een vereniging, waarom wel of niet?
- 33. Heeft er iemand invloed gehad op de keuze op het niet lid te zijn van een sportvereniging?

Toeleiding op school

- 34. Waarom doe je mee aan de sportactiviteit binnen het 'Feel Good' project?
- 35. Leiden deze workshops ertoe dat je meer interesse krijgt voor die sport of de sportvereniging?
- 36. Word je wel eens buitengesloten als je meedoet aan het 'Feel Good' project, of zie je dat gebeuren bij andere? Zou je daar een voorbeeld bij kunnen geven?
- 37. Hoe is de omgang met meisjes en/of jongens binnen het 'Feel Good' project?

Categorisering

- 38. Word je wel eens buitengesloten in de sport, zou je daar een voorbeeld van kunnen noemen?
- 39. Denk je dat jou geslacht van invloed is op sportbeoefening?
- 40. Bestaan er meisjessporten en jongenssporten en kan je daar dan een voorbeeld van geven?

- 41. Verschilt de sportparticipatie tussen VMBO leerlingen en Havo en VWO leerlingen, denk je?
- 42. Hoe zou de Gemeente Utrecht meer VMBO leerlingen kunnen laten aansluiten bij sportverenigingen?